

การละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมร

KANTREUM PERFORMANCE,

THAI – KHMER FOLK SONG

รองศาสตราจารย์ ภูมิจิต เรืองเดช และคณะ

รายงานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจาก

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม

ประจำปีงบประมาณ 2550

เรื่อง : การละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์
และจังหวัดสุรินทร์
ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ภูมิจิต เรืองเดช และคณะ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศิลปะการละเล่นกันตรึมเพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ ในด้านเครื่องดนตรี การแสดง และการแสดงในพิธีกรรมและบทร้องพื้นบ้าน 2) ศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลงการละเล่นกันตรึมเพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมร ในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ ในด้านเครื่องดนตรี การแสดงดนตรี การแสดงในพิธีกรรม และบทร้องพื้นบ้าน 3) การวิเคราะห์แนวทางในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่การละเล่นกันตรึมให้ดำรงอยู่ต่อไป

ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษาวิจัยได้แก่ การศึกษาวิจัยคณะกันตรึมในจังหวัดบุรีรัมย์ 4 คณะ คือ คณะกันตรึมอาชีพ 2 คณะ ได้แก่ คณะเกรียงศักดิ์ ส.สไปทอง อ. พลับพลาชัย จ. บุรีรัมย์ และคณะบุญถึง อ. ประโคนชัย จ. บุรีรัมย์ คณะกันตรึมในสถานศึกษา 2 คณะ ได้แก่ คณะกันตรึมโรงเรียนพลับพลาชัยพิทยาคม อ. พลับพลาชัย จ.บุรีรัมย์ และคณะกันตรึมโรงเรียนภัทรบพิตร อ. เมือง จ.บุรีรัมย์ และศึกษากันตรึมในจังหวัดสุรินทร์ 4 คณะคือ คณะกันตรึมอาชีพ 2 คณะ ได้แก่ คณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ บ้านดงมัน อ. เมือง จ. สุรินทร์ และคณะกันตรึมสมานชัย อ. เมือง จ.สุรินทร์ คณะกันตรึมในสถานศึกษา 2 คณะ คือ คณะกันตรึมโรงเรียนสุรวิทยาคาร อ. เมือง จ. สุรินทร์ และคณะกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมัน อ.เมือง จ. สุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และจัดเวทีระดมความคิดเห็น ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ว่า การละเล่นกันตรึมวงอาชีพทั้ง 4 คณะของจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ยังคงรักษาศิลปะดั้งเดิมของการละเล่นกันตรึมทั้งด้านเครื่องดนตรี การแสดงดนตรี การแสดงในพิธีกรรมและบทร้องเพลงพื้นบ้าน แต่หากเจ้าภาพต้องการให้ประยุกต์เป็นการแสดงสมัยใหม่ก็จะเพิ่มกลองซุด และอีเลคโทน รวมทั้งดัดแปลงการแสดงให้มี “แดนเซอร์” ซึ่งมีชุดแต่งกายแบบสมัยใหม่ตามความเหมาะสม ส่วนคณะกันตรึมในสถานศึกษา ทั้งในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์รวม 4 คณะ ต่างรักษาเอกลักษณ์ การแสดงแบบดั้งเดิมโดยไม่มีการประยุกต์ทั้งเครื่องดนตรี การแสดงดนตรีและบทร้องเป็นการอนุรักษ์

การเล่นพื้นบ้านกันตรึมแบบดั้งเดิมไว้ได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นการส่งเสริมให้มีคณะกันตรึมในสถานศึกษาจึงเป็นแนวทางสำคัญในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่การเล่นกันตรึมให้ดำรงอยู่ต่อไป

Title Kantruem Amusement on Thai Khmer Local Music in Buriram Province and Surin Province.

Researcher Associated Dr.Phumchit Ruangdet and others.

Abstracts

Kantruem Amusement on Thai Khmer Local Music in Buriram Province and Surin Province was the qualitative research which the purposed of this research were 1) To study the art of Kantruem Amusement on Thai Khmer Local Music in Buriram Province and Surin Province in music instruments, music performance, ceremony performances, and local lyrics. 2) To study the development and change of Kantruem amusement on Thai Khmer Local Music in Buriram Province and Surin Province in music instruments, music performance, ceremony performances, and local lyrics. 3) To analyze the way to conserve , support and broadcast Kantruem amusement continually.

Scope in area of this research were studied Kantruem bands in Buriram Province in four aspects were two professional Kantruem bands ; Kriangsak Sor.Sabaitong bands in Plabplachai District, Buriram Province, and Boontueng bands, Prakhonchai District, Buriram Province, and two Kantruem bands in education institute ; Plabplachai Pittayakhom School band, Plabplachai District, Buriram Province, and Bhattaraborpit School band, Muang District, Buriram Province. And studied four Kantruem bands in Surin Province were two professional Kantruem bands ; Namphueng Muang Surin band, Dongman Village, Muang Distict, Surin Province, and Samanchai band, Muang District, Surin Province, and two Kantruem bands in education institute ; Surawittayakan School band, Muang District, Surin Province, and Ban Dong Man School band, Muang District, Surin Province.

Research approach were collected data from documents and field information by deep interviewed and arranged stage to brainstorm. The result from analyzed data were found that four professional Kantruem amusement bands in Buriram Province and Surin Province still conserved previous of Kantruem amusement also in music instruments, music performance, ceremony performance, and local lyrics but if the host wanted them adapted to be innovation performance they had to increased team drum and electone and also modified the performance to have

“Dancers” which had suitable modern clothes. And four Kantrum bands in education institute also in Buriram Province and Surin Province still conserved the traditional characteristics and they didn’t modify them also in music instruments, music performances, and local lyrics. It was conserved traditional Kantrum amusement completely. Thereby, the promotion to have Kantrum bands in education institute was the important way to conserve , support, and broadcast Kantrum amusement to be continually.

ประกาศคุณูปการ

งานศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่อง การละเล่นกันตรึมเพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ สำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ โดยได้รับความอนุเคราะห์งบประมาณการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และที่ปรึกษาในการศึกษาค้นคว้าวิจัย รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา ภาณุรัตน์ อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ผู้ให้คำแนะนำที่ดี ในการดำเนินการวิจัย ตลอดจนผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทุกท่าน คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณ จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

คุณค่าและประโยชน์จากงานวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยขอมอบให้ครูบาอาจารย์ผู้ถ่ายทอดความรู้และศิลปะการแสดงกันตรึมเพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้ทำให้การละเล่นกันตรึมยังคงเป็นศิลปะที่งดงามเป็นเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมของชาวอีสานได้จนถึงปัจจุบัน และยังคงงดงามเช่นนี้ตลอดไป

รศ. ภูมิจิต	เรื่องเดช
ผศ. วันทนีย์	นามสวัสดิ์
อาจารย์อรรณพ	นามสวัสดิ์
อาจารย์สนิท	พาราษฎร์
อาจารย์บุญชัยเสนอ	ตรีวิเศษ
อาจารย์ภักดีนิษา	อภิศุภกรกุล

สารบัญ

	หน้า
ประกาศคุณูปการ.....	(2)
บทคัดย่อ.....	(3)
Abstract.....	(5)
สารบัญ.....	(7)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
หลักการและเหตุผล.....	1
คำสำคัญ (Key Words)	2
คำถามหลักในการวิจัย.....	2
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
กรอบคิดหลักในการวิจัย.....	5
วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
เพลงป๊อปปากย์.....	8
เพลงพื้นบ้าน.....	9
คำนิยามเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน.....	11
คำนิยามเกี่ยวกับเพลงกันตรึม.....	13
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	23
ระเบียบวิธีวิจัย.....	23
เทคนิควิธีวิจัย.....	23
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	26

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 เพลงพื้นบ้านกันตรึม.....	28
ลักษณะทั่วไปของเพลงพื้นบ้าน “กันตรึม”	28
ประวัติความเป็นมา.....	28
วิวัฒนาการเพลงพื้นบ้านกันตรึม.....	29
โอกาสที่แสดงเพลงพื้นบ้านกันตรึม.....	30
เครื่องดนตรี.....	31
การแต่งกาย.....	32
เวทีการแสดง.....	32
บทร้องและทำนองของเพลงกันตรึม.....	33
นันทลักษณ์บทเพลงกันตรึม.....	36
ที่มาของเพลงกันตรึม.....	38
ลักษณะทั่วไปของเพลงกันตรึม.....	39
ความโดดเด่นของเพลงกันตรึม.....	40
บทร้องและทำนองเพลงกันตรึม.....	43
นันทลักษณ์ในบทเพลงกันตรึม.....	45
สุนทรียพจน์ในบทเพลงกันตรึม.....	46
สะท้อนโลกทัศน์และค่านิยมจากเพลงกันตรึม.....	46
บ้านดงมันและ “ชมรมกันตรึมดงมัน”.....	48
ลักษณะทั่วไปและองค์ประกอบของเพลงกันตรึมบ้านดงมัน.....	50
ประวัติความเป็นมาของกันตรึมบ้านดงมัน.....	51
องค์ประกอบของวงกันตรึม.....	53
บทเพลงกันตรึม.....	58
ลักษณะของเพลงกันตรึม.....	58
ชีวประวัติน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์.....	63
กันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไปทอง.....	78
คณะกันตรึมในสถานศึกษา.....	87

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	89
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	89
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าวิจัย.....	89
อภิปรายผล.....	93
ข้อเสนอแนะ.....	93
บรรณานุกรม.....	95
บุคลากร.....	97
ภาคผนวก.....	98
ภาคผนวก ก. ประมวลภาพการประกวดกันตรึม.....	99
ภาคผนวก ข. ภาพการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	121

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

เพลงพื้นเมือง หรือเพลงชาวบ้าน เป็นเพลงที่เกิดจากประเพณี ศาสนา หรือวัฒนธรรมของชุมชนในถิ่นหรือเขตนั่น ซึ่งมีลักษณะเป็นพิเศษไปตามความนิยมของท้องถิ่น แสดงถึงความสัมพันธ์ทางภาษาที่นำมาขับร้องสืบทอดกันต่อ ๆ มา โดยมีท่วงทำนอง เนื้อเรื่อง จังหวะดนตรีพื้นเมือง และลีลาในการร่ายรำแตกต่างกัน

“กันตรึม” เป็นเพลงพื้นเมืองที่นิยมกันมากในเขตอีสานใต้ อันได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดศรีสะเกษ ในกลุ่มชนซึ่งใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาประจำถิ่นเพราะเนื้อเพลงกันตรึมใช้ภาษาเขมรขับร้อง นิยมเล่นกันมากโดยเฉพาะในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์

ประเพณีของชาวบ้านในงานบุญต่าง ๆ เช่น ขึ้นบ้านใหม่ งานบวช งานฉลองตรุษสงกรานต์ งานศพ มักนิยมเพลงกันตรึมมาช้านาน แต่คนรุ่นหลังในปัจจุบันมักจะหันไปนิยมเพลงสากลมากขึ้น ซึ่งนับวันจะทำให้เพลงพื้นบ้าน “กันตรึม” เปลี่ยนแปลงรูปแบบเดิมตามความนิยมของคนฟังโดยในปี 2528 ได้มีการวิจัยกันตรึม เพลงพื้นบ้านชาวเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมเพลงกันตรึมให้เป็นที่รู้จักกันมากขึ้นสามารถรวบรวมทำนองและ บทร้องกันตรึม ได้จำนวน 112 ทำนอง จำแนกตามลักษณะบทร้องออกเป็น 4 กลุ่ม คือ บทร้องทำนองเดิม 20 ทำนอง บทร้องสำหรับขบวนแห่ 12 ทำนอง บทร้องเบ็ดเตล็ด จำนวน 70 ทำนอง และทำนองประยุกต์ 10 ทำนอง จากการศึกษาวิจัยในปี 2528 ได้ส่งผลให้มีการศึกษาวิจัย และเป็นหัวข้อในการทำวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโท อย่างแพร่หลาย ซึ่งส่งผล ให้มีการพัฒนาเพลงกันตรึมสู่วงการเพลงลูกทุ่ง การจัดตั้งวงดนตรีพื้นบ้านกันตรึมในสถานศึกษา และการจัดแสดงการละเล่นพื้นบ้านประกอบการละเล่นเพลงกันตรึมหลากหลายรูปแบบ ในสถานศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน มหาวิทยาลัยราชภัฏ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ ในภาคอีสานใต้ (จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ)

ปัจจุบันนี้ “กันตรึม” เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร ที่จังหวัดบุรีรัมย์มีพัฒนาการและเกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดระยะเวลายาวนานมากกว่า 20 ปี เป็นดนตรีพื้นบ้านที่ยังคงดำรงอยู่และมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนารูปแบบในประเด็นที่เกี่ยวกับดนตรี ได้แก่ เครื่องดนตรี วงดนตรี เพลง และบทร้อง การแต่งกายของนักดนตรีและนักร้อง ช่างทำดนตรี และระบบวิธีการผลิตอีกทั้งมีการ

เปลี่ยนแปลงในประเด็นการแสดง ในด้าน ชุดการแสดง ท่าร่า นักแสดง ช่างทำเครื่องแต่งกาย และ อุปกรณ์การแสดง ในประเด็นดนตรีที่ใช้แสดงในพิธีกรรม และในประเด็นเพลงร้องพื้นบ้าน รวมทั้งประวัติของคณะดนตรีกันตรึม ในจังหวัดบุรีรัมย์ที่เพิ่มขึ้นทั้งในสถานศึกษา และในชุมชน ซึ่งเกิดขึ้นมากกว่า 20 คณะ ในปัจจุบัน

ดังนั้นผู้วิจัย จึงให้ความสำคัญและสนใจที่จะทำการวิจัยพัฒนาการการเปลี่ยนแปลง การละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์

คำสำคัญ (Key Words)

“กันตรึม” เป็นการละเล่นเพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมรที่ได้รับความนิยมมาก ในเขตอีสานใต้ ได้แก่จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดศรีสะเกษ

เครื่องดนตรีหลักที่ใช้ประกอบการละเล่น “กันตรึม” คือกลอง หรือสโกร์ล ซึ่งจะมีเสียง จังวะคังโจะ กันตรึมโจะ ตรึม ตรึม จึงเกิดเสียงดนตรีพื้นเมืองที่เล่นเพลงปฏิพากย์ มีท่วงทำนอง และเนื้อร้องเป็นภาษาเขมร เรียกว่า “เพลงกันตรึม”

คำถามหลักในการวิจัย

1. ศิลปะการละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร ในจังหวัดบุรีรัมย์ และสุรินทร์ ในปัจจุบันมีรูปแบบอย่างไร ในด้านเครื่องดนตรี การแสดงดนตรีและการแสดงในพิธีกรรม และบทร้องพื้นบ้าน

2. ศิลปะการละเล่นกันตรึมในจังหวัดบุรีรัมย์ และสุรินทร์ มีการพัฒนาการ และเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้างในด้าน เครื่องดนตรี การแสดง ดนตรี และการแสดงในพิธีกรรม และบทร้องพื้นบ้าน

3. มีแนวทางอย่างไร ในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่การละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร ในจังหวัดบุรีรัมย์ และสุรินทร์ ให้ดำรงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศิลปะการละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร ในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ในด้านเครื่องดนตรี การแสดง คนตรีและการแสดงในพิธีกรรม และบทร้องพื้นบ้าน
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลง การละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร ในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ในด้านเครื่องดนตรี การแสดงคนตรี คนตรีและการแสดงในพิธีกรรม และบทร้องพื้นบ้าน
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่การละเล่นกันตรึม ให้ดำรงอยู่ต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตพื้นที่ที่ศึกษาและขอบเขตเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา ได้แก่
 - 1) คณะกันตรึมในจังหวัดบุรีรัมย์ 4 คณะ คือ
 - 1.1) คณะกันตรึมอาชีพ 2 คณะ
 - 1.1.1) คณะเกรียงศักดิ์ ส.สไปทอง อ. พลับพลาชัย จ.บุรีรัมย์
 - 1.1.2) คณะประทุมทอง อ. กระสัง จ. บุรีรัมย์
 - 1.2) คณะกันตรึมในสถานศึกษา 2 คณะ
 - 1.2.1) คณะกันตรึมโรงเรียนพลับพลาชัยพิทยาคม อ. พลับพลาชัย จ. บุรีรัมย์
 - 1.2.2) คณะกันตรึมโรงเรียนภัทรบพิตร อ. เมือง จ. บุรีรัมย์
 - 2) คณะกันตรึมในจังหวัดสุรินทร์ 4 คณะ คือ
 - 2.1) คณะกันตรึมอาชีพ 2 คณะ
 - 2.1.1) คณะน้ำผึ้งเมืองสุรินทร์ บ้านดงมัน อ. เมือง จ. สุรินทร์
 - 2.1.2) คณะเนตรนาง อรุณรุ่ง จ. สุรินทร์

2.2) คณะกัณฑ์ตรีในสถานศึกษา 2 คณะ

2.2.1) คณะกัณฑ์ตรีโรงเรียนสุรวิทยาคาร อ. เมือง จ. สุรินทร์

2.2.2) คณะกัณฑ์ตรีโรงเรียนบ้านดงมัน อ. เมือง จ. สุรินทร์

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วยหัวข้อหลักและหัวข้อย่อย ในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ดนตรีกัณฑ์ตรี

1.1) เครื่องดนตรี

1.2) วงดนตรี

1.3) บทเพลงและบทร้อง

1.4) นักดนตรี / นักร้อง

1.5) ช่างทำเครื่องดนตรี และระบบวิธีการผลิต

1.6) ประวัติการตั้งคณะวงดนตรี

2) การแสดงกัณฑ์ตรี

2.1) ชุดการแสดง

2.2) ทำรำ

2.3) นักแสดง / ศิลปิน

2.4) ช่างทำเครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์การแสดง

3) ดนตรีและการแสดงในพิธีกรรม

4) เพลงร้องพื้นบ้านกัณฑ์ตรี

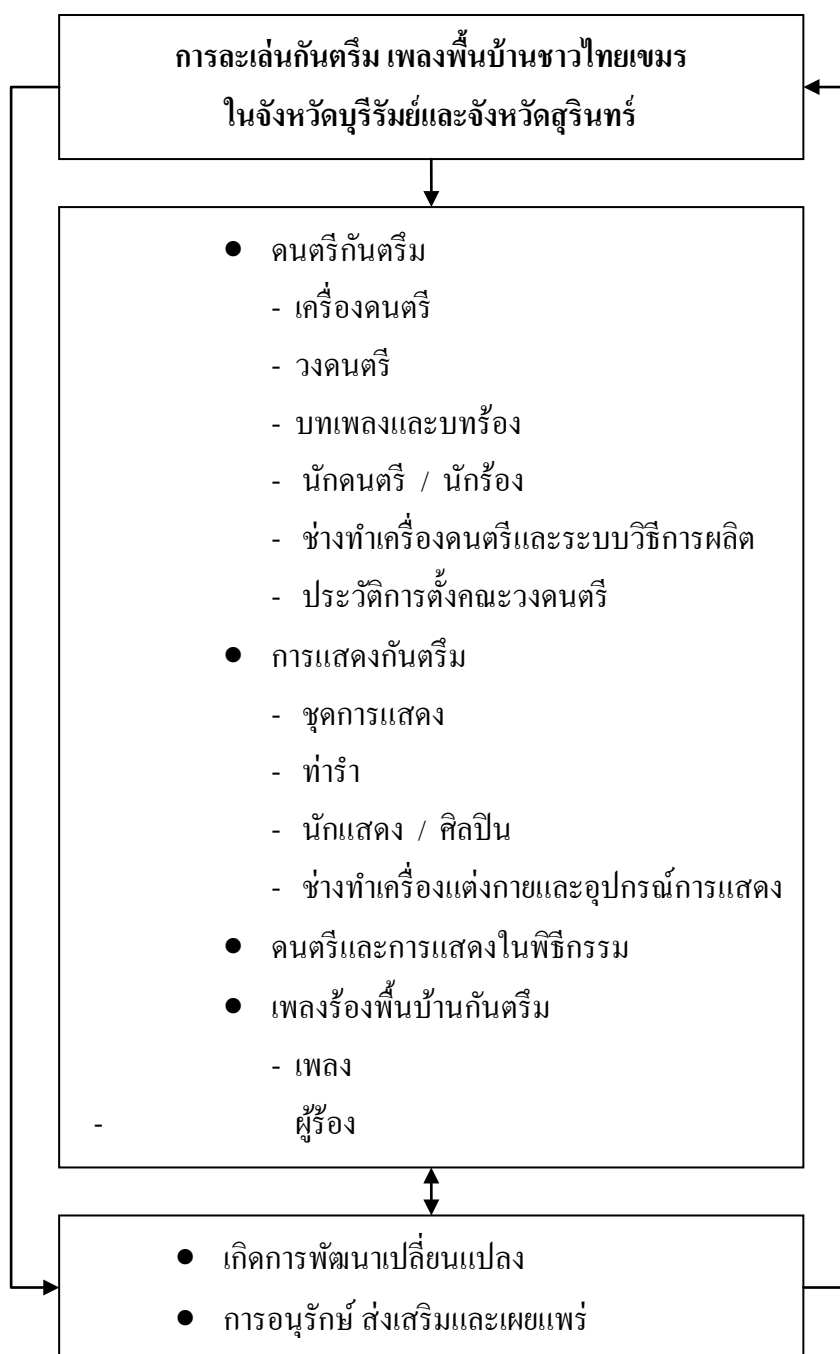
4.1) เพลง

4.2) ผู้ร้อง

3. ขอบเขตด้านเวลา

ตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2550 ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2551

กรอบคิดหลักในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย
 - 1.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยวิธีการดังต่อไปนี้
 - 1) การสังเกตแบบที่มีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม
 - 2) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง
 - 3) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
 - 4) การจัดเวทีระดมความคิดเห็น
2. ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีวิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis)
3. ขั้นทบทวนข้อมูล
4. ขั้นนำเสนอผลการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้องค์ความรู้ในเรื่องศิลปะการละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร ในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ในด้านเครื่องดนตรี การแสดง ดนตรีและการแสดงในพิธีกรรม และบทร้องพื้นบ้าน
2. ได้ทราบรูปแบบพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงการละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร ในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ในด้านเครื่องดนตรี การแสดง ดนตรี และการแสดงในพิธีกรรม และบทร้องพื้นบ้าน
3. ได้แนวทางอนุรักษ์เพื่อส่งเสริม และ เผยแพร่การละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร ในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ให้ดำรงอยู่สืบไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

กันตรึม เป็นการละเล่นเพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมรที่ได้รับความนิยมมาก ในเขตอีสานใต้ ได้แก่จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดศรีสะเกษ

เครื่องดนตรีหลักที่ใช้ประกอบการละเล่น “กันตรึม” คือกลอง หรือสโกร์ล ซึ่งจะมีเสียงจังกะดัง โ๊ะะ กันตรึม โ๊ะะ ตรึม ตรึม จึงเกิดเสียงดนตรีพื้นเมืองที่เล่นเพลงปฎิพากย์ มีท่วงทำนอง และ

เนื้อเรื่องเป็นภาษาเขมร เรียกว่า “เพลงกันตรึม” ในการวิจัยหมายถึง การละเล่นกันตรึมในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อทำการวิจัยจำนวน 8 คณะ

เพลงพื้นเมือง หมายถึง เพลงชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็ประดิษฐ์แบบแผนการเล่น การร้องเพลงไปตามความนิยมและสำเนียงพูดที่เพี้ยนแปร่งแตกต่างกัน เพลงแบบนี้มักจะนิยมร้องกันในเวลาเทศกาล หรืองานที่มีการชุมนุมผู้คนในหมู่บ้านมาร่วมรื่นเริงกันชั่วคราว ชั่วคราว เช่น ตรุษสงกรานต์ ขึ้นปีใหม่ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า และการลงแขกเอาแรงกัน ในกิจอันเป็นอาชีพ เช่น เกี่ยวข้าว นวดข้าว เป็นต้น และเนื้อหาของเพลงที่ร้องกันไม่ว่าทำนองเพลงชนิดใด จะมีอยู่อย่างเดียวคือ เรื่องว่าผู้ชายเกี้ยวผู้หญิง สิ่งสำคัญในการร้องคืออยู่ที่ผู้คิดค้นกลอนสด ร้องแก้กันด้วยปฏิภาณอันทำให้เกิดรสสนุกทั้งสองฝ่าย

การพัฒนาการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลง การละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ในด้านเครื่องดนตรี การแสดงดนตรี ดนตรีและการแสดงในพิธีกรรม และบทร้องพื้นบ้าน ในการวิจัยหมายถึง การละเล่นกันตรึมในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อทำการวิจัยจำนวน 8 คณะ

การวิเคราะห์ หมายถึง การแยกออกเป็นส่วน ๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้

การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาให้คงเดิม

ส่งเสริมและเผยแพร่ หมายถึง ช่วยเหลือสนับสนุนให้ดีขึ้นและโฆษณาให้แพร่หลาย

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทย-เขมร ในครั้งนี้ มีวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

เพลงปฏิพากย์

เพลงปฏิพากย์ : บทเพลงแห่งภูมิภาคของชาวบ้านไทย ของ สุกัญญา สุจฉายา (2525: 402) เป็นวิทยานิพนธ์ ตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวถึงเรื่องเพลงปฏิพากย์ของภาคกลาง ศึกษาบทบาทของเพลงปฏิพากย์ ในฐานะเป็นภาพสะท้อนของสังคมในอดีต โดยเฉพาะมุ่งศึกษาบทบาทในการนำเสนอเรื่องเพศที่ปรากฏในเพลงปฏิพากย์ เนื้อหาของเพลงเป็นเรื่องเกี่ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาว พ่อเพลงใช้โวหารเชิงสัจวาสนารูปถ้อยคำตรง ๆ เรียกว่า “กลอนแดง” และถ้อยคำแบบอ้อม เรียกว่า “กลอนสองงาม” ได้แก่ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเดินกำรำเคียว เพลงร้อยซัง เพลงพานฟาง เพลงสงฟาง เพลงสงค้อ ลำพวน เพลงตะขั่ว เพลงซักระดาน เพลงระบำ เพลงพวงมาลัย เพลงเข้าเจ้าหงส์ เพลงระบำชาวไร่ เพลงพืชมูลาน เพลงเหย่อย เพลงอินเลเล เพลงกล้องซ่าง เพลงเรือ เพลงหน้าไย เพลงเห่ นาค เพลงฉ่อย เพลงเทพทอง เพลงปรบไก่ เพลงอีแซว เพลงระบำบ้านนา เพลงโคราช

การวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นเมืองของจังหวัดสุรินทร์ของ สมจิตร กัลยาศิริ (2524: 151) เป็นวิทยานิพนธ์ ตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาเพลงพื้นเมืองและการละเล่นพื้นเมืองของจังหวัดสุรินทร์ อย่างละเอียด ได้แก่ เพลงประกอบการเล่น 25 เพลง เพลงประกอบพิธีกรรม 5 เพลง เพลงกล่อมเด็ก 17 และการละเล่นพื้นเมือง 3 ประเภท วิเคราะห์คุณค่าของเพลงพื้นเมือง ในด้านภาษาลัทธิวิทยา อารมณ์ จริยศาสตร์ จิตวิทยาและดนตรี

เพลงพื้นบ้านจากพนมทวน ของ สุมาลย์ เรืองเดช (2518: 236) เป็นปริญยานิพนธ์ ชั้นมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เลือกรับศึกษาเพลงพื้นเมืองจากบ้านทวน อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี ได้รวบรวมและศึกษาเพลงเด็ก 40 เพลง เพลงประกอบการละเล่น 63 เพลง เพลงประกอบพิธี 58 เพลง เพลงทำขวัญ และ บทเห่ 7 บท ผลการศึกษา ปรากฏว่า เพลงเป็นส่วนสำคัญ

ในชีวิตประจำวัน ของคนในชนบท เช่น เพลงเหย่อย เพลงยั่ว เพลงพวงมาลัย เพลงน้อย เพลงทรงเครื่อง เพลงจาก เพลงสงคอกำพวน เพลงซั๊กกระดาน และเพลงพิษฐาน

วิเคราะห์การเล่นพื้นเมืองของอีสานใต้ ของ ผกา เบญจกาญจน์ เป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต ภาควิชาวิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความมุ่งหมายของการเล่นลักษณะการเล่น จำนวนผู้เล่น โอกาสที่แสดง เครื่องดนตรี นักร้องและจังหวะลีลาท่ารำ การศึกษาพบว่า การเล่นพื้นเมืองเป็นการเล่นเกี่ยวกับประเพณี ความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อม ฉันทลักษณ์ส่วนใหญ่เป็นกลอนชาวบ้าน

เพลงนอกศตวรรษ ของ เอนก นาวิกมูล เป็นหนังสือสารคดีที่รวบรวมเพลงพื้นเมืองของภาคกลางไว้อย่างละเอียด และสมบูรณ์ที่สุด กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเพลงพื้นเมือง ลักษณะและคุณค่าของเพลงพื้นเมืองรวมทั้งศึกษาชีวิตพ่อเพลง – แม่เพลงทั้งในอดีตและปัจจุบันไว้อย่างน่าสนใจ เพลงที่เก็บรวบรวมจำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ เป็นเพลงที่เล่นตามเทศกาลและฤดูกาล กับเพลงที่เล่นโดยทั่วไปไม่จำกัดเวลา จะเล่นเมื่อไรก็ได้

เพลงโคราช ของ ถาวร สุงกงและคณะ (2526: 125) ศึกษาถึงวิวัฒนาการของรูปแบบเนื้อหา และวิธีเล่นเพลงโคราชตั้งแต่สมัย ร.6 จนถึงปัจจุบัน วิเคราะห์เนื้อหาในบทร้องในเชิงสังคมวิทยา เชิงปรัชญา และเชิงจิตวิทยา ลักษณะของเพลงโคราชเริ่มตั้งแต่เพลงสั้น ๆ มาจนถึงเพลงยาว ๆ ที่นิยมเล่นในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ เพลงซัดอัน เพลงก้อม เพลงหลัก เพลงสมัยปัจจุบัน และเพลงจังหวะรำ

เพลงพื้นบ้าน

นักคติชาวบ้าน (Folklorist) ได้ให้ความสนใจและค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต หรือการดำเนินชีวิตของชนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยเฉพาะการศึกษาวิชาคติชนวิทยา

คติชาวบ้านของบุปผา ทวีสุข ได้รวบรวมแนวคิดที่เป็นความหมายและลักษณะเฉพาะของคติชาวบ้าน จากความคิดของนักคติชาวบ้านและนักมนุษยวิทยาหลาย ๆ ท่าน ที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ และในประเทศไทย สรุปได้ว่า คติชาวบ้านมีลักษณะ หรือหมายถึง

1. เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่รับช่วงกันต่อ ๆ มา จากคนรุ่นก่อนมาสู่คนรุ่นหลังหลายชั่วอายุคน
2. คติชาวบ้านประเภทใช้ถ้อยคำ (Verbal) จะไม่มีการจดบันทึกในชั้นแรก ถ่ายทอดกันด้วยการบอกเล่า หรือเรียกว่า มุขปาฐะ

3. คติชาวบ้านประเภทอื่นที่นอกเหนือจากคติชาวบ้านประเภทใช้ถ้อยคำ เช่น ศิลปะอาชีพ ใช้การสังเกต โดยไม่มีโรงเรียนหรือครูอย่างเป็นทางการจะเป็นกิจจะลักษณะ
4. ไม่ทราบว่าใครเป็นผู้คิดคติชาวบ้านประเภทนั้น ๆ ขึ้นเป็นครั้งแรก
5. เป็นมรดกของคนส่วนใหญ่ของประเทศ หรือของกลุ่มชนนั้นๆ

ศาสตราจารย์ กุหลาบ มลลิกะมาส ได้แบ่งคติชาวบ้านเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทที่ใช้ถ้อยคำ (Verbal) ในประเภทนี้อาจแบ่งย่อยได้ดังนี้คือ
 - 1.1 เพลงชาวบ้าน
 - 1.2 นิทานชาวบ้าน
 - 1.3 บทกวี ซึ่งอาจแยกเป็น
 - 1.3.1 สุภาษิต
 - 1.3.2 คำให้พร
 - 1.3.3 คำกล่าว
 - 1.3.4 สำนวนพูด
 - 1.4 ปริศนาคำทาย (อะไรเอ๋ย)
 - 1.5 ความเชื่อ โศลก
 - 1.6 ภาษาลึกลับ
 - 1.7 เพลงเด็ก ซึ่งอาจแยกย่อยออกเป็นดังนี้
 - 1.7.1 เพลงกล่อมเด็ก
 - 1.7.2 เพลงปลอบเด็ก
 - 1.7.3 เพลงประกอบการละเล่นของเด็ก
2. ประเภทที่ไม่ใช้คำพูด (Non - Verbal) แยกเป็น
 - 2.1 ศิลปะชาวบ้าน คือการประดิษฐ์ทำสิ่งต่างๆ ให้สวยงาม
 - 2.2 สถาปัตยกรรมชาวบ้าน ได้แก่การสร้างอาคารแบบต่างๆ
 - 2.3 งานฝีมือชาวบ้าน
3. ประเภทผสม (Partly Verbal Folk Love หรือ Mix) เป็นการผสมระหว่าง 2 ประเภทแรกแยกออกได้ดังนี้
 - 3.1 ระบายชาวบ้าน มีการรำ ประสมการร้อง และดนตรี เช่น รำวง เพลงพวงมาลัย เพลงน้อย

3.2 การละเล่นของเด็ก มีทั้งการเล่นและบทเพลงประกอบ เช่น เพลงร้องเวลาเล่นชิงช้า

3.3 ละครชาวบ้าน เช่น มโนราห์ ละครชาตรี

3.4 ขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่น รื่นเริง การทำบุญตามโอกาส ต่าง ๆ ที่ทำกันในชุมชน เช่น ลอยกระทง งานสงกรานต์ ตรุษ เทศมहाชาติ ประเพณีแต่งงาน งานศพ ทำขวัญเด็ก พิธีบายศรีสู่ขวัญ สู่ขวัญ ฯลฯ

ลักษณะของเพลงพื้นเมือง ได้มีผู้ให้คำยามและแสดงความคิดเห็นไว้มากมายหลายท่าน ในฐานะที่เพลงพื้นเมือง เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่มีความเก่าแก่ จนไม่สามารถสืบทราบว่าเป็นผู้คิดคำร้อง และกำหนดบทร้อง ตลอดจนท่วงทำนอง ลีลาการร่ายรำประกอบเป็นบทเพลงที่สืบทอดจากปากต่อปากมาหลายชั่วอายุคน บทเพลงบางเพลง ยังรักษารูปแบบเดิมไว้ บางเพลงได้เปลี่ยนรูปแบบตามความนิยมของสังคม ดังมีปรากฏในการศึกษาลักษณะบทเพลงพื้นบ้าน “กันตรึม” ในจังหวัดบุรีรัมย์

คำนิยามเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน

มนตรี ตราโมท ได้ให้ความหมายของเพลงพื้นเมือง ลักษณะของเพลงพื้นเมืองและเนื้อหาของเพลงพื้นเมืองไว้ว่า

เพลงพื้นเมือง หมายถึง เพลงชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็ประดิษฐ์แบบแผนการเล่น การร้องเพลงไปตามความนิยมและสำเนียงพูดที่เพี้ยนแปร่งแตกต่างกัน เพลงแบบนี้มักจะนิยมร้องกันในเวลาเทศกาล หรืองานที่มีการชุมนุมผู้คนในหมู่บ้านมาร่วมรื่นเริงกันชั่วคราว เช่น ตรุษสงกรานต์ ขึ้นปีใหม่ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า และการลงแขกเอาแรงกัน ในกิจอันเป็นอาชีพ เช่น เกี่ยวข้าว นวดข้าว เป็นต้น และเนื้อหาของเพลงที่ร้องกันไม่ว่าทำนองเพลงชนิดใด จะมีอยู่อย่างเดียวคือ เรื่องว่าผู้ชายเกี่ยวผู้หญิง สิ่งสำคัญในการร้องก็อยู่ที่ผู้คิดค้นกลอนสด ร้องแก้กันด้วยปฏิภาณอันทำให้เกิดรสสนุกทั้งสองฝ่าย

สิทธา พินิจภูวดลและประทีป วาทิกทินกร ได้กล่าวถึงบทเพลงในฐานะที่เป็นบทร้อยกรองว่า การใช้บทร้อยกรองในการขับร้องเพลงนั้น เป็นสิ่งที่ทันสมัยอยู่เสมอในทุกชาติ ทุกประเทศทั่วโลก นับตั้งแต่โบราณมาจนถึงปัจจุบันนี้ ทุกชาติจะมีชื่อเรียกบทร้อยกรอง ที่ใช้ร้องเพลงมากมาย เช่น เรียกว่าบทสวด (Hymn) บทสวดิต่าง ๆ รวมทั้งสวดิติสังเวยกล่อมช้าง บัลเลด ซอ แอ่ว บทกล่อมเด็ก แห่ เเห่ ร้องเรือ เป็นต้น บทเพลงที่แต่งเป็นร้อยแก้วนั้นหายากมาก เพราะไม่มีใครนิยม

คำประพันธ์ประเภทลำนำหรือบทเพลงของไทยที่ไพเราะเพราะพริ้งและยั่งยืนนานมาแต่โบราณนั้นมีมากมาย

บทร้อยกรองเมื่อใช้ในการขับร้องนี้ มีประโยชน์มากในชีวิตประจำวัน เพราะก่อให้เกิดความเบิกบาน สำราญใจ และช่วยผ่อนคลายความเคร่งเครียดได้เป็นอย่างดี เป็นร้อยกรองที่มีคุณค่าทางบันเทิงเริงรมย์

สุกัญญา สุจฉายา ได้ให้คำนิยามของเพลงพื้นบ้านว่า เพลงพื้นบ้านมีความเก่าแก่ สืบทอดจากปากต่อปากมาหลายชั่วอายุคน โดยอาศัยการจดจำ ไม่มีกัมภีร์ที่แน่ชัด แต่เป็นที่ยอมรับและถ่ายทอดกันอย่างแพร่หลาย ลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้าน คือ ความเรียบง่ายและมีลักษณะเฉพาะท้องถิ่น ความเรียบง่ายนั้นปรากฏอยู่ในรูปแบบและทำนอง ความเรียบง่ายของรูปแบบ คือ การซ้ำคำ ซ้ำวรรค ซ้ำโครงสร้างของจังหวะสัมผัส (Isorhythmic Structure) ภาษาที่ใช้เป็นภาษาพูดธรรมดา ส่วนความเรียบง่ายในท่วงทำนอง คือ มีทำนองไม่ซับซ้อน มีระดับเสียงซ้ำไปซ้ำมา (Recurring tone) มีช่วงจังหวะหยุด (Interval) ที่แน่นอน จึงง่ายและสะดวกต่อการจดจำ ส่วนลักษณะเฉพาะถิ่นปรากฏอยู่ที่ภาษาที่รจนาท่วงทำนอง ภาพสังคมที่สะท้อนอยู่ในเนื้อหาของบทเพลงและแก่นเรื่อง (theme) เป็นสากล

มล.ศุ้ย ชุมสาย ได้กล่าวไว้ว่า เพลงชาวบ้านของไทยมักเป็นเพลง ที่สนุกสนานเป็นเพลงเชิงสวาท และเป็นเพลงเชิงตลกโปกฮาแทบทั้งสิ้น เพลงชาวบ้านที่ออกจากอารมณ์เศร้า หรืออารมณ์ว่าเหวไม่ค่อยจะพบ

สุมาลย์ เรืองเดช ได้กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านไว้ว่า “เนื้อร้องและทำนองเพลงพื้นบ้านนั้น ไม่มีระเบียบแบบแผนว่าจะต้องใช้เสียงใดสูงต่ำแค่ไหน ไม่มีการแต่งไว้ล่วงหน้า ทำนองและเนื้อร้องเกิดขึ้นในใจอย่างไรก็เปล่งเสียงออกมาอย่างนั้น เพลงพื้นเมืองทั้งหมดเป็นเพลงที่มีทำนองง่ายๆ และซ้ำเนื้อร้อง อาจจะสั้นหรือยาวก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับอารมณ์ตามธรรมชาติ”

กัญญา จิตต์ธรรม ได้กล่าวไว้ว่า “เพลงชาวบ้านเกิดจากประเพณี ศาสนา หรือวัฒนธรรมของชุมชนในถิ่นหรือเขตนั่น ๆ นับตั้งแต่ชุมชนที่ไร้ความเจริญไปจนถึงชุมชนที่เจริญแล้ว และมีลักษณะพิเศษไปตามความนิยมของท้องถิ่นนั้น ๆ เพลงชาวบ้านได้ใช้ร้องสืบทอดกันมา โดยการจำถ่ายทอดกันมาปากหลายชั่วอายุคน ต่อมาค่อยมีชื่อเสียงมีแบบสัมผัสคล้องจองท่วงทำนองไปตามแบบของภาษาถิ่นนั้น ๆ ในการขับร้องเพื่อความบันเทิงต่าง ๆ จะมีจังหวะดนตรีท้องถิ่น (Folk Music) และมีการร้องรำทำเพลงไปด้วย จึงเกิดเป็นระบำชาวบ้าน (Folk Dance) เข้ามาด้วย เพลงชาวบ้านใช้ร้องรำในงานบันเทิงต่าง ๆ มีงานลงแขก เกี่ยวข้าว ตรุษสงกรานต์ ฯลฯ”

คำนิยามเกี่ยวกับเพลงกันตรึม

ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ (2532) กล่าวถึงเพลงกันตรึมว่า กันตรึมเป็นวงดนตรีพื้นบ้านของอีสานใต้ที่ได้รับความนิยมมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ประวัติความเป็นมาของกันตรึมนั้น ไม่มีผู้ใดทราบที่มาอย่างแน่นอน แต่เชื่อว่าการเล่นเพลงกันตรึมได้รับการถ่ายทอดมาจากขอม ปัจจุบันการเล่นกันตรึมมีการประยุกต์รูปแบบการแสดงไปมากเพื่อให้เหมาะสมกับเวลาและความต้องการของผู้ดู เช่นมีการนำเครื่องดนตรีสากลไปเล่นร่วมกับเครื่องดนตรีโบราณ

ผกา เบจกาญจน์ (2523) ศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์การละเล่นพื้นเมืองอีสานใต้ เพื่อเสนอผลการศึกษาวิจัยเป็นวิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยครูสวนสุนันทา โดยมีจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาชีวิตและความเป็นอยู่ของชนบทในภาคอีสาน ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า การละเล่นพื้นเมืองเป็นส่วนสำคัญในชีวิตประจำวันของสังคมชนบท เพราะการละเล่นพื้นบ้านโดยเฉพาะกันตรึมสะท้อนให้เห็นภาพการดำเนินชีวิต เช่น อาชีพ การปฏิบัติตนในด้านต่าง ๆ และสะท้อนให้เห็นค่านิยมและความเชื่อ เช่น ความเชื่อเรื่องเทพเจ้า การทรงเจ้าเข้าผี ความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นต้น

สมจิต กัลยาศิริ (2524) ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาและวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นเมืองของจังหวัดสุรินทร์ เสนอผลการศึกษาค้นคว้าเป็นวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์คุณค่าของเพลงพื้นเมืองในด้านสังคมวิทยา ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการออกแบบสอบถาม และรวบรวมแถบบันทึกเสียงเพลงกันตรึม ผลการศึกษาพบว่า เพลงกันตรึมสะท้อนให้เห็นความเชื่อด้านต่าง ๆ เช่น ความเชื่อเรื่องเทพเจ้า การทรงเจ้า ความเชื่อด้านไสยศาสตร์ และความเชื่อทางพุทธศาสนา สะท้อนชีวิต เช่นอาชีพ และการปฏิบัติตนในสังคม เป็นต้น

วิเศษ ชาญประโคน (2539) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์กันตรึม : เพลงพื้นบ้านอีสานใต้ เสนอผลการศึกษาค้นคว้าเป็นวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย โดยมีจุดมุ่งหมายสองประการ คือ วิเคราะห์องค์ประกอบและคุณค่าทางสังคมของกันตรึม ผลการวิจัยพบว่า

ด้านองค์ประกอบมีสองส่วน คือ องค์ประกอบของกันตรึมและองค์ประกอบของการแสดง องค์ประกอบกันตรึมประกอบด้วย จำนวนผู้เล่น 6 – 8 คน แบ่งหน้าที่เป็นคนตีกลอง 2 คน คนเป่าปี่อ้อ 1 คน คนซี้ซอ 1 คน การแต่งกาย แต่งได้ 2 แบบ คือแบบประเพณีนิยมของท้องถิ่น และแบบสมัยนิยม ด้านดนตรีมีเครื่องดนตรีหลัก 4 ชิ้น ได้แก่ กลองโทน 2 ใบ ซอ 1 คัน และปี่อ้อ 1 เล้า

และสามารถเพิ่มเครื่องดนตรีประเภทใช้จังหวะคือ ฉิ่ง ฉาบ และกรับได้ ส่วนคำร้องนั้น ร้องเป็นภาษาเขมรสูงซึ่งเป็นภาษาถิ่นของชุมชนอีสานใต้ที่พูดภาษาเขมร ในสามจังหวัด คือ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ สำหรับทำนองมี 3 ทำนองใหญ่ ๆ คือ ทำนองไหว้ครู เป็นทำนองที่ช้าเนิบนาบ ใช้ร้องเมื่อเริ่มแสดงและร้องลาเมื่อจะจบการแสดง ทำนองสำหรับขบวนแห่ เป็นทำนองกลาง ๆ ให้ความรู้สึกสบาย ใช้ร้องต่อจากทำนองไหว้ครู เมื่อเริ่มทักทายและเริ่มเกี่ยวพาราสี และทำนองเบ็ดเตล็ดเป็นทำนองที่สนุกสนานเร้าใจ ใช้ร้องเพื่อเกี่ยวพาราสี หยอกล้อ ด้านองค์ประกอบของการแสดงเกี่ยวพาราสีเป็นช่วงที่ใช้เวลานานที่สุด เพราะนักร้องใช้ปฏิภาณไหวพริบโต้ตอบกันเพื่อสร้างความบันเทิงแก่ผู้ชม

ด้านคุณค่าทางสังคมของกันตรึมพบว่า เพลงกันตรึมสะท้อนคุณค่าทางสังคม 3 ด้าน คือ ด้านวิถีชีวิต ด้านระบบครอบครัว และเครือญาติ และด้านลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ด้านวิถีชีวิตสะท้อนให้เห็นว่า ชาวอีสานใต้ทำนาเป็นอาชีพหลัก ทอผ้าและเลี้ยงช้างเป็นอาชีพเสริม มีความเชื่อและศรัทธาในพุทธศาสนา เชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีค่านิยมเลือกคนผิวดำเป็นคู่ครอง และมีคติสอนใจชายหญิง เรื่องการครองเรือนว่า ให้มั่นคงในความรัก และให้เกียรติซึ่งกันและกัน ด้านครอบครัว และเครือญาติ ชาวอีสานใต้มีลักษณะครอบครัวแบบขยาย ผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว มีการแบ่งหน้าที่พ่อบ้านแม่บ้านอย่างชัดเจน สำหรับด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้น มีลักษณะเป็นสังคมเกษตร โดยทำนาเป็นอาชีพหลัก ทอผ้าและสัตว์เลี้ยงเป็นอาชีพเสริม ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด

ทรงรบ จันทร์เต็ม (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไปทอง บ้านโคกโพธิ์ ตำบลสะเดา อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เสนอผลงานเป็นวิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาดนตรีกันตรึมของคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไปทอง ในด้าน โครงสร้างและองค์ประกอบของดนตรีกันตรึม ลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรีและคุณลักษณะทางดนตรี (Music Traits) ผลการวิจัยพบว่า

กันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไปทอง มีเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษที่เป็นศิลปินพื้นบ้าน และยึดเป็นอาชีพมาจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย นักร้องฝ่ายชายหนึ่งคน นักร้องฝ่ายหญิงหนึ่งคน นักดนตรีเจ็ดคน และนักแสดง (นางรำ) แปดคน

เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบด้วย กลองกันตรึมสองลูก มีรูปร่างคล้ายโทนดินเผาแต่ยาวกว่าทำจากแก่นไม้ขนุน หน้ากลองึงด้วยหนังเหลื่อม ซอกันตรึม (ต๊าว) หนึ่งคัน ที่ประดิษฐ์ขึ้นเองตามความถนัดของผู้บรรเลง กลองเสียงทำด้วยกะลามะพร้าว ชิงหน้าซอด้วยหนังลูกวัว คันทวนทำจากไม้ประดู่ตอนบนแกะสลักเป็นหัวพญานาค สายซอใช้สายกีตาร์ไฟฟ้ามีสองสาย คันชักที่

ใช้สำหรับสี่ซอมีด้ามจับแกะสลักเป็นตัวกึ่งกำ สายคันชักทำจากเส้นเอ็น กระจับสองคู่ ฉิ่งหนึ่งคู่ ฉาบหนึ่งคู่

เครื่องดนตรีดำเนินทำนองใช้เพียงซอกันตรึมบรรเลงประกอบการขับร้อง การบรรเลงเดี่ยวใช้เนื้อหาจากทำนองหลัก เครื่องประกอบจังหวะใช้ ฉิ่ง ฉาบ กระจับ และกลองกันตรึม ดิกระสวนจังหวะที่แตกต่างกันออกไปตามความสามารถของผู้บรรเลง ควบคุมความเร็วเทียบตามเมโทรโนมิเตอร์ (Metronometer) M.M. \downarrow = 67 - 104 จังหวะของบทเพลงสามารถบันทึกเป็นระบบโน้ตสากลในประเภท $\frac{2}{4}$ ทำนองใช้ระบบ 5 เสียง (Pentatonic) พื้นผิวเป็นแบบโมนอโฟนี (Monophony) รูปแบบของบทเพลงเป็นแบบร้อยเนื้อทำนองเดียว (Strophic Song) บทเพลงหรือทำนองเพลงที่บรรเลงมี 3 ประเภท คือ บทไหว้ครู บทเพลงขับร้องประกอบพิธีกรรมและเพลงขับร้อง และบทเพลงขับร้องประยุกต์

สุภัทรชัย กระสินหอม (2544) ได้ศึกษาชีวประวัติและผลงานของน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า

น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เป็นบุคคลที่มีความสามารถในด้านการแสดงศิลปะพื้นบ้าน (กันตรึม) จนเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป ดังจะเห็นได้จากองค์กรต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน ทั้งในและนอกประเทศ ได้เชิญให้เป็นวิทยากรในเรื่องต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ อีกทั้งยังได้รับโลรางวัล ใบประกาศนียบัตรมากมาย

นอกจากการร้องกันตรึมแล้วน้ำผึ้ง ยังสามารถคิดค้นประดิษฐ์ทำรำขึ้นมาใหม่หลายชุด อาทิ แกรมอว เรือมอันเร อับสรสรายู เรือมศรีฟไทสมันต์ และยังได้แต่งเพลงกันตรึมเองอีกหลายชุด อาทิ โอ้ยเสียว ไอโซ แซมฮิต โจ๊ะโป่งซึ่ง น้ำผึ้งยังได้อาศัยความรู้ถ่ายทอดให้แก่ลูกศิษย์และผู้ที่สนใจในด้านกันตรึมเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามไม่รู้จักเห็นคุณค่า เพื่อจะได้ช่วยกันเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม และช่วยกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน (กันตรึม) ให้คงอยู่คู่ประเทศไทย ตลอดกาลนาน

กัญญารัตน์ คงทอง และคณะ ได้ศึกษาเกี่ยวกับดนตรี และ นาฏศิลป์พื้นบ้านดงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ โดยมีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ ประการแรก เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบรรเลงกันตรึมและการขับร้องเพลงกันตรึมบ้านดงมัน ประการที่สอง เพื่อศึกษาองค์ประกอบการฟ้อนรำของผู้แสดงกันตรึมบ้านดงมัน ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า

องค์ประกอบของเพลงกันตรึมบ้านดงมันมีเครื่องดนตรีต่อไปนี้คือ กลองกันตรึม หรือกลองโทน 2 ใบ ปี่อ้อ 1 เล้า ซอกันตรึมหรือซอกกลาง 1 คัน ฉิ่ง ฉาบ กระจับ

การขับร้องเพลงกันตรึมบ้านดงมันประกอบด้วยเพลงครู เพลงประกอบพิธีกรรม เพลงเบ็ดเตล็ด และเพลงประยุกต์สมัยใหม่

การฟ้อนรำของผู้แสดงกันตรึมบ้านดงมันเริ่มจากทำรำที่ไม่เป็นแบบแผน พัฒนาเป็นทำรำที่เป็นแบบแผน จนเป็นชุดการแสดง

ภาพสะท้อนจากเพลงกันตรึมบ้านดงมันมีภาพสะท้อนทางด้านพิธีกรรมในวิถีชีวิต เช่น การฟ้อนรำในพิธีมือง ก้อด จองไค (บายศรีสู่ขวัญ) พิธีกรรมบั้น โจด มมั่วต พิธีมงคล เช่น งานแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ บวชนาค

การพัฒนาและเปลี่ยนแปลง การละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร อัญชิษฐ์ ศิริเทศ (<http://search.thaingo.org/story/kmusic.htm>, 2548) ได้กล่าวถึงเสียงเพลงและตัวตนของคนเขมร ในสื่อทางเลือกเพื่อการพัฒนา มีดังต่อไปนี้

เสียงเพลงและตัวตนคนเขมร

วิถีชีวิตชาวเขมรแต่โบราณนั้น มีชีวิตที่เรียบง่าย ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ อาหารหลักของชาวเขมร คือ ข้าวเจ้า ปลายข้าว ปลาจ่อม ปลาแห้ง ปลาขี้ตัง ปลาต้ม น้ำพริกจิ้มผักผลไม้ได้แก่ กล้วย น้อยหน้า มะม่วง มะพร้าว ส่วนขนมก็หลากหลาย อาทิ ได้แก่ ขนมโชค ขนมเนียล ขนมกัณฑ์ดาราง ขนมกระมอด ขนมมูก เป็นต้น

ชาวเขมรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ช่วงเข้าพรรษาจะมีประเพณี “กันขง” ซึ่งเป็นประเพณีการถือศีล นำอาหารไปทำบุญ ที่วัด 8 วัน หรือ 15 วัน นอกจากนั้นยังมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ จะมีประเพณีไหว้บรรพบุรุษ เรียกว่า ประเพณีเบ็น หรืองาน “แคเบ็น” ซึ่งตรงกับสารทไทย พิธีมังก้อดจองไค เป็นพิธีสู่ขวัญแบบพื้นบ้าน นิยมจัดในงานมงคล เช่น งานมงคลสมรส บวชนาค เป็นต้น

พิธีกรรมมากมาย อาทิ โคนจุก ยกเสาเอก ขึ้นบ้านใหม่ หรือ พิธีมอมีวด เป็นพิธีที่ทำเพื่อ
 หาสาเหตุการเจ็บป่วย นอกจากนั้น ชาวเขมรยังเชื่อเรื่อง โสคราง ของขลัง ฤกษ์ยาม เครื่องราง

ชาวเขมรสุรินทร์ในอดีต มีการละเล่นพื้นบ้านมากมาย ได้แก่ จเรียง เป็นการขับร้องหรือ
 แห่กลอนสด มี เนียะจเรียง หมายถึง ผู้ขับร้อง ภาษาที่ใช้เป็นภาษาเขมรโบราณ บทเพลงจเรียงเอง
 มีด้วยกันหลายประเภท เช่น จเรียงนอแรกว จเรียงอาโย จเรียงชันตุง เป็นการร้องรำ เล่นกันที่
 สนุกสนานของหนุ่มสาว หรือ จเรียงตรัว จะเป็นการร้องประกอบเสียงซอ จเรียงจรวง เป็นการร้อง
 ประกอบเสียงปี่

นอกนั้นก็ยังมี กัณฑ์ริม เป็นการละเล่นประกอบดนตรี รำตรุษ เล่นในเทศกาลสงกรานต์ (แค
 แจด) รำสาก เป็น การรำประกอบเสียงดนตรี และเสียงกระทบสาก เป็นต้น

วัฒนธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในการอยู่ร่วมกันในแต่ละสังคม วัฒนธรรม
 จึงประกอบด้วยระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และคนกับสิ่งแวดล้อม กับทรัพยากร กับ
 ความเชื่อ ซึ่งถือเป็นมรดกอันล้ำค่าทางสังคม ที่สืบทอด เรียนรู้กันมายาวนาน กระนั้นวัฒนธรรมก็
 ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง เป็นแก่นแกนที่อัมตะ แต่วัฒนธรรมกลับเป็นสิ่งที่เคลื่อนไหว ปรับตัว
 เปลี่ยนแปลง ตามเงื่อนไข สภาพปัจจัย เพราะวัฒนธรรมคือระบบความสัมพันธ์ที่รองรับวิถีชีวิต
 มนุษย์ ซึ่งสร้างขึ้น หรือคิดค้น ตีความขึ้นมาเพื่อจัดระบบความสัมพันธ์คนในสังคม

การละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ ตั้งแต่อดีต มาจนถึงการมีกิจกรรมสมัยใหม่ อาทิ กีฬาและ
 ดนตรีแนวต่าง ๆ ตลอดจนถึงกิจกรรมทางสังคมอื่น ๆ ของชาวไทยเชื้อสายเขมร บ้านตะกุก อำเภ
 ศิขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ นับได้ว่าเป็นอีกชุดวัฒนธรรมหนึ่ง ที่ผสมผสานกันกันอย่างโดดเด่นลงตัว
 ในเขตอีสานใต้ ซึ่งเป็นชุมชนที่ใช้ภาษาเขมร ลาว กูย เป็นภาษาถิ่น

ตามประวัติศาสตร์วัฒนธรรมแต่โบราณ ชาวเขมรมักนิยมร้องรำทำเพลงกันในชุมชน อาทิ ในงานพิธี ประเพณี งานเทศกาลรื่นเริงต่าง ๆ และหรือ แม้แต่ในงานกิจกรรมวิถีการผลิต การลงแรงเกี่ยวเกี่ยวผลผลิต ภาพของ “การร้องรำทำเพลง” จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง ที่สร้างความผ่อนคลาย และกระตุ้นให้บรรยากาศการทำงานมีสีสัน ครึกครื้นอีกด้วย ดังนั้น “การร้องทำเพลง” จึงมีความหมายทั้งใน การละเล่นเพื่อบันเทิง การศึกษาถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิต กระบวนการทางสังคม และบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มวัฒนธรรมของตน

โลกปัจจุบัน เป็นโลกที่สื่อสารถึงกัน และยังซึมซับรับวัฒนธรรมของกันและกัน ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เคลื่อนไหวและมีวิวัฒนาการของการละเล่นไปด้วย เช่น การเล่น หรือนิยมนำเครื่องดนตรีสากลมาผสมหรือมาใช้กับดนตรีพื้นเมือง ซึ่งแต่เดิมอาจจะเล่นเพลงปฏิพากย์ มีกลองที่เรียกว่า "กลองกันตรึม" เป็นหลัก แล้วเริ่มต้นด้วยบทไหว้ครูเพื่อระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้าพระวิศวกรรม ครูบาอาจารย์ และเริ่มทักทายกัน

ส่วนเครื่องดนตรีในยุคนี้ ก็ประกอบด้วย กลอง ซอ ปี่อ้อ ขลุ่ย ฉิ่ง กรับ ฉาบ รูปแบบการร้องและการรำ ของชาวเขมร ก็มีท่วงทำนองเพลงกันตรึม กว่า 100 ทำนอง มีเนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่เรื่องทั่ว ๆ ไป เรื่องเกี่ยวพาราสิ ไอ้โลม ชมธรรมชาติ แข่งขันปฏิภาณ สู้ขั้วญ เล่าเรื่อง สุขทุกข์ ระทม ตรอมใจ ฯลฯ

ปัจจุบัน โลกได้เคลื่อนตัวเปลี่ยนแปลงไป ชุมชน สังคม หรือแม้แต่เยาวชนบ้านตะกุก ก็ได้ปรับตัว เปลี่ยนแปลงไปตาม เนื่องจากเยาวชน คนรุ่นใหม่ ๆ ชาวบ้านตะกุก ชาวตำบลตรมไพร แม้ว่า ด้านหนึ่งก็ซึมซับศิลปวัฒนธรรมแบบพื้นบ้านดั้งเดิม แต่อีกด้านหนึ่งก็ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมอาทิ ศิลปะ ดนตรี ทั้งสากล สตริง ลูกทุ่ง จากกระแสภายนอก จากเทคโนโลยี ทำให้ดนตรีและศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเองก็เกิดกระบวนการผสมผสาน เรียนรู้ต่อกันไปในตัว เพื่อให้เข้าและกลมกลืนกับยุคสมัย

ความชาญฉลาดอีกประการหนึ่ง คือ ชุมชนท้องถิ่นสามารถจำแนก หรือลำดับพื้นที่ วัฒนธรรมไปตามความสำคัญได้อีกด้วย เพื่อให้เข้ากับ กลุ่ม วัย เพื่อให้เข้ากับสีสันบรรยากาศ ที่ชุมชนเองก็อยู่สัมพันธ์กับโลก และยุคสมัย เพราะว่าชุมชนชาวเขมรปัจจุบัน ก็เป็นส่วนหนึ่งกับ กระแสโลก รับรู้แฟชั่น และดนตรีแนวใหม่ เข้าใจท่วงทำนอง เข้าใจวิธีการเล่นเครื่องดนตรี สมัยใหม่

เมื่อประมาณต้นทศวรรษที่ 30 เกิดนักร้องขวัญใจวัยรุ่นเขมร ในสไตล์เพลงกันตรึมแบบ ชาวเขมรสุรินทร์ ที่ผสมผสานเอกลักษณ์ทางดนตรีกับเครื่องดนตรีสมัยใหม่ ทำให้เพลงเขมรโด่งดัง เปิดพื้นที่ทางสังคม เผยแพร่วัฒนธรรมชาวเขมรออกไปสู่สังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ ต่อมาในต้น ทศวรรษ 40 ก็เกิดกันตรึมร็อกคองคย ร็อกอะเฮ้าะ หรือ กันตรึมร็อกอาเจาเขย เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบัน นอกจากกันตรึมแล้ว ยังมีบทเพลงแนวเพื่อชีวิตแบบสไตล์ชาวเขมร ทั้งวิถีคิด วัฒนธรรมออกมา อย่างต่อเนื่อง อาทิ วงวรมัน อาทิ อะกังกัด, คนสุรินทร์เหล่า, พี่มันกระดุม, ออยบายเดียและอะกาเซ

สะท้อนถึงรากฐานศิลปวัฒนธรรม ความสามารถใน การละเล่น และร้องรำทำเพลงของ ชาวเขมร ที่มีวิวัฒนาการ ปรับตัวและคงความเป็นชาวเขมรไว้ได้

แม้ว่าคนเขมรจะเรียนรู้และเดินตามโลกอย่างไร แต่ก็ยังเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชุมชน ยังสืบสานงานประเพณี ศรัทธาในพิธีกรรม ความเชื่อต่อบรรพบุรุษ และรู้จักนำวัฒนธรรมสมัยใหม่ มาไว้ ในพื้นที่ที่ไม่กระทบทำลาย รากเหง้าทางวัฒนธรรม แต่กลับกัน ยังส่งเสริมสนับสนุนให้ กิจกรรมของชุมชนมีความสนุกสนาน สามัคคี และยังนำดนตรีมาเป็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ให้ เยาวชนปลอดภัยจากยาเสพติด และส่งเสริมให้มีกิจกรรมสร้างรายได้อีกด้วย

ดนตรีของชาวเขมร จึงไม่เพียงแต่เข้ามามีบทบาทเพิ่มเติมสนับสนุนให้ชุมชน มีทางเลือก ในการบริโภคศิลปดนตรีเท่านั้น แต่กิจกรรมดนตรีของยังเข้ามาเป็นศูนย์กลางยึดเหนี่ยวจิตใจของ คนในชุมชน สร้างความภาคภูมิใจแก่ตนเองและแก่ชุมชน เนื่องจากสามารถใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง อธิบายวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความรับรู้ต่อโลกสมัยใหม่ได้ด้วย

พรชัย พงษ์สุกิจวัฒน์ (<http://www.homeandi.com/content/c1748.html>, 2550) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ เผยแพร่และส่งเสริมการเล่นกันตรึมบทเพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร ใน เว็บไซต์ Homeandi.com: Lifestyle: The Content ในประเด็นเรื่อง “แนวเสียงกันตรึมอีสาน...เสียงที่กำลังลบเลือน” พูดถึงดนตรี “กันตรึม” แล้ว ในความคิดของคนไทยส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นอย่างไร มีความละม้ายกับดนตรีพื้นบ้านอย่างเพลงลูกทุ่งหรือไม่ หรือมีความใกล้เคียงกันกับดนตรีจากถิ่นอีสานด้วยกันอย่าง “หมอลำ” หรืออย่าง “โปงลาง” หรือเปล่า คณะกันตรึมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์จะมาไขคำตอบนี้

“กันตรึม” หรือ “โจ๊ะกันตรึม” เป็นการเล่นเพลงพื้นบ้านของผู้คนที่ใช้ภาษา “เขมรสูง” ในเขตจังหวัดแถบอีสานใต้ ปัจจุบันยังปรากฏให้เห็นอยู่ใน 3 จังหวัด คือ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ โดยนิยมเล่นในงานมงคลต่าง ๆ เช่น งาน โกนจุก งานบวชนาค โดยเฉพาะในงานแต่งงาน ว่ากันว่างานแต่งงานของชาวบ้านแถบนี้ ต้องมีเพลงกันตรึมมาเล่นกล่อมหอ จนถึงเป็นประเพณีปฏิบัติ หากไม่มีการเล่นกันตรึมถือว่าเป็นงานแต่งงานที่ไม่สมบูรณ์แบบ แต่ที่น่าแปลกคือแม้กันตรึมจะเป็นการเล่นเพลงของชาวเขมร แต่กลับไม่พบคำ ๆ นี้ในภาษาเขมร แล้วคำนี้มีที่มาจากไหนกัน

“กันตรึมเรียกตามเสียงกลองหรือเสียงโทนที่ทางสุรินทร์เรียกว่า สก๊วล ซึ่งตั้งโจ๊ะ-ครึม-ครึม เวลาตี เพลงกันตรึมพัฒนาจากเพลงในพิธีกรรมรักษาไข้มาเล่นในพิธีมงคลสมรส ต่อมาพัฒนาให้เข้ากับสถานการณ์หรือโอกาส ปัจจุบันพัฒนาจนเป็นกันตรึมประยุกต์” อ.โฆษิต ดีสม ผู้จัดการคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์อธิบาย

คณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์หรือวงกันตรึมบ้านดงมันก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ.2525 เพื่ออนุรักษ์ ศิลปะพื้นบ้านและส่งเสริมรายได้ระหว่างภาคการศึกษาของนักเรียน นอกจากนี้ยังได้ผลักดัน กันตรึมให้เข้าสู่การเรียนการสอนในโรงเรียนอีกด้วย จะเห็นได้ว่าสมาชิกในวงนอกจากจะมีผู้ใหญ่ แล้ว ยังมีเด็กชาย เด็กหญิงมากหน้าหลายตา

ผู้ที่มีบทบาททำให้คณะกันตรึมคณะนี้เป็นที่รู้จักในวงกว้างก็คือคุณสำรวม ดิสมหรือที่ รู้จักกันในนาม “น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์” เธอเติบโตขึ้นมาในครอบครัวนักดนตรีและนักร้อง ฝึกร้อง เพลงเจริญเป็นครั้งแรกตอนอายุ 9 ขวบ โดยมีคุณแม่เป็นครูผู้ฝึกสอน ก่อนที่จะได้เข้าร่วมกับวง กันตรึม บ้านดงมันหรือคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ในที่สุด

“พื้นฐานครอบครัวเป็นศิลปินมาตั้งแต่บรรพบุรุษ คุณปู่เล่นเพลงปี่พาทย์ คุณแม่รับการ ถ่ายทอดมา ร้องเพลงเจริญเบริน ฉันทอจะเป็นคนที่โชคดีที่เกิดมาก็อยากจะร้องแต่เพลงพื้นบ้าน จึงสนใจตรงนี้ เห็นพ่อกับแม่ร้องแล้วรู้สึกมีความประทับใจมาก เลยร้องเพลงมาตั้งแต่อายุ 9 ขวบ” คุณสมรวม ดิสมเล่าประวัติ

ตลอด 25 ปีนับตั้งแต่ก่อตั้ง คณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ประสบความสำเร็จในเกณฑ์น่าพอใจ ได้ออกแสดงเผยแพร่ในโอกาสต่าง ๆ และเกียรติสูงสุดของคณะคือรางวัลโล่พระราชทานสมเด็จพระ เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในตำแหน่งชนะเลิศอันดับ 1 จากการเข้าแข่งขันวง คนตรีพื้นบ้านชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทยครั้งที่ 1 เมื่อปี พ.ศ.2549

วงกันตรึมแบบครบชุดประกอบไปด้วย กลองกันตรึมหรือสก็่วล ซอกันตรึม ปี่อ้อ ขลุ่ย ฉิ่ง กรับ และฉาบ นอกจากนี้ยังมีนักร้องและคณะฟ้อนรำสร้างความบันเทิงแบบครบครันให้กับการ แสดงอีกด้วย แต่เอกลักษณ์เฉพาะตัวที่บ่งบอกถึงความเป็นกันตรึมคือสก็่วล ซอและปี่อ้อนนั่นเอง

“เสน่ห์ของกันตรึมในความคิดของฉันนะคะ...คิดว่าน่าจะอยู่ที่เสียงซอ เสียงสก็วลและปี่ อ้อถ้าขาดเสียงใดไป ความพลี้ว ความหวาน ความมีเสน่ห์และมนต์ขลังจะลดลงไป” คุณสำรวจหรือที่รู้จักกันในนาม “น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์” แสดงความเห็น

เสน่ห์ของคนตรีไทยไม่ว่าจะเป็นคนตรีพื้นบ้านของภูมิภาคไหนก็ตาม มักจะเป็นที่จับใจของชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก แต่สำหรับเด็กไทยรุ่นใหม่แล้ว ความรู้สึกที่พวกเขามีต่อคนตรีพื้นบ้านเช่นนี้ก็คือ “เซย” ยังเป็นคนตรีพื้นบ้านในกลุ่มวัฒนธรรมย่อยอย่างกันตรึมด้วยแล้ว คุณเหมือนจะนิยมและเป็นที่ยู้ออกอยู่ในวงแคบ ๆ เท่านั้น

บางครั้งก็เป็นเรื่องน่าใจหายเหมือนกันว่าหากหมดยุคของศิลปินรุ่นใหม่ปัจจุบันแล้ว กันตรึมอาจจะสูญหายไปตามกาลเวลาด้วย ทางออกของศิลปินจึงหนีไม่พ้นการนำความเป็นพื้นบ้านมาผสมผสานกับความเป็นสากล นำวงคนตรีพื้นบ้านไปผสมกับเครื่องดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ โทรอนิค เช่น คีย์บอร์ด ผลที่ได้ก็ออกมาคือคนตรีที่มีลูกเล่นสนุกสนานมากขึ้น

อย่างไรก็ดีการสืบสานตำนานกันตรึมให้คงอยู่ไม่ใช่แค่การทำให้เป็นกันตรึมประยุกต์เท่านั้น แต่ยังคงถ่ายทอดสู่เด็กรุ่นใหม่ด้วย และแน่นอน นั่นหมายถึงการเปลี่ยนเนื้อร้องมาใช้ภาษาไทยเพื่อให้เด็ก ๆ จดจำเนื้อร้องได้ง่ายขึ้นและให้ความสนใจมากขึ้น เหมือนเช่นที่เด็กชายหญิงคนนี้ แสดงฝีมือให้เห็น ซึ่งน้อง ๆ ทำได้ไม่เลวเลย

“นั่นคือความหวังของฉันค่ะ ทุกวันนี้พยายามป้อนลงไปทีได้กว่าเค้าคงเป็นผู้สืบทอดต่อไปในอนาคต แต่ฉันหนักใจว่าเด็กยุคใหม่เค้าจะไม่ชอบภาษาถิ่น” น้ำผึ้งว่า โดยอ.โฆษิตเสริมต่อว่า “เด็กจะอยู่กับเราแค่ตอนยังไม่โลกกว้าง พอได้สังคมใหม่ปั๊บ เขาก็จะลืมเพราะเพื่อนใหม่เขาจะไม่เล่นกันตรึม มันไม่ทันสมัยนะ”

“ความหวังของเราคือต้องการให้เป็นที่รู้จักไปทั่ว เราถึงมีการบันทึกแผ่นเสียงไว้คะ แต่เดิมเราอยู่ในวงแคบ ๆ ตรงนี้ เดี่ยวนี้ที่รู้จักกันทั่วโลกหรือเปิดเว็บไซต์เจอเราก็หมายถึงเค้าเอาวีซีดีหรือเอาเทปเราไปฟัง แต่โดยความนิยมมันก็อยู่แค่นั้นแหละคะ มันไม่ได้โด่งดังไปจน...” น้ำผึ้งทิ้งท้ายแค่นั้นด้วยเสียงฮือ ๆ

ซึ่งเป็นการสรุปสภาพปัจจุบันของ “กัณฑ์” ได้อย่างชัดเจน โดยทิ้งท้ายโจทย์คำถามใน
การพัฒนาในอนาคตต่อไป

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาการละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมรในครั้งนี้ ได้ใช้แนวทางระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยา (Anthropological methods) อันเป็นการวิจัยที่เน้นคุณภาพเป็นหลัก โดยการศึกษาทั้งแบบองค์รวม (holistic) ด้านลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรมและศึกษาแบบเจาะลึก เฉพาะกรณีการละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมร ในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรที่จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ อันเป็นประเด็นหลักของการศึกษาในครั้งนี้

เทคนิควิธีวิจัย

1. การได้มาซึ่งข้อมูล ใช้วิธีการเก็บรวบรวมภาคสนาม มีหลายรูปแบบดังนี้

1.1 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้เข้าไปในอยู่ระยะสั้น ๆ ตลอดระยะเวลา 5 เดือน เพื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์

1.2 การสัมภาษณ์เจาะลึก (In - depth Interview) ผู้วิจัยใช้เทคนิควิจัยการสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อศึกษาในเรื่องการละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร โดยทำการสัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลสำคัญของคณะกันตรึมทั้ง 8 คณะ ในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์

คณะกันตรึมในจังหวัดบุรีรัมย์ 4 คณะ คือ

1. คณะกันตรึมอาชีพ 2 คณะ

1.1 คณะเกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง อ.พลับพลาชัย จ.บุรีรัมย์

1.2 คณะประทุมทอง อ.กระสัง จ.บุรีรัมย์

2. คณะกันตรึมในสถานศึกษา 2 คณะ

2.1 คณะกันตรึมโรงเรียนพลับพลาชัยพิทยาคม อ.พลับพลาชัย
จ.บุรีรัมย์

2.2 คณะกันตรึมโรงเรียนภัทรบพิตร อ.เมือง จ.บุรีรัมย์

คณะกรรมการในจังหวัดสุรินทร์ 4 คณะ คือ

1. คณะกรรมการอาชีพ 2 คณะ
 - 1.1 คณะน้ำผึ้งเมืองสุรินทร์ บ้านดงมัน อ. เมือง จ. สุรินทร์
 - 1.2 คณะเนตรนาง อรุณรุ่ง จ. สุรินทร์
2. คณะกรรมการในสถานศึกษา 2 คณะ
 - 2.1 คณะกรรมการโรงเรียนสุรวิทยาคาร อ. เมือง จ. สุรินทร์
 - 2.2 คณะกรรมการโรงเรียนบ้านดงมัน อ. เมือง จ. สุรินทร์

ที่มีความรู้ความสามารถในการให้ข้อมูลที่ชัดเจนได้ โดยมีการสัมภาษณ์ซ้ำแบบเจาะลึกหลาย ๆ ครั้ง และใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ (Key – Information Interview) โดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ผู้วิจัยใช้เทคนิคดังกล่าวตลอดระยะเวลาในการทำวิจัย โดยการพูดคุยกับคณะกรรมการทั้งนักดนตรีและนักร้องเพลงกันตรึม เพื่อหาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการละเล่นกันตรึมให้ได้มากที่สุด เป็นวิธีการที่ทำให้ได้ข้อมูลสำคัญ ๆ อีกวิธีหนึ่ง

- 1.3 การสังเกตจากสถานการณ์จริง หรือการสาธิตเพื่อให้ยืนยันข้อมูลที่ได้อาจสังเกตตามข้อ 1.
- 1.4 การจัดเวทีระดมความคิดเห็นจากคณะกรรมการที่เป็นกันตรึมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 8 คณะ เกี่ยวกับการหาแนวทางอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ การละเล่นกันตรึม ให้ดำรงอยู่ต่อไป

2. การบันทึกข้อมูล บันทึกตามสาระต่อไปนี้

- 2.1 การสำรวจลักษณะทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการทั้ง 8 คณะ ในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์

คณะกรรมการในจังหวัดบุรีรัมย์ 4 คณะ คือ

1. คณะกรรมการอาชีพ 2 คณะ
 - 1.1 คณะเกรียงศักดิ์ ส.สไปทอง อ. พลับพลาชัย จ.บุรีรัมย์
 - 1.2 คณะประทุมทอง อ. กระสัง จ. บุรีรัมย์
2. คณะกรรมการในสถานศึกษา 2 คณะ
 - 2.1 คณะกรรมการโรงเรียนพลับพลาชัยพิทยาคม อ. พลับพลาชัย จ. บุรีรัมย์
 - 2.2 คณะกรรมการโรงเรียนภัทรบพิตร อ. เมือง จ. บุรีรัมย์

คณะกรรมการในจังหวัดสุรินทร์ 4 คณะ คือ

1. คณะกัณฑ์ตรีมอาชีพ 2 คณะ
 - 1.1 คณะน้ำผึ้งเมืองสุรินทร์ บ้านดงมัน อ. เมือง จ. สุรินทร์
 - 1.2 คณะเนตรนาง อรุณรุ่ง จ. สุรินทร์
2. คณะกัณฑ์ตรีมในสถานศึกษา 2 คณะ
 - 2.1 คณะกัณฑ์ตรีมโรงเรียนสุรวิทยาคาร อ. เมือง จ. สุรินทร์
 - 2.2 คณะกัณฑ์ตรีมโรงเรียนบ้านดงมัน อ. เมือง จ. สุรินทร์

ผู้วิจัยใช้เทคนิควิจัยดังกล่าว เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ

1. ดนตรีกัณฑ์ตรีม
 - 1.1 เครื่องดนตรี
 - 1.2 วงดนตรี
 - 1.3 บทเพลงและบทร้อง
 - 1.4 นักดนตรี / นักร้อง
 - 1.5 ช่างทำเครื่องดนตรี และระบบวิธีการผลิต
 - 1.6 ประวัติการตั้งคณะวงดนตรี
2. การแสดงกัณฑ์ตรีม
 - 2.1 ชุดการแสดง
 - 2.2 ทำรำ
 - 2.3 นักแสดง / ศิลปิน
 - 2.4 ช่างทำเครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์การแสดง
3. ดนตรีและการแสดงในพิธีกรรม
4. เพลงร้องพื้นบ้านกัณฑ์ตรีม
 - 4.1 เพลง
 - 4.2 ผู้ร้อง

ซึ่งเป็นเทคนิควิจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในช่วงแรกของการทำวิจัย ทำให้ทราบลักษณะทางกายภาพของคณะกรรมการได้อย่างชัดเจนถูกต้องและสะดวกในการเข้าพบเพื่อขอสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ ๆ ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

3. เครื่องมือในการบันทึกข้อมูล

3.1 เครื่องมือเทคโนโลยีในงานวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยาผู้วิจัยใช้ เครื่องอัดเทปเสียงและภาพในการเก็บข้อมูล หลังจากที่ได้รับความสะดวกใจจากผู้ให้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก และมีการบันทึกภาพเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในการแสดงของคณะกันตริ้มทั้ง 8 คณะด้วย

เครื่องมือ เครื่องใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม มีดังต่อไปนี้

- 1.4.1 กล้องถ่ายรูป และฟิล์มถ่ายภาพ
- 1.4.2 เครื่องบันทึกเสียง และแถบบันทึกเสียง
- 1.4.3 แบบสัมภาษณ์
- 1.4.4 แบบสังเกต
- 1.4.5 สมุดบันทึก

3.2 การจดบันทึกสนาม (Field Notes) เป็นเทคนิคที่สำคัญมากในวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา ในช่วงแรกที่ยังไม่คุ้นกับผู้ให้สัมภาษณ์จะยังไม่สามารถจดบันทึกต่อหน้าผู้ให้สัมภาษณ์ได้ จะต้องจำเป็นหลัก แล้วมาบันทึกทันทีที่กลับบ้าน และเมื่อสร้างความคุ้นเคยแล้ว จึงสามารถอัดเทปและจดบันทึกสนามได้ และใช้คอมพิวเตอร์บันทึกภาพและเสียงระบบดิจิทัล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ภาษาเขมรในสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มากกว่าร้อยละ 90 ซึ่งช่วยสร้างความสนิทสนมและคุ้นเคยได้อย่างรวดเร็ว และในบางโอกาสก็จะใช้ 2 ภาษาปนกัน คือ ใช้ภาษาไทยและภาษาเขมร

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัย ได้กำหนดวิธีดำเนินการศึกษาไว้ 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการละเล่นกันตริ้ม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร
 - 1.1.2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของการละเล่นกันตริ้ม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร
- 1.2 ข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการต่างๆ

ดังนี้

1.2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม

1.2.2 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง

การสร้างแบบสอบถาม ได้แนวการสร้างมาจาก สุภณ สมจิตศรีปัญญา (2530) ชัยยนต์ เพาพาน (2533) วิเชียร พลหาญ (2534) และเพชรภรณ์ โสลำภา (2537) สมหมาย ชินนาค (2539) งามพิศ สัตย์สงวน (2545) ศิริลักษณ์ จรรย์ยานนท์ (2542)

2. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ในศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาศิลปะการละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร ในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ในด้านเครื่องดนตรี การแสดง ดนตรีและการแสดงในพิธีกรรม และบทร้องพื้นบ้าน

2. เพื่อศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลง การละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ในด้านเครื่องดนตรี การแสดงดนตรี ดนตรีและการแสดงในพิธีกรรม และบทร้องพื้นบ้าน

3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่การละเล่นกันตรึม ให้ดำรงอยู่ต่อไป

3. ชั้นทบทวนข้อมูล

ผู้วิจัยจะกำหนดเวลาสัปดาห์ละ 1 ช่วงเวลา เพื่อทบทวนข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 และข้อ 2 บางครั้งทบทวนจากสถานการณ์จริง อาทิ การเข้าร่วมในการสังเกตการละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร ทั้ง 8 คณะ หรือเก็บข้อมูลซ้ำ เพื่อลงสรุปประเด็นที่น่าเชื่อถือได้

4. ชั้นนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 4

เพลงพื้นบ้านกันตรึม

ภูมิจิต เรื่องเศษ (2528. : 26 – 41) ได้กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านกันตรึมในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ลักษณะทั่วไปของเพลงพื้นบ้าน “กันตรึม”

กันตรึม หรือ โจ๊ะกันตรึม เป็นการละเล่นเพลงพื้นบ้านของคนเขมรในเขตอีสานใต้ ได้แก่ บริเวณชุมชนที่ใช้ภาษาเขมร เป็นภาษาถิ่นในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ

“สโกล” หรือ กลองที่นำมาใช้วงดนตรีพื้นบ้าน โดยเฉพาะกลองกันตรึมจะมีจังหวะเสียงดัง โจ๊ะกันตรึม โจ๊ะ ตรึม ตรึม จึงเกิดเสียงวงดนตรีพื้นเมืองที่เล่นเพลงทำนองเดียวกับเพลงปฏิพากย์ในภาคกลาง แต่มีท่วงทำนองและเนื้อร้องเป็นภาษาเขมรว่า “เพลงกันตรึม”

สุกัญญา สุจฉายา กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านของเขมรที่มีลักษณะเป็นเพลง ปฏิพากย์คล้ายคลึงกับเพลงปฏิพากย์ของภาคกลางมากที่สุด กล่าวคือคล้ายคลึงทั้ง โครงสร้างของเพลงและวิธีการแสดง เพลงปฏิพากย์เขมรจะเริ่มด้วยบทไหว้ครู ระลึกถึงพระพุทธเจ้า พระวิสุวกรรม ครอบาอาจารย์ ต่อจากนั้นจึงจะร้องทักทาย คนตรีที่ใช้ประกอบประจำได้แก่ โทณสกล (กลองพิณพาทย์) ซอ และใช้การปรบมือเข้าจังหวะเพลงปฏิพากย์ที่เล่นกันในดินแดนเขมรหรือประเทศกัมพูชา จากบทสัมภาษณ์ นายฮ้อ กิ่งจันทร์ พบว่ามีเพลงปรบเกอย เพลงอาไย เพลงอมตุลและเจรียต่าง ๆ

กันตรึม มีลักษณะเป็นเพลงปฏิพากย์คล้าย ๆ กับเพลงน้อยหรือเพลงเรือ หรือลำตัดในปัจจุบัน แตกต่างที่เนื้อร้องกันตรึมเป็นภาษาเขมร

ประวัติความเป็นมา

กันตรึม หรือ โจ๊ะกันตรึม เป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของชาวอีสานใต้ ในปัจจุบันเป็นการละเล่นที่กำลังได้รับความนิยมมาก จากการสืบสาวประวัติการเล่นกันตรึม ไม่สามารถได้รายละเอียดอะไรมากนัก การละเล่นแบบนี้ได้รับทอดมาจากขอมแต่เดิม แต่เดิมที่การละเล่นแบบนี้ใช้สำหรับขับประกอบการเช่นบวงสรวงมีการทรงเจ้าเข้าผี แต่ในปัจจุบัน กันตรึมใช้เป็นการละเล่นให้ความความบันเทิงโดยทั่ว ๆ ไป จากปากคำของนายสวง เจตนาดี อายุ 72 ปี ราษฎรบ้านกะทม ตำบลนามัว อ.เมือง จ.สุรินทร์ เล่าว่า ได้มีการเล่นกันตรึมมานานแล้ว ตัวท่านเองได้ฝึกฝนมาจากครูแผน ส่วนครูแผนได้ฝึกฝนมาจากไหนไม่อาจทราบได้

กัณฑ์ที่เล่นในปัจจุบันนี้ มีการรับทอดกันไป ตามแบบการละเล่นโดยทั่ว ๆ ไป คือ เมื่อ กัณฑ์คณะเดิมในหมู่บ้านหนึ่ง หมดสมัยลงด้วยเหตุผู้เล่นชราภาพก็ดี หรือโยกย้ายถิ่นที่อยู่ก็ดี ก็จะมีผู้รับทอดต่อไปแทน ปัจจุบันกัณฑ์ที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมมากที่สุด คือ กัณฑ์ คณะบ้านดงมัน อ. เมือง จ.สุรินทร์ โดยมีอาจารย์ปิ่น ดีสม เป็นผู้ควบคุมคณะ

คณะกัณฑ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ที่มีชื่อเป็นที่รู้จักดี เพราะเริ่มตั้งคณะในเวลาใกล้เคียงกับ กัณฑ์คณะดงมัน ได้แก่กัณฑ์คณะปทุมทอง ต.สูงเนิน อ.กระสัง จ.บุรีรัมย์ และคณะกัณฑ์ คณะ ส. สไบทอง ของนายบุญถึง ปานะโปย อ.ประโคนชัย จ.บุรีรัมย์

ในปัจจุบันนี้ มีคณะกัณฑ์เกิดขึ้นมากมายแทบทุกหมู่บ้านที่ใช้ภาษาเขมร เป็นภาษาถิ่น

วิวัฒนาการเพลงพื้นบ้านกัณฑ์

ในปัจจุบันนี้ การละเล่นเพลงกัณฑ์กำลังได้รับความนิยมอย่างมากในเทศกาลต่าง ๆ ทั้ง งานที่เป็นมงคลและงานอวมงคล จะนิยมจ้างกัณฑ์ไปเล่นตลอดงานตั้งแต่หัวค่ำ ถึงรุ่งสาง เมื่อ ผู้ฟังฟังพอใจจะลุกขึ้นด้านข้างเวที หรือร้องเป็นลูกคู่ประกอบด้วยก็ได้ และถ้าเหน็ดเหนื่อย หรือไม่ สบอารมณ์ ก็จะเป็นผู้ฟังอย่างเดียว

เพลงกัณฑ์ เผยแพร่เป็นที่รู้จักกันดีและมีผู้นิยมฟังมาก ในช่วงระยะเวลา 10 - 15 ปีที่ผ่านมา วิวัฒนาการเพลงกัณฑ์มีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์ด้านท่วงทำนอง วิธีการแสดงตลอดจนการ ขับร้อง และเนื้อร้องมากมายประมาณ 100 กว่าทำนอง

การสืบสารถึงวิวัฒนาการของเพลงกัณฑ์ อาจพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1. ได้รับอิทธิพลมาจากเพลงปฏิพากย์ของเขมรในประเทศกัมพูชา ซึ่งได้แก่การเล่น เพลงปรบไก่อ หรือปรบเกอย เพลงอาโย เพลงอมตุล และเจรียงต่าง ๆ
2. วิวัฒนาการจากการใช้กลอง (สกลด หรือ สโกล) บรรเลงประกอบความเชื่อทาง ไสยศาสตร์ เช่นการบวงสรวงเข้าทรงโจลมะมีวัด (การทรงเข้าผี) หรือการเล่นบ๊องบ๊อด (การเข้าทรง แม่มด)
3. วิวัฒนาการมาจากการเล่นเพลงเบริน เจรียงเปยเจรียงตรัว เจรียงปังกา เจรียงนอร แก้ว ไปยเขื่อน ไปยยังโอง เจรียงชันตุจ
4. วิวัฒนาการมาจากการเล่นมโหรีเสรีย

โอกาสที่แสดงเพลงพื้นบ้านกันตรึม

เพลงพื้นบ้านกันตรึมนิยมเล่นในโอกาสทั่ว ๆ ไป ทั้งงานที่เป็นมงคลและงานอวมงคล เช่น งานแต่งงาน งานโกนจุก งานบุญบวชนาค งานบุญเข้าพรรษา ออกพรรษา ทำบุญฉลองอัฐิ งานฉลองกฐิน งานเฉลิมฉลองปีใหม่ สงกรานต์ ลอยกระทง และ เทศกาลงานบุญ ทุกประเภท งานขึ้นบ้านใหม่ ฉลองอาคาร สะพาน สระน้ำ เล่นตามความเชื่อของคนในท้องถิ่น ในพิธีบวงสรวงเข้าทรง เช่น โฉลมะมีวด หรือ บองบ็อด

สงบ บุญคล้าย ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการเล่นกันตรึมไว้ว่า

1. เล่นตามความเชื่อถือของคนในท้องถิ่น เช่น ความเชื่อทางไสยศาสตร์ ได้แก่ การโฉลมะมีวด บองบ็อด เป็นการทรงเจ้าเข้าผี
2. เล่นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง เกี่ยวกับงานมงคลต่าง ๆ เช่น ทำบุญบ้าน บวชนาค โกนจุก บุญฉลองอัฐิ และบุญกฐิน
3. เล่นเพื่อเฉลิมฉลองในงานประจำปี เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ ลอยกระทง และ เทศกาลรื่นเริงประจำปีอื่น ๆ
4. เล่นเพื่อเป็นการรักษาศิลปะ ประเพณีการเล่นเพลงพื้นบ้านมิให้สูญหาย
5. เล่นเพื่อเป็นการส่งเสริมการแสดงด้านดนตรี เพราะถือว่ากันตรึมเป็นดนตรีมีความสำคัญมาแต่โบราณและเป็นดนตรีที่ถือว่ามีความไพเราะเข้าถึงจิตใจของผู้ฟังมากกว่าดนตรีประเภทอื่น ๆ ในชุมชนที่ใช้ภาษาเขมรในเขตอีสานใต้ ซึ่งได้แก่ จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และ ศรีสะเกษ

ในสมัยโบราณ โดยเฉพาะงานแต่งงาน ถือว่าจะขาดดนตรีกันตรึมมิได้ เจ้าสาวบางคนถึงกับวางเงื่อนไขว่าหากไม่เอากันตรึมมากล่อมหอ จะไม่ยอมร่วมหอลงโรงด้วย และถึงกับมีการเลิกร้างการแต่งงานกลางคันก็มี เพราะถือว่าไม่สมบูรณ์แบบ ทำให้เจ้าสาวเสียขวัญ และหมดกำลังใจหรืออาจจะมีอันเป็นไปอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ซึ่งหมายถึงการหย่าร้าง หรือพลัดพรากจากกัน

เครื่องดนตรี

วงดนตรีพื้นบ้านกันตรึมแบบเดิม มีเครื่องดนตรีที่ครบชุด ประกอบด้วย

กลองกันตรึม	2	ลูก
ซอด้วง	1	คัน
ปี่อ้อ	1	เลา
ขลุ่ย	1	เลา
ฉิ่ง	1	คู่
กรับ	1	คู่
ฉาบ	1	คู่

ผู้เล่นดนตรีประมาณ 6 - 8 คน มีนักร้องชาย - หญิง โดยทั่ว ๆ ไปนิยมให้มีชาย 2 คน หญิง 2 คน

ถ้าเครื่องดนตรีไม่ครบตามที่กล่าวไว้ วงกันตรึมบางคณะก็อาจจะอนุโลมให้มีเครื่องดนตรีเพียง

กลองกันตรึม	1	ลูก
ซอ	1	คัน
ฉิ่ง	1	คู่
ฉาบ	1	คู่

ซึ่งก็จะมีนักดนตรีเพียง 4 คน และอาจจะมีนักร้องฝ่ายชาย 1 คน และฝ่ายหญิงอีก 1 คน ซึ่งถ้าฝีมือผู้เล่นซอมีความสามารถเป็นพิเศษ บรรเลงได้ไพเราะก็จะได้รับความนิยมมาก เช่นเดียวกัน ถือว่าครบชุดเป็นวงดนตรีพื้นบ้านกันตรึมได้

ในปัจจุบัน ความนิยมในท่วงทำนองเพลงกันตรึมได้รับความนิยมแพร่หลาย ด้วยเหตุที่มีท่วงทำนองหลายหลากมากกว่า 100 ทำนอง ที่จะทำให้ผู้ฟังที่ไม่สามารถพูดภาษาเขมรได้ แต่มีอารมณ์สุนทรีย์ในด้านดนตรีสามารถที่จะฟังเพลงกันตรึมได้อย่างเพลิดเพลิน ประกอบกับมีผู้ว่าจ้างกันตรึมไปแสดงในต่างจังหวัดทั้งทางภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคอีสานตอนเหนือทำให้กันตรึมบางคณะมีการประยุกต์เนื้อร้องเป็นภาษาไทยสลับบ้าง เป็นการเอาใจเจ้าภาพ

นอกจากนี้ การที่เกิดคณะกันตรึมมากคณะขึ้นทำให้รูปแบบการแสดง และการกำหนดเครื่องดนตรีในปัจจุบันคณะกันตรึมบางคณะจึงนิยมเอาเครื่องดนตรีสากล เข้าไปใช้ในคณะกันตรึม เช่น กลองชุด กีตาร์ หรือไวโอลิน ทั้งนี้เพื่อหวังผลในด้านความนิยมและผลเชิงเศรษฐกิจที่เป็นค่าตอบแทนการแสดงนั่นเอง

การแต่งกาย

การแต่งกายของนักดนตรี และนักร้อง ของวงดนตรีพื้นบ้านกันตรึม มักนิยมแต่งกายตามสบาย หรือจะแต่งตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นก็ได้

การแต่งกายตามท้องถิ่น

ผู้ชาย นุ่งโจงกระเบน มีผ้าไหมคาดเอว สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น สีอะไรก็ได้ ใช้ผ้าไหมคล้องพาดไหล่ทั้งสองข้าง โดยให้ชายผ้าห้อยอยู่ทางด้านหลังทั้ง 2 ข้าง

ผู้หญิง นุ่งผ้าซิ่นไหมพื้นเมือง เสื้อแขนกระบอกจะมีผ้าสไบเฉียงห่มทับก็ได้ไม่มีก็ได้ การแต่งกายตามสบาย ซึ่งมีคณะกันตรึมเป็นจำนวนมากนิยมแต่งกายตามสบายได้แก่ ชุดสากลไปรเวททั่ว ๆ ไป

ผู้ชาย สวมกางเกงขาสั้น เสื้อแขนยาว ผูกเนคไท สวมรองเท้า ถูงเท้าครบชุด

ผู้หญิง สวมชุดติดกัน หรือชุดคนละท่อน เสื้อตัวหนึ่ง กระโปรงตัวหนึ่ง คาดเข็มขัด กระโปรงยาวครึ่งน่อง สวมรองเท้าส้นสูง

ลักษณะการแต่งกาย ของนักดนตรีและนักร้องชายหญิง ไม่มีแบบแผนเป็นกฎเกณฑ์นิยม แต่งตามความสะดวกตามสบาย ทันสมัย และถูกใจผู้ชม

เวทีการแสดง

การละเล่นเพลงพื้นบ้านกันตรึม แต่เดิมเจ้าภาพในงานจะจัดให้วงกันตรึมเล่นบนบ้าน โดยมีแขกห้อมล้อมฟังอยู่ข้าง ๆ

ต่อมา มีการปลูกโรง หรือยกเวทีขึ้นสูง ไม่ตีฝาโดยปล่อยให้โล่งทั้ง 4 ด้าน ผู้ดูจะดูได้รอบ ๆ เวที นักดนตรีจะนั่งเป็นวงที่พื้นเวที ส่วนนักร้องจะยืนร้องและรำประกอบทำนองสลับกัน ชาย - หญิง เป็นคู่ ๆ หรือ ชาย 1 ร้องได้ตอบกับนักร้องหญิง 2 คน แล้วแต่เนื้อและทำนองที่นักดนตรีขอจะขึ้นทำนองเพลง

อนึ่งก่อนที่วงกันตรึมจะบรรเลงไม่ว่างานใด ๆ ตามพิธีดั้งเดิม ก่อนการแสดงจะต้องมีพิธีไหว้ครู เพื่อความเป็นสิริมงคลทั้งผู้ดูและผู้เล่น

เครื่องเช่นไหว้ครูก่อนการเล่นกันตรึม ประกอบด้วย

1. เงินเหรียญ 6 สลึง กับอีก 20 บาท
2. ผ้าขาว 1 ผืน
3. ธูป 1 คู่
4. เทียน 1 คู่
5. กรวยดอกไม้ 5 กรวย
6. ข้าวสาร 1 ถ้วย ใบพลู 2 ใบ วางบนข้าวสาร
7. อาหาร มีหัวหมู หรือไก่ต้ม 1 ตัว หรือ เนื้อหมู เนื้อไก่ เนื้อวัว ปลา อย่างใดอย่างหนึ่ง

จำนวน 1 ถ้วย

8. ข้าวสุก 1 ถ้วย
9. บุหรี่ 5 มวน
10. หมากพลู 5 คำ
11. เหล้า 1-2 ขวดใหญ่
12. แป้งหอม ขมิ้น น้ำอบ น้ำหอม (พอสมควร)
13. ผลไม้ต่าง ๆ เช่น ก้อย ส้ม เงาะ ละครุด หรือขนมหวานต่าง ๆ
14. อาหารทั้งหมดจัดวางในถาด มีจาน ชันน้ำ พาน และแก้วน้ำ

เมื่อไหว้ครูเสร็จแล้ว วงกันตรึมก็จะเริ่มบรรเลงเพลงเป็นการโหมโรงเพื่อปลุกใจให้ผู้ดูตื่นตื่น และผู้แสดงได้เตรียมตัวจากนั้นก็จะเริ่มแสดง โดยเริ่มที่บทไหว้ครู ตามธรรมเนียมการเล่นกันตรึมแต่โบราณ

บทร้องและทำนองของเพลงกันตรึม

ตรอนูก หมายถึง บทร้องกันตรึม ซึ่งอาจจะนำเอาชื่อของบทร้องมาเรียกเป็นชื่อของทำนองก็ได้ เช่น

ตรอนูกอมตูก	ได้แก่	บทร้องอมตูก (พายเรือ)
ตรอนูกประัญแจก	ได้แก่	บทร้องประกัญแจก (ดอกลำเจียก)
ตรอนูกกันจัญแจก	ได้แก่	บทร้องกันจัญแจก (เจียดตะปาด)
ตรอนูกกันโน้บติงตอง	ได้แก่	บทร้องกันโน้บติงตอง (ตักแตนตำข้าว)

ฯลฯ

บ๊อด หมายถึง บทหรือทำนองของเพลงกันตรึมโดยเฉพาะ ซึ่งสามารถที่จะนำเนื้อร้อง (ซึ่งเรียกในภาษาเขมรว่า ตรอนู้ก) นำเอามาใส่ทำนองได้หลาย ๆ เนื้อร้อง เช่น

บ๊อดกันตรึม ได้แก่ ทำนองกันตรึม

บ๊อดแกวนอ ได้แก่ ทำนองแกวนอ

บ๊อดรำเป็อย ได้แก่ ทำนองรำพัน

บ๊อดเมื่อกระเจียว ได้แก่ ทำนองไก่อัน

ฯลฯ

เนื้อหาของบทเพลงที่ใช้ในการร้องกันตรึม ไม่นิยมร้องเป็นเรื่องราว แต่มักจะร้องเป็นบท เบ็ดเตล็ด โดยคิดคำร้องให้เหมาะกับงานที่ไปแสดง การร้องเพลงกันตรึม จะเริ่มต้นที่บทไหว้ครู ก่อนทุกครั้ง แล้วจึงตามด้วยบทเบ็ดเตล็ดในลักษณะเดียวกับบทปฏิพากย์ ของภาคกลาง

บทเพลงเบ็ดเตล็ดของกันตรึม มีหลายลักษณะ เช่น

1. บทชมความงาม ความดี ของชาย หญิง
2. บทเกี่ยวพาราสี ฝากรัก
3. บทไอ้โลมปฏิโลม
4. บทตั้งสอนแต่โบราณ
5. บทพรรณนาความของธรรมชาติ ชีวิต
6. บทรำพึงรำพัน
7. บทประวัติของนักร้องชาย หญิง
8. บทเปรียบเปรยอุปมา อุปไมย
9. บทอาลัยอาวรณ์ โศกเศร้า
10. บทแข่งขันปฏิภาณไหวพริบ
11. บทสู่ขวัญ
12. บทเล่าเรื่อง เป็นนิทาน ตำนาน
13. บทรำลา

บทร้องแต่ละบทจะมีจังหวะและท่วงทำนองของเพลงที่แตกต่างกันออกไป ตลอดถึงลีลา การร่ายรำประกอบตามความเหมาะสม ซึ่งบรมครูกันตรึมเก่าแก่ได้สอนไว้มีการคัดแปลงบ้างทั้ง เนื้อร้องทำนองและทำรำในปัจจุบัน เพื่อความเหมาะสมกับกาลเวลาที่เล่นและความนิยมของผู้ฟัง

โดยการนำเอาบทร้องที่ไพเราะน่าฟัง น่าสนใจ ที่เป็นบทร้องเดิม นำเอามาปรับเปลี่ยนทำนองช่วยไม่ให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่าย เพิ่มความสนุกสนานให้แก่วงกันตรึมมากขึ้น

สงบ บุญคล้าย ได้กล่าวถึงบทเพลงกันตรึมไว้ดังต่อไปนี้

บทเพลงและทำนองเพลงกันตรึมมีหลายทำนองและหลายจังหวะ อาจารย์ปิ่น ดีสม ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ และมีความสามารถในทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์จนเป็นที่เลื่องลือ และเป็นที่ยอมรับนับถือของทางจังหวัดสุรินทร์ ได้รวบรวมบทเพลงกันตรึม กล่าวกันว่าบทเพลงกันตรึมนี้มีประมาณถึง 228 ทำนองเพลง ซึ่งนับว่ามากมายจนบางทำนองเพลงและจังหวะไม่มีใครสามารถจำได้ทั้งนี้เพราะเราไม่มีใครได้จดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร คงอาศัยการจดจำถ่ายทอดทางมุขปาฐะสืบต่อ ๆ กันมาเรื่อยจนถึงปัจจุบันนี้

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า กันตรึมไม่นิยมร้องเป็นเรื่องราว มักจะคิดกลอนให้เหมาะสมกับงานที่เล่น หรือมักจะใช้บทร้องเก่า ๆ ที่จำกันมา

บทเพลงและทำนองเพลง อาจจำแนกได้ 3 ประเภทดังต่อไปนี้

1. บทเพลงชั้นสูง หรือเพลงครู จัดเป็นบทเพลงที่มีความไพเราะ แสดงความศักดิ์สิทธิ์ เป็นเพลงสูงชั้นครูใช้บรรเลงนำก่อนเพลงบทอื่น ๆ ท่วงทำนองส่วนใหญ่จะเป็น เพลงทำนองช้า โหยหวน ได้แก่ทำนองสวายจุมเวือด แซ่รีย ประเชอร แซ่รียสะเดิง ละลีย

2. บทเพลงสำหรับขบวนเห่ แต่เดิมนิยมใช้กันตรึมบรรเลงหรือระโคมเวลามีขบวนเห่ต่าง ๆ ทำนองเพลงจึงต้องแตกต่างจากบทเพลงไหว้ครู คือทำนองเพลงมักจะสนุกสนานและยังใช้บรรเลงประกอบการขับร้อง นิยมรำไปด้วยพร้อม ๆ กัน ได้แก่ ชงโปงเซาเซาทม รำพาย ตริ้อมตุ้ม อันซองแซนงนบ เกาะเบอมแบง อีเกิด เกาะกรอก ออกยมพนมสรวจ

3. บทเพลงเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ เป็นบทเพลงที่มีทำนองและลีลาที่รวดเร็วเร้าสนุกสนานในอีกแบบหนึ่ง มักจะใช้บรรเลงบนเวทีการแสดง หรือในงานพิธี ได้แก่ เพลงงูคตีก เฌมาแม อาไย (อาไยลำแบ อาไยพิมพวง อาไยสาระยัง อาไยกลาย อาไยจ๊ะ) อมตุกทม จองนารี รำเป็ยย กัญจัญเจก กะโน้บติงตอง นอรแกว แกวอนอ คำเรี่ยยูไล กันเตรย กัจปกา ปกากริก – ปกาโรย สักกรวา ฯลฯ

ฉันทลักษณ์บทเพลงกันตรึม

ลักษณะคำประพันธ์ของบทเพลงกันตรึม ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านในเขตอีสานตอนใต้ บางส่วน ที่ใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสุรินทร์ ลักษณะทั่วไปของบทเพลงกันตรึม ประกอบด้วย

1. เนื้อร้องเป็นภาษาเขมร ซึ่งคำประพันธ์ของบทเพลงกันตรึม จะส่งสัมผัสด้วยคำในสำเนียงภาษาเขมรเมื่อถอดความเป็นภาษาไทยจะไม่คงสัมผัสเดิม

2. บทเพลงมีเนื้อร้องสั้น ๆ เป็นคำคล้องจองกันโดยทั่วไป จำนวนคำในแต่ละวรรคจะมีอยู่ 4-5 คำ บางวรรคอาจจะมีเพิ่มขึ้นเพื่อให้ได้ใจความสมบูรณ์จำนวนคำในแต่ละวรรคจึงอาจจะมีได้ตั้งแต่ 4-7 คำ เช่น

สี่มจอมเจ็ดแซร์ย	=	4 คำ (ขอของใจหญิง)
บองคำแปลงนิงโปอนแซร์ย	=	5 คำ (พี่หยอกล้อกับน้องหญิง)
กรอม้อมปราศเปรือบานเตีอวก	=	6 คำ (สาวพลัดพรากไปได้อื่น)
เทอแม็งนิงบานเกิญบองเตียด	=	7 คำ (ทำอะไรจะได้พบพี่อีก)

3. ในแต่ละบทเพลง จะมีจำนวน 4 วรรค และอาจจะมีคำสร้อย คำนำหรือคำซ้ำเพิ่มแทรกในบทได้ต่อดีกด้วย เพื่อความไพเราะ และเพื่อให้สามารถส่งสัมผัสกับเสียงดนตรีแต่ละทำนอง

4. การส่งสัมผัสแต่ละวรรคของบทเพลง โดยเฉพาะสัมผัสที่บอกเป็นสัมผัสบังคับของคำประพันธ์ บทเพลงกันตรึม มีการส่งสัมผัสที่ไม่แน่นอน สาเหตุอาจจะเนื่องมาจาก

4.1 บทเพลง ถ่ายทอดสืบกันมาทางมุขปาฐะเป็นระยะเวลาาน การขับร้องเกิดจากความจำเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงรูปแบบคำประพันธ์

4.2 เนื้อร้องเพลงกันตรึม นำมาจากการขับร้องหลายประเภทของการละเล่นพื้นบ้านที่ใช้ภาษาเขมร เช่น มโหรีแซร์ย เบริน (โอะกันตึล) อมตูก มะมีวด เรือมอันเร ฯลฯ

การขับร้องเพลงกันตรึม ได้ริเริ่มรวบรวมมีการ จัดบทร้องทำนอง เมื่อประมาณปีพ.ศ. 2515 และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปี 2518 ถึงปัจจุบัน

4.3 เสียงในคำร้องภาษาเขมรบางคำ เอื้อต่อการส่งสัมผัส ซึ่งไม่ตรงคืนักแต่ไม่สามารถบังคับโดยเสียงได้ เช่น

จ้อมเรียง เสงบเลง (ร้องเพลง - ละเล่น)

นื่องเยี้ย โปอนแฮร์ย (จะพูด - นื่องสาว)

5. นิยมให้มีสัมผัสใน เช่นเดียวกับคำประพันธ์ประเภทกลอนตลาดจะช่วยให้มีความไพเราะมากยิ่งขึ้น เช่น

โปรเสลลออสรองา (ชายรูปงามสง่า)

เบอเนียงนีกอเนียงนีกอเนียด (ถ้าน้องนีกเวทนา)

ตีกตระเลียตรอยอง (น้ำใสแจ้ว)

6. บทเพลงกันตรึมไม่บังคับวรรณยุกต์

7. เนื้อเรื่องบทเพลงกันตรึม ขึ้นอยู่กับทำนองเพลงแต่ละเพลง โดยเฉพาะทำนองเพลงกันตรึม ที่เป็นทำนองเบ็ดเตล็ด อาจจะนำเนื้อเพลงเดียว ไปได้หลายทำนองและการเปลี่ยนเนื้อเพลงในการขับร้อง ขึ้นอยู่กับนักดนตรีขอ บรรเลงเสียงขอให้ทำนองเพลง โดยไม่ต้องบอกนักร้อง การเล่นเพลงกันตรึมในแต่ละคืน ตั้งแต่เวลาประมาณ 3 ทุ่มถึง 6 โมงเช้า คณะกันตรึมที่มีฝีมือทั้ง นักดนตรีขอและความชำนาญของนักร้องชาย หญิง จะสามารถเล่นทำนองและบทเพลงที่ไม่ซ้ำกันประมาณ 50 -70 ทำนอง เช่น กันตรึมคณะดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์ ซึ่งมีอาจารย์ปิ่น ดีสม เป็นผู้ชำนาญเพลงพื้นเมืองและการละเล่นพื้นเมืองของจังหวัดสุรินทร์ เป็นผู้ถ่ายทอดเพลง จังหวะดนตรี และฝึกซ้อมตั้งคณะกันตรึมดงมันเป็นคณะแรกของการเล่นเพลงกันตรึม หรือ คณะปทุมทอง ต.สูงเนิน อ.กระสัง จ.บุรีรัมย์ และคณะส. สไบทอง อ.ประโคนชัย จ.บุรีรัมย์ จะเล่นเพลงกันตรึมคืนละประมาณ 50 ทำนอง โดยไม่ซ้ำเนื้อเพลง และทำนอง

ส่วนคณะกันตรึมวงใหม่ ๆ จะเล่นเพลงกันตรึม คืนละประมาณ 10 – 20 ทำนอง โดยนำเอาเนื้อร้องบทต่าง ๆ มาซ้ำทำนองที่นักดนตรีขอ สามารถบรรเลงได้เท่านั้น ในปัจจุบันนี้มีคณะกันตรึมเกิดขึ้นมากมาย แทบจะทุกหมู่บ้านที่ใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์

เอกสารประกอบการแสดงทางวัฒนธรรม ครั้งที่ 30 วันศุกร์ที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2550 ณ หอประชุมมานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เรื่อง “สืบอีสาน ตำนานกันตรึม” โดยคณะนำฝั่งเมืองสุรินทร์ (รางวัลโล่พระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ชนะเลิศอันดับ 1 จากการแข่งขันวงดนตรีพื้นบ้านชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2549) ได้

กล่าวถึงที่มาของเพลงกันตรึม ลักษณะทั่วไปของเพลงกันตรึม อันที่ลักษณะในบทเพลงกันตรึม ศูนย์ทฤษฎีพจน์ในบทเพลงกันตรึม ภาพสะท้อนโลกทัศน์ และค่านิยมจากบทเพลงกันตรึม ในด้าน ความสัมพันธ์หนุ่ม-สาวในสังคมเกษตรกรรม การแต่งงาน บทบาท และความสัมพันธ์ในครอบครัว ความรัก และรักใคร่ บ้านดงมัน และชมรมกันตรึมดงมันบุคลากรด้านดนตรีพื้นบ้านดงมันในอดีต และบุคลากรด้านดนตรีพื้นบ้านกันตรึมบ้านดงมันในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

ที่มาของเพลงกันตรึม

กันตรึม หรือ โจ๊ะกันตรึม เป็นการละเล่นเพลงของผู้คนที่ใช้ภาษาเขมรสูงหรือเขมรบน ในเขตจังหวัดแถบอีสานใต้ ได้แก่ สุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ นิยมเล่นในงานมงคลต่าง ๆ เช่น งาน โขนจุก บวชนาค โดยเฉพาะในงานแต่งงานจะต้องมีเพลงกันตรึมเล่นกล่อมหอนจนถือเป็นประเพณี อย่างไม่รู้ใคร่สนใจว่า ถึงแม้กันตรึมจะเป็นการเล่นเพลงของชาวเขมร แต่คำนี้กลับไม่ได้มีอยู่ใน ภาษาเขมรทั้งเขมรบนหรือเขมรล่าง (ในประเทศกัมพูชา) แล้วคำนี้มาจากที่ใดกันเล่า

นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นไปในทำนองเดียวกันว่า คำเรียกกันตรึมนี้น่าจะเกิดจากการปรับ เอมมาจากเสียงตีกลองโทน หรือ สโกล/สกลว ที่ดังเป็นจังหวะ “โจ๊ะ-คะ-ครึม-ครึม” ตามข้อ สันนิษฐานของ สมจิตร กัลยาศิริ หรือ “โจ๊ะ-กัน-ตรึม” ตามข้อสันนิษฐานของ สงบ บุญคล้าย มาตั้ง เป็นชื่อเรียกการเล่นเพลงชนิดนี้ ภูมิจิต เรื่องเดช (2529: 5) อ้างถึงข้อเสนอของ สุกัญญา สุจฉายา ว่า กันตรึมมีลักษณะเป็นเพลงร้องโต้ตอบด้วยปฏิภาณระหว่างหญิง-ชาย คล้ายเพลงน้อย เพลงเรือ หรือ เพลงลำตัดในภาคกลาง

งานวิจัยหลายชิ้นระบุว่ากันตรึมเริ่มเป็นที่นิยมแพร่หลายหลังจาก พ.ศ. 2500 ไปแล้ว และ หลังจากนั้นก็ได้รับความนิยมขึ้นเรื่อย ๆ กระทั่งมีการพัฒนาตัดแปลงเป็นกันตรึมร่วมสมัย เช่น กันตรึมเรือก โด่งดังเป็นที่รู้จักไปทั่ววงการเพลงลูกทุ่ง-หมอลำของไทย และเลยออกไปแพร่หลายอยู่ ถึงประเทศกัมพูชา อย่างไรก็ดีหากถามถึงประวัติที่มาของการแสดงกันตรึมแล้ว ยังคงเป็นปริศนาดำ มีดในวงวิชาการหรือผู้สนใจศึกษาการเล่นเพลงประเภทนี้ เพราะไม่ว่าจะสืบค้นจากเอกสาร หรือ สอบถามจากผู้เฒ่าผู้แก่ที่เล่นกันตรึมก็ไม่ทราบว่าการเล่นเพลงแบบนี้มีเกิดขึ้นหรือสืบทอดมาจากที่ใด แน่ อย่างไรก็ดีในปัจจุบันมีข้อสันนิษฐานว่าด้วยกำเนิดการเล่นเพลงกันตรึมตามที่ ภูมิจิต เรื่องเดช (2529: 9) สรุปไว้ดังนี้

1. ได้รับอิทธิพลจากเพลงปฏิพากย์ของเขมรในประเทศกัมพูชา ได้แก่ การเล่นเพลงปรบ เกอย เพลงอาโย เพลงอมตูก และเจริยงต่าง ๆ
2. วิวัฒนาการจากการใช้กลอง (สกวล หรือ สโกล) บรรเลงประกอบความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่นการบวงสรวงเข้าทรงโจลมะมีวด (การทรงเข้าผี) หรือการเล่นบ๊องบ๊อค (การเข้าทรงแม่ มด)
3. วิวัฒนาการมาจากการเล่นเพลงเบริน เจริยงเปยเจริยงตรัว เจริยงปังกา เจริยงนอรแก้ว ไปยเฮือน ไปยยังโกง เจริยงชันตุง
4. วิวัฒนาการมาจากการเล่นมโหรีเสริย

ลักษณะทั่วไปของเพลงกันตรึม

การแต่งกาย และเวทีแสดง

เมื่อกล่าวถึงการแสดงทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะการแสดงพื้นบ้านทั้งหลาย ภาพที่เราเห็นจนเจตาก็คือการสรรหาเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่คิดว่าเป็นแบบประเพณีหรือแบบโบราณมาสวมใส่ โดยเฉพาะการสวมใส่เสื้อผ้าที่คิดบริบท ตัวอย่างเช่น นำเครื่องแต่งกายของลาวคำมาสวมใส่เพื่อเล่นเพลงเขมรเป็นต้น แต่สำหรับกันตรึมแล้ว อาจโชคดีว่าการแสดงแบบอื่น เพราะไม่มีกฎเกณฑ์เคร่งครัดเรื่องเครื่องแต่งกาย หลักการง่าย ๆ ของการแต่งกายแบบกันตรึมอาจเป็นเพียงว่า แต่งตามความสะดวกสบาย ทนสมัย และถูกใจผู้ชมเท่านั้น (ภูมิจิต เรื่องเดช, 2529: 15)

เรื่องเวทีหรือสถานที่ใช้เล่นกันตรึมนั้น ภูมิจิต เรื่องเดช (2529: 15, 17) อธิบายว่า แต่เดิมเจ้าภาพในงานจะจัดให้วงกันตรึมเล่นบนบ้าน โดยมีแขกล้อมล้อมฟังอยู่ข้าง ๆ ต่อมามีการปลูกโรงหรือยกเวทีขึ้นสูง ไม้ตีฝาโดยปล่อยให้โล่งทั้ง 4 ด้าน ผู้ดูจะดูได้รอบ ๆ เวที นักดนตรีจะนั่งเป็นวงที่พื้นเวที ส่วนนักร้องจะยืนร้องและรำประกอบทำนองสลับกันชาย - หญิง เป็นคู่ ๆ หรือ ชาย 1 ร้องโต้ตอบกับนักร้องหญิง 2 คน แล้วแต่เนื้อและทำนองที่นักดนตรีจะขึ้นทำนองเพลงเอง

การไหว้ครู

ก่อนที่วงกันตรึมจะบรรเลงไม่ว่างานใด ๆ ตามพิธีดั้งเดิม ก่อนการแสดงจะต้องมีพิธีไหว้ครู เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ดูและผู้เล่น และสิ่งสำคัญที่จะขาดไม่ได้ก็คือของประกอบการไหว้ครู ซึ่งในการไหว้ครูกันตรึมนั้นต้องถือว่ามีความสามารถพิเศษต่างไปจากการไหว้ครูการแสดงอื่น ๆ เพราะมีรายการสิ่งของจำนวนมากที่ต้องจัดเตรียม ภูมิจิต เรื่องเดช (2529: 17) ได้รวบรวมรายการสิ่งของประกอบในพิธีไหว้ครูดังนี้

1. เงินเหรียญ 6 สลึง กับอีก 20 บาท
2. ผ้าขาว 1 ผืน
3. ฐูป 1 คู่
4. เทียน 1 คู่
5. กรวยดอกไม้ 5 กรวย
6. ข้าวสาร 1 ถ้วย ใบพลู 2 ใบ วางบนข้าวสาร
7. อาหาร มีหัวหมู หรือไก่ต้ม 1 ตัว หรือ เนื้อหมู เนื้อไก่ เนื้อวัว ปลา อย่างใดอย่างหนึ่ง

จำนวน 1 ถ้วย

8. ข้าวสุก 1 ถ้วย
9. บุหรี่ 5 มวน
10. หมากพลู 5 คำ
11. เหล้า 1-2 ขวดใหญ่
12. แป้งหอม ขมิ้น น้ำอบ น้ำหอม (พอสมควร)
13. ผลไม้ต่าง ๆ เช่น กล้วย ส้ม เงาะ ละครุด หรือขนมหวานต่าง ๆ
14. อาหารทั้งหมดจัดวางในถาด มีจาน ชันน้ำ พาน และแก้วน้ำ

เมื่อไหว้ครูเสร็จแล้ว วงกันตรึมก็จะเริ่มบรรเลงเพลงเป็นการโหมโรงเพื่อปลุกใจให้ผู้ดูตื่นเต้น และผู้แสดงได้เตรียมตัวจากนั้นก็จะเริ่มแสดง

ความโดดเด่นของเพลงกันตรึม

เครื่องดนตรีกันตรึม

วงดนตรีกันตรึมแบบครบชุด ประกอบด้วยเครื่องดนตรีดังนี้

กลองกันตรึม	2	ลูก
ซอด้วง	1	คัน
ปี่อ้อ	1	เลา
ขลุ่ย	1	เลา
ฉิ่ง	1	คู่
กรับ	1	คู่
ฉาบ	1	คู่

เนื่องจากเครื่องดนตรีในวงกันตรึมมีความน่าสนใจและเกี่ยวข้องกับข้อมูลสำคัญของการเล่นเพลงชนิดนี้ในหลายเรื่อง จึงขอกล่าวถึงในรายละเอียดดังนี้

ซอกันตรึม / ตรัว / TRO

ซอกันตรึม หรือ ตรัว เป็นเครื่องสายที่ใช้คันชักหรือคันสีที่ทำด้วยหางม้า โดยสีสายให้ เกิดเป็นเสียงจากความฝืดของยางสนที่คันชัก ซอประกอบด้วยส่วนที่เป็นคันทวน 2 อัน เพื่อใช้จึงสายทั้ง 2 เส้น และสายนี้มักจะทำด้วยเส้นลวดของสายเบรกรถจักรยานอันเป็นลักษณะเฉพาะตัวที่พบเห็นได้ทั่ว ๆ ไป ของเครื่องสายพื้นเมือง ซอกันตรึมมีรูปร่างคล้ายคลึงกับซอด้วงและซออู้ที่ใช้ในดนตรีไทยปัจจุบันแทบจะทุกประการ วิโรจน์ เอี่ยมสุข (2527: 152) เสนอว่า ในเขตอีสานใต้เท่าที่พบอยู่ในขณะนี้มีซอกันตรึมหรือตรัวอยู่ 4 ขนาดคือ

1. ซอเล็ก หรือ ตรัวจี / ตรัวเอก มีรูปร่างคล้ายซอด้วงแต่มีเสียงสูงและแหวกว่า
2. ซอกลาง หรือ ตรัวซอ
3. ซอใหญ่ มีขนาดใหญ่ที่สุด
4. ซออู้ หรือ ตรัวอู คล้ายซออู้ปกติทั่วไป

ซอทั้ง 4 ขนาดมีรูปร่างไม่แตกต่างกัน แต่แตกต่างกันที่ขนาดและวัสดุที่ใช้ทำกะโหลกซอ เช่น ซอเล็ก หรือ ตรัวจี บางครั้งพบว่าใช้เขาควายขนาดพอเหมาะมาทำเป็นกะโหลก แต่ซอกลางและซอใหญ่นั้นนิยมใช้ไม้ขนุนบ้าง ไม้เนื้อแข็งบ้าง ไม่เป็นที่แน่นอนแล้วแต่ว่าหมู่บ้านนั้นมีชนิดใด ซออู้ หรือ ตรัวอู นั้น กะโหลกซอใช้กะลามะพร้าวขนาดใหญ่ คนทำมักเลือกกะโหลกที่ใหญ่มีลักษณะเป็นมวยผมของพราหมณ์ ส่วนหนังที่ใช้ปิดหน้ากะโหลกซอทั้ง 4 ขนาด นิยมใช้หนังงูเหลือมบ้าง หนังตะกวดบ้าง ซึ่งหนังสัตว์ทั้งสองชนิดนี้หาได้ไม่ยากในภูมิภาคแถบนี้

การเลือกซอจาก 4 ชนิดนี้เข้าประสมวงไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัว แล้วแต่ความสะดวกหรือเท่าที่จะหาคนเล่นได้ อย่างไรก็ตามสำหรับวงกันตรึมที่พบบ่อยมักใช้ซอเล็ก หรือ ตรัวเอก / ตรัวจี 1 คัน บางแห่งใช้ซออู้

กลองกันตรึม / สะกัว / SKOR

เนื่องจากข้อสันนิษฐานที่ว่า กันตรึม เป็นคำเรียกที่เกิดจากเสียงกลอง ดังนั้นกลองกันตรึมจึงเป็นเอกลักษณ์สำคัญสำคัญของการเล่นเพลงชนิดนี้ กลองกันตรึมเป็นกลองขนาดเล็ก รูปร่างคล้ายโทนหรือทับ ตัวกลองขุดจากแก่นไม้ขนุนหรือลำต้นมะพร้าว เริ่มกลึงจากภายนอกให้ได้

รูปร่างแล้วจึงขุดเจาะหรือคว้านภายในให้เป็นโพรงกลวง โดยทั่วไปมักมีขนาดดังนี้ ความยาว 22.5-24 นิ้ว เส้นผ่าศูนย์กลางหน้ากลอง 7.5-11 นิ้ว เส้นผ่าศูนย์กลางส่วนท้ายสุด 15.5-17 นิ้ว รอบเอวกลอง 21 นิ้ว เส้นรอบวงส่วนท้ายสุด 21 นิ้ว นิยมใช้หนังลูกวัวและหนังงูเหลือม ซึ่งเป็นหนังกลองบางที่ก็ใช้หนังของตะกวดด้วยเหมือนกัน โดยนำมาฟอกด้วยการแช่น้ำเกลือ เมื่อได้ที่ดีแล้วก็นำมาใส่ครกใหญ่ ๆ ทำให้หนังบางยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำไปจึงให้ตั้งบนหน้ากลองในขณะที่หนังยังไม่แห้ง การจึงตั้งนั้นใช้วิธีเจาะรูโดยรอบแล้วร้อยเชือกสลักยึดที่เอวกลอง (วิโรจน์ เอี่ยมสุข, 2527: 155)

ถึงแม้ยังไม่มีใครรู้ถึงที่มาของกลองชนิดนี้ แต่หากพิจารณาดูในเบื้องต้นจะพบถึงความคล้ายคลึงหลายประการ โดยเฉพาะรูปร่างลักษณะระหว่าง สโกล กับ โทนหรือทับที่มีใช้ทั้งในวงดนตรีหรือในวงโนรา-ชาตรี นอกจากนี้ วิโรจน์ เอี่ยมสุข (2527: 155) ได้อ้างต่อไปว่า “ในหนังสือคำอธิบายเครื่องดนตรีของไทยที่พิมพ์โดยกรมศิลปากร ได้กล่าวไว้ในเรื่องของ โทนชาตรี ว่า ‘... ใช้ตีประกอบการแสดงละคร โนรา-ชาตรีและหนังตะลุง และใช้ตีประกอบจังหวะในวงปี่พาทย์หรือวงเครื่องสายหรือวงมโหรีที่เล่นเพลงภาษาเขมรหรือหนังตะลุง’ ผิดกันตรงที่วิธีการตีหรือจังหวะของเสียงซึ่งแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง

เมื่อประสมวงแล้ว นิยมใช้สโกล 2 ใบ โดยต้องมีเสียงทุ้ม-แหลมต่างกัน และให้เรียกว่าตัวผู้กับตัวเมีย (คล้ายกับในวงโนรา-ชาตรี ที่เรียกกลองเป็นตัวผู้และตัวเมียเหมือนกัน) สโกล เป็นเครื่องดนตรีสำคัญที่จะขาดเสียมิได้ในการประสมวงแบบต่าง ๆ ของอีสานใต้

ปี่อ้อ / เป็ยอ

เครื่องดนตรีประกอบวงกันตรึมขึ้นสุดท้ายที่จะกล่าวถึงรายละเอียดในที่นี่ได้แก่ ปี่อ้อ กล่าวได้ว่าปี่อ้อออกจะเป็นปีที่แปลกประหลาดไปกว่าปีทั่วไป ลำตัวปี่อ้อทำด้วยไม้ไผ่ ลื่นของปีทำด้วยไม้อ้อที่เหลาให้ปลายข้างใดข้างหนึ่งจนบางลงและบีบประกบกันในลักษณะของลิ้นคู่ หรือ ลิ้นแฝด (Double Reeds) แต่ที่ปลายของส่วนลิ้นคงลักษณะกลมอยู่เพื่อสอดเข้าไปในส่วนที่เป็นท่อนปลายลิ้นคงรูปร่างแบนอยู่เสมอ ทั้งยังเป็นที่ยึดและเม้มปากเวลาเป่า

ตลอดลำตัวของปี่อ้อนี้ เจาะรูด้านบน 7 รู และรูด้านล่างสำหรับนิ้วหัวแม่มืออีก 1 รู เพื่อสำหรับปิดเปิดเปลี่ยนระยะทางเดินของลมเวลาเป่า ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดเสียงในระดับต่าง ๆ ทั้งนี้ต้องให้สัมพันธ์กับการเม้มปากอีกด้วย ขนาดและสัดส่วนของปี่อ้อมีดังนี้ ความยาวของลำตัวเมื่อสวมลิ้น 36 ซม. ความยาวของลิ้น 9 ซม. ความยาวเฉพาะลำตัว (ไม่สวมลิ้น) 27 ซม. ความกว้างของลิ้น 2 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลางของลำตัวปี 1.8 ซม. (เท่ากันโดยตลอด) เส้นผ่านศูนย์กลางของ

ทางเดินลม 0.8 ซม. (เท่ากับโดยตลอด) วิโรจน์ เอี่ยมสุข (2527: 157) กล่าวว่า มีชื่อที่น่าสังเกตอยู่ประการหนึ่งคือ ปี่อ้อมีรูปร่างคล้ายปี่ ออลอส (Aulos) ที่มีอยู่ในยุคกรีกโบราณ ทั้งวัสดุที่ใช้ทำลึ้นที่เป็นไม้อ้อ การเกิดเสียงก็ระบบเดียวกันคือระบบลิ้นคู่

สำหรับความเป็นมาที่แน่นอนของปี่อ้อนี้ยังไม่เป็นที่ยุติ เพราะเป็นเพียงการสันนิษฐานหรือคาดคะเนเอาเท่านั้น บ้างก็ว่ามีใช้กันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย บ้างก็ว่ามีใช้กันมาก่อนที่จะมีขลุ่ย วิโรจน์ เอี่ยมสุข (2527: 158) กล่าวว่า นอกจากจะใช้ปี่อ้อประกอบการละเล่นในเทศกาลหรืองานมงคลต่าง ๆ แล้วเนื่องจากเป็นเครื่องดนตรีที่มีสุมเสียงสำเนียงที่มีอิทธิพลต่อจิตใจของผู้ที่ตั้งใจฟังมาก ดังนั้นจึงมักพบปี่อ้อนี้ในดนตรีประเภททรงเจ้าเข้าผี หรือดนตรีสำหรับพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น จีวลมะมีวต และ ตุม โมง ด้วย

ในปัจจุบันหาผู้ที่เล่นปี่อ้อได้และเล่นได้ดียากมาก ถึงแม้จะเป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ร่วมวงดนตรีพื้นบ้านอีสานได้มาก่อนปีสไลด์ก็ตาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการฝึกหัด การศึกษา และถ่ายทอดไม่ค่อยจะสืบต่อเนื่องกัน จะเหลือเพียงไม่กี่วงที่ยังมีเหลือเล่นกันอยู่ เช่น วงกันตรึมของครูปิ่น ดิสมแห่งบ้านดงมัน จ.สุรินทร์ ซึ่งสืบทอดต่อกันมาเป็นคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ (วิโรจน์ เอี่ยมสุข, 2527 : 17)

วงกันตรึมประกอบด้วยนักดนตรีประมาณ 6-8 คน และมีนักร้องชาย-หญิง โดยทั่วไปนิยมให้มีชาย 2 คน หญิง 2 คน ถ้าเครื่องดนตรีไม่ครบตามที่กล่าวไว้ บางคณะอาจปรับการประสมวงเป็นเพียงชุดเล็กโดย มีเพียง กลองกันตรึม 1 ลูก, ซอ 1 คัน, ฉิ่ง 1 คู่ และฉาบ 1 คู่ อาจมีนักร้องฝ่ายชาย 1 คน และฝ่ายหญิงอีก 1 คน ซึ่งถ้าคนเล่นซอมีฝีมือบรรเลงได้ไพเราะก็จะได้รับความนิยมมากเช่นเดียวกัน (ภูมิจิต เรื่องเดช, 2529: 13)

บทร้องและทำนองเพลงกันตรึม

ภูมิจิต เรื่องเดช (2529: 23) อธิบายว่า กันตรึมไม่นิยมร้องเป็นเรื่องราว มักจะคิดกลอนให้เหมาะสมกับงานที่เล่น หรือมักจะใช้บทร้องเก่า ๆ ที่จำกันมา โดยอาจจำแนกบทเพลงและทำนองเพลงได้ 3 ประเภทดังต่อไปนี้

1. เพลงครุ ใช้บรรเลงนำก่อนเพลงบทอื่น มักเป็นเพลงช้า ได้แก่ ทำนองสวายจุมเวือด แซร์ย ประเชอร แซร์ยสะเดิง ละลีย
2. บทเพลงสำหรับขบวนแห่ แต่เดิมนิยมใช้กันตรึมบรรเลงหรือระโคมเวลามีขบวนแห่ต่าง ๆ ทำนองเพลงจึงต้องแตกต่างจากบทเพลงไหว้ครุ คือทำนองเพลงมักจะสนุกสนานและยังใช้

บรรเลงประกอบการขับร้อง นิยมร้องไปด้วยพร้อมกัน ได้แก่ ชมโปงเซาะทม รำพาย ตรีอมตุม อันของแขนงนบ เกาะเบอมแบง อีเก็ด เกาะกรอก ออกยมพนมสรวจ

3. บทเพลงเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ เป็นบทเพลงที่มีทำนองและลีลาที่รวดเร็วเร้าสนุกสนานในอีกแบบหนึ่ง มักจะใช้บรรเลงบนเวทีการแสดง หรือในงานพิธี ได้แก่ เพลงงูคตัก เคมามา อายไย (อายไยลำแบ อายไยพิมพวง อายไยสาระยัง อายไยกลาย อายไยจ๊ะ) อมตูกทม จองนารี รำเป็ยย กัญจัญเจก กะโน้บติงตอง นอรแกว แกวนอ คำเรียยูลไต กันเตรย กัจปกา ปกากริก – ปกาโรย สักกรวา ฯลฯ

ภูมิจิต เรื่องเลข (2529: 19, 21) แจกแจงลักษณะต่าง ๆ ของบทเพลงเบ็ดเตล็ดในการเล่นเพลงกันตรึม ดังนี้

1. บทชมความงาม ความดี ของชาย หญิง
2. บทเกี่ยวพาราตี ฝากรัก
3. บทโอ้โหลมปฏิโหลม
4. บทสั่งสอนแต่โบราณ
5. บทพรรณนาความของธรรมชาติ ชีวิต
6. บทรำพึงรำพัน
7. บทประวัติของนักร้องชาย หญิง
8. บทเปรียบเปรยอุปมา อุปไมย
9. บทอาลัยอาวรณ์ โสภเสรั้า
10. บทแข่งขันปฏิภาณไหวพริบ
11. บทสู่ขวัญ
12. บทเล่าเรื่อง เป็นนิทาน ตำนาน
13. บทรำลา

แต่ละบทร้องจะมีจังหวะ ท่วงทำนอง ตลอดจนลีลาการรำรำที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งบรมครูกันตรึมเก่าแก่ได้สอนไว้ ในปัจจุบัน มีการดัดแปลงเนื้อร้อง ทำนองและท่ารำบ้าง ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมกับเวลาที่เล่นและความนิยมของผู้ฟัง เช่น นำเอาบทร้องเดิมมาสับเปลี่ยนทำนองช่วยไม่ให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่าย เพิ่มความสนุกสนานให้แก่วงกันตรึมมากขึ้น

ภูมิจิต เรื่องเลข (2529: 21) ได้อ้างถึง อาจารย์ปิ่น ดีสม ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ และมีความสามารถในทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์จนเป็นที่เลื่องลือ และเป็นที่ยอมรับนับถือของทางจังหวัดสุรินทร์ โดยกล่าวกันว่า อาจารย์ปิ่น ดีสม ได้รวบรวมบทเพลงกันตรึมไว้มากถึง 228 ทำนอง

เพลง ซึ่งนับว่ามากมายจนบางทำนองเพลงและจังหวะไม่มีใครสามารถจำได้ ทั้งนี้เพราะเราไม่มีใครได้จดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร คงอาศัยการจดจำถ่ายทอดทางมุขปาฐะสืบต่อ ๆ กันมาเรื่อยจนถึงปัจจุบันนี้

ฉันทลักษณ์ในบทเพลงกันตรึม

บทเพลงกันตรึมมักประกอบขึ้นจากมีเนื้อร้องท่อนสั้น ๆ เป็นคำคล้องจองกัน โดยทั่วไปในแต่ละวรรคจะมีอยู่ 4-5 คำ บางวรรคอาจจะมีเพิ่มขึ้นเป็นเพื่อให้ได้ใจความสมบูรณ์ จำนวนคำในแต่ละวรรคจึงอาจจะมีได้ตั้งแต่ 4-7 ในแต่ละบทเพลง จะมีจำนวน 4 วรรค และอาจจะมีคำสร้อย คำนำหรือคำซ้ำเพิ่มแทรกในบทได้ดีอีกด้วย เพื่อความไพเราะ และเพื่อให้สามารถส่งสัมผัสกับเสียงดนตรีแต่ละทำนอง ไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอนในการส่งสัมผัสของคำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ 1) ถ่ายทอดสืบกันมาทางมุขปาฐะเป็นระยะเวลานาน การขับร้องเกิดจากความจำเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงรูปแบบคำประพันธ์ 2) เนื้อร้องเพลงกันตรึม นำมาจากการขับร้องหลายประเภทของการละเล่นพื้นบ้านที่ใช้ภาษาเขมร เช่น มโหรีแซร์ย เบริน (โอะกันต็ล) อมตูก มะมีวด เรือมอันเร ฯลฯ หรือ 3) เสียงในคำร้องภาษาเขมรบางคำ เอื้อต่อการส่งสัมผัส ซึ่งไม่ตรงคตินักแต่ไม่สามารถบังคับโดยเสียงได้ เพลงกันตรึมนิยมให้มีสัมผัสใน และไม่บังคับวรรคยুক্ত

เนื้อเรื่องบทเพลงกันตรึม ขึ้นอยู่กับทำนองเพลงแต่ละเพลง โดยเฉพาะทำนองเพลงกันตรึม ที่เป็นทำนองเบ็ดเตล็ด อาจจะนำเนื้อเพลงเดียว ไปได้หลายทำนอง และการเปลี่ยนเนื้อเพลงในการขับร้องขึ้นอยู่กับนักดนตรีขอ บรรเลงเสียงขอให้ทำนองเพลง โดยไม่ต้องบอกนักร้อง การเล่นเพลงกันตรึมในแต่ละคืน (ในอดีตมักนิยมเล่นตั้งแต่เวลาประมาณ 3 ทุ่มถึง 6 โมงเช้า) คณะกันตรึมที่มีฝีมือทั้ง นักดนตรีขอและความชำนาญของนักร้องชาย หญิง จะสามารถเล่นทำนองและบทเพลงที่ไม่ซ้ำกันประมาณ 50 -70 ทำนอง เช่น กันตรึมคณะดงมัน โดยอาจารย์ปิ่น ดิสม หรือคณะปทุมทอง และคณะส. สไบทอง จากจังหวัดบุรีรัมย์ สามารถเล่นเพลงกันตรึม คืนละประมาณ 50 ทำนอง โดยไม่ซ้ำเนื้อเพลง และทำนอง สำหรับกันตรึมวงใหม่ ๆ จะเล่นเพลงกันตรึม คืนละประมาณ 10 – 20 ทำนอง โดยนำเอาเนื้อร้องบทต่าง ๆ มาซ้ำทำนองที่นักดนตรีขอ สามารถบรรเลงได้เท่านั้น (ภูมิจิต เรื่องเดช, 2529: 24-25)

สุนทรียพจน์ในบทเพลงกันตรึม

เพลงพื้นบ้านชาวเขมร โดยเฉพาะเพลงกันตรึมมีเนื้อร้องไพเราะสะท้อนแง่มุมชีวิตที่หลากหลาย ทั้งชีวิตที่ต้องดิ้นรนต่อสู้ ความหวังที่ต้องรอคอย ความเคร่งครัดในประเพณี เรื่องชู้สาว การขู่เข้าด้วยคารมคมคาย สองแง่สองง่าม ทำให้เกิดความสนุกและมีส่วนร่วม แทรกคำสอนโบราณ เปรียบเทียบอุปมาอุปไมยให้แนวคิดผู้ฟัง ประกอบเสียงดนตรีที่มีหลากหลายทำนอง ภูมิจิตเรื่องเดช (2529: 47-48) กล่าวว่า จากการศึกษาพบว่าสุนทรียพจน์ที่เด่นชัดในเพลงกันตรึมมีอย่างน้อย 2 ประการ นั่นคือการกล่าวถึงเสียงฟ้าร้องและการกล่าวถึงดอกไม้

การกล่าวถึงเสียงฟ้าร้องมีปรากฏจำนวนมากและมีความหมายต่าง ๆ เช่น เป็นตัวแทนความอุดมสมบูรณ์ เป็นสัญญาณว่าจะได้พบหน้าคนรัก เป็นสัญญาณแห่งการพลัดพราก หรือบอกว่าตนกำลังจะประสบกับความทุกข์หรือทุกข์เพียงใด การกล่าวถึง “ปแก้ว” หรือเสียงฟ้าร้องในบทกันตรึม ในบางครั้งนอกจากจะใช้แสดงความรู้สึกนึกคิดอุปมาอุปไมย ในบางครั้งนำมาใช้แค่เพียงต้องการเล่นเสียง

การกล่าวถึงดอกไม้-ต้นไม้ออกไม้ที่นำมากล่าวเปรียบเทียบกับความงามของหญิงสาวจะเป็นดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม เช่น ดอกลำเจียก หรือดอกลำดวน หรือดอกไม้อื่น ส่วนใหญ่มักเป็นดอกไม้ของผลไม้ที่รู้จักทั่วไป เช่น ดอกมะละกอ ดอกบวบ ดอกฟัก ดอกข่า ดอกบัว ดอกพงพวย เป็นต้น

สะท้อนโลกทัศน์และค่านิยมจากเพลงกันตรึม

โลกทัศน์ทางสังคมและอารมณ์ความรู้สึกที่ปรากฏในบทเพลงกันตรึมเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง ดังจะกล่าวพอเป็นสังเขปดังนี้

ความสัมพันธ์หนุ่ม-สาว ในสังคมเกษตรกรรม

เพลงกันตรึมมักบรรยายถึงความสัมพันธ์ของชายหนุ่มและหญิงสาว เริ่มตั้งแต่การเลี้ยงควาย เช่น ในบ็อดเมื่อนโรเงียว (บทไก่ขัน) แสดงถึงความสนิทสนมของชาย-หญิง ซึ่งเมื่อเติบโตขึ้นมาก็ไปเลี้ยงควายด้วยกันเริ่มมีความผูกพันกัน บ็อดปกวงแกก (บทคอนนกนา) กล่าวถึงการเลี้ยงควายและการทำไร่ไถนาตามลำพังคนเดียวไม่มีคนรักมาช่วย บ็อดคดตามโปง (บทปูไข่) กล่าวถึงการทำนา ทำให้ต้องพลัดพรากจากกัน ต้องดำเนินาเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงจะมีโอกาสได้พบกันอีก

เนื่องจากต้องไปช่วยญาติทำนาที่อื่น การทำนาเป็นอาชีพหลัก ซึ่งเมื่อถึงฤดูทำนา ไม่ว่าลูกสาวจะไปทำงานอยู่ที่ไหน จะต้องกลับมาช่วยพ่อแม่ทำนาและเมื่อทำนาของเสร็จแล้ว ก็จะต้องไปช่วยทำนาของญาติ ๆ อาจจะเป็นลุง, ป้า, น้า, อา ทั้งนี้ความสัมพันธ์หนุ่ม-สาว จะกล่าวถึงเฉพาะในฉากฤดูทำนาเท่านั้น (ภูมิจิต เรื่องเดช, 2529: 30-32)

การแต่งงาน บทบาท และความสัมพันธ์ในครอบครัว

เริ่มจากบทบาทของภรรยา ในบ๊อดอวไยก็กล่าวสอนถึงภารกิจงานบ้านเป็นหน้าที่ของภรรยา เช่น ตักน้ำ หุงหาอาหารเตรียมคอกยสามิ ส่วนการออกไปทำมาหากินเป็นหน้าที่ของสามิ ความรับผิดชอบในครอบครัวจะต้องได้รับการฝึกตั้งแต่เป็นหนุ่ม เป็นสาว ก่อนแต่งงาน นอกจากนี้ผู้หญิงยังต้องมีความสามารถในการทอผ้าสำหรับใช้เองอีกด้วย ทั้งผ้าห่ม ผ้านุ่ง ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติของกุลสตรีที่จะต้องฝึกตนเองให้พร้อมก่อนจะแต่งงาน ดังบรรยายไว้ใน บ๊อดอมตูก (บทพายเรือ) ใน บ๊อดปการัญเจก (บทดอกคำเจียก) นอกจากจะกล่าวสอนให้หญิงสาวต้องลุกขึ้นตักน้ำในตอนเช้าตรู่เพื่อเตรียมเป็นภรรยาที่รับผิดชอบงานบ้านได้อย่างดีแล้ว ยังมีท่อนที่กล่าวถึงการสูญเสียหญิงคนรักให้ชายอื่นด้วย

การเลือกคู่ครองและการแต่งงานมีกล่าวอยู่ทั่วไป เช่น ในบ๊อดปะสะกลาย หรือบ๊อดลลือดเพิง (บทดับไฟ) กล่าวว่าลูกสาวจะต้องอยู่ในโอวาทของพ่อแม่เรื่องงานแต่งงาน โดยพ่อเป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษาในการเลือกคู่ครอง แต่ผู้ที่จะมีชีวิตอนุญาตได้คือแม่คนเดียว หารักดี หากดวงไม่สมพวงกันแล้วก็ยากที่จะได้แต่งงานได้ ดังที่กล่าวไว้ใน บ๊อดปการัญเจก

เมื่อฝ่ายหญิงแต่งงานแล้วจำต้องยึดมั่นในความรักเดียวใจเดียว ตรงข้ามกับฝ่ายชายที่ไม่ใช่เรื่องเสียหายหากจะมีความรักไม่แน่มั่นนอน หรือมีความรักหลายครั้ง นอกจากนี้ยังมักผูกนิยามความรักของฝ่ายชายเข้ากับความเป็นอิสระด้วย ดังปรากฏในบ๊อดปแก้วเลื่อน (บทฟ้าร้อง) ทั้งนี้ผู้ชายเขมรมักนิยมเลือกคู่ครองผิวดำเพราะดูมขำกว่าหญิงผิวยาว ดังตัวอย่างใน บ๊อดแควนอ (ภูมิจิต เรื่องเดช, 2529: 33-39)

ความรัก และความใคร่

เพลงกันตรึมกล่าวถึงโลกทัศน์ในหลายด้าน เรื่องความรัก ความใคร่ จินตนาการทางเพศ และการทำทาสีลธรรม ก็เป็นเนื้อหาสำคัญที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในการเล่นเพลงชนิดนี้ด้วยเช่นกัน ภูมิจิต เรื่องเดช (2529: 40) อธิบายว่า ถึงแม้เนื้อเพลงในหลายแห่งจะปรากฏความนึกคิดที่อิสระและขัดแย้งกับขนบธรรมเนียมประเพณี แต่ก็เป็นเรื่องไม่มีใครถือสาเอาเป็นความผิดว่าไม่ดีงาม ทุกคน

ร้องและคนฟัง เนื้อเพลงมีการกล่าวถ้อยคำอย่างตรงไปตรงมา หรือกล่าวในลักษณะเปรียบเทียบ และใช้สัญลักษณ์ ตัวอย่างเช่น บ็อดชะโอะละหน่าย ชวนกันผิดลูกผิดเมีย ใน บ็อดล่อ แสดงความคิดตรงไปตรงมาเรื่องการมีคู่ครองได้หลายคน ในบ็อดอาโยจอดเฉลย ใช้การเปรียบเทียบให้เห็นภาพหรือสื่อความหมายได้ 2 นัย โดยเฉพาะนัยเรื่องเพศ บางครั้งถึงกับหยาบโลน ใน บ็อดกันเตอเรอเร็ด แสดงถึงลักษณะความคิดที่ตนเป็นฝ่ายได้เปรียบแต่ยอมเป็นผู้เสียเปรียบ เพราะได้สิ่งตอบแทนทางเพศมาแทน (ภูมิจิต เรื่องเศษ, 2529: 40-45)

บ้านดงมันและ “ชมรมกันตรึมดงมัน”

โยมิต ดิสม, (2546) เรียบเรียงประวัติที่มาของชื่อหมู่บ้านและที่มาของ “ชมรมกันตรึมดงมัน” (น้ำผึ้งเมืองสุรินทร์) ไว้ดังนี้

“ดงมัน” เดิมเรียกเป็นภาษาเขมรว่า “ซเร้าะ กุก ทะเมี้ย” (บ้านโคกใหม่) บ้างก็เรียกว่า “ซเร้าะ กุก ตัน โลง” (บ้านโคกมัน) เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ได้ด้วยมันชนิดต่าง ๆ จึงอาจนำมาตั้งเป็นชื่อเรียกหมู่บ้าน ทั้งนี้หมู่บ้านใกล้เคียงที่ตั้งชื่อตามพันธุ์ไม้ทั้งสิ้น เช่น บ้านอำปบิล (มะขาม) บ้านไพรเวง (เป่ายาว) บ้านยาง บ้านสนายควจ (ต้นข่อยลึบ หรือต้นกลอย-กูด)

บ้านดงมัน ปัจจุบันตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 8 ต.คอโค อ. เมือง จ. สุรินทร์ มีผู้นำหมู่บ้านมาแล้ว 8 คน เป็นหมู่บ้านที่มีผู้อพยพมาอาศัยร่วม 100 ปีเศษ คุณพ่อปิ่น ดิสม ได้ศึกษา สอบถาม และบันทึกไว้มีความว่า บ้านดงมันมีผู้อพยพมาตั้งถิ่นฐานเมื่อ พ.ศ. 2449 ประชาชนส่วนใหญ่เขียนภาษาไทยได้ เมื่ออายุครบขวบก็จะเรียนภาษาเขมร (กัมพูชา) ในปี พ.ศ. 2482 ทางราชการได้จัดตั้งโรงเรียนเปิดสอนระดับประถม ต่อมาในปี พ.ศ. 2486 ทางรัฐบาลกรมการปกครองมีนโยบายให้แต่ละหมู่บ้านเขียนประวัติเพื่อเป็นข้อมูลแก่ทางราชการ เรง์จัดการจัดการศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ ประกาศรฐนิยมฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย พร้อมหลักฐานประกอบการตั้งชื่อหมู่บ้าน ฉะนั้นชุมชนแห่งนี้จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามสภาพความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติว่า “บ้านดงมัน” มาเท่าทุกวันนี้

ศิลปะพื้นบ้านการละเล่นและดนตรีที่ปรากฏในบ้านดงมันประกอบด้วยกันตรึม มโหรีเซง (นอแรกว) ปางนา ตรีด เรือมอันเร อาโย นิยมเล่นในงานกฐิน ผ้าป่า งานบุญ บวชนาค แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ โคนจุก และพิธีกรรมบันโจล มมีวด

บุคลากรด้านดนตรีพื้นบ้านกันตรึมบ้านดงมันในอดีต

1. นายbung ช่อมทอง
2. นายเทียน พิศเพ็ง
3. นายใบ เสพสุข
4. นายชแระ เสาวพงศ์
5. นายฤทธิ สามสี
6. นายเนียด จันทร์กลั่น
7. นายปิ่น คีสม
8. นายเกียรติ สนิทฉัตร
9. นายพัน สามสี

บุคลากรด้านดนตรีพื้นบ้านกันตรึมบ้านดงมันในปัจจุบัน

1. พระอริการเจียบ จันติพล (เจียบ สามสี)
2. นายริ ช่อมทอง
3. นายเปรย บุญช่วย
4. นายโบราณ จันทร์กลั่น
5. นายสุริยา คีสม
6. นายสำเภา กงมัน
7. นายชัยวัฒน์ เปล่งชัย
8. นายเปลี่ยน สามสี
9. นายธงชัย สามสี
10. นางสาวรวม คีสม (น้ำผึ้งเมืองสุรินทร์)

ลักษณะทั่วไปและองค์ประกอบของเพลงกันตรึมบ้านดงมัน

กันตรึม หรือ โจ๊ะกันตรึม เป็นการละเล่นเพลงพื้นบ้านของคนเขมรในเขตอีสานใต้ ได้แก่ บริเวณชุมชนที่ใช้ภาษาเขมร เป็นภาษาถิ่นในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ

“สโกล” หรือ กลองที่นำมาใช้วงดนตรีพื้นบ้าน โดยเฉพาะกลองกันตรึมจะมีจังหวะเสียงดัง โจ๊ะกันตรึม โจ๊ะ ตรึม ตรึม จึงเกิดเสียงวงดนตรีพื้นเมืองที่เล่นเพลงทำนองเดียวกับเพลงปฏิพากย์ในภาคกลาง แต่มีท่วงทำนองและเนื้อร้องเป็นภาษาเขมรว่า “เพลงกันตรึม”

สุกัญญา สุจฉายา (2525 : 8) กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านของเขมรที่มีลักษณะเป็นเพลงปฏิพากย์คล้ายคลึงกับเพลงปฏิพากย์ของภาคกลางมากที่สุด กล่าวคือคล้ายคลึงทั้ง โครงสร้างของเพลงและวิธีการแสดง เพลงปฏิพากย์เขมรจะเริ่มด้วยบทไหว้ครู ระลึกถึงพระพุทธเจ้า พระวิสุทธรรม ครูบาอาจารย์ ต่อจากนั้นจึงจะร้องทักทาย คนตรีที่ใช้ประกอบประจำได้แก่ โทณสกล (กลองพิณพาทย์) ซอ และการปรบมือเข้าจังหวะ เพลงปฏิพากย์ที่เล่นกันในดินแดนเขมรหรือประเทศกัมพูชา พบว่ามีเพลงประกอบ เพลงอาโย เพลงอมตุล และเจี๋ยต่าง ๆ

กันตรึม มีลักษณะเป็นเพลงปฏิพากย์คล้าย ๆ กับเพลงฉ่อย เพลงเรือ หรือลำตัดในปัจจุบัน แตกต่างที่เนื้อร้อง กันตรึมเป็นภาษาเขมร

ประวัติความเป็นมา

กันตรึม หรือ โจ๊ะกันตรึม เป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของชาวอีสานใต้ จากการสืบประวัติการเล่นกันตรึม ไม่สามารถได้รายละเอียดอะไรมากนัก การละเล่นแบบนี้ได้รับทอดมาจากขอมแต่เดิม แต่เดิมที่การเล่นแบบนี้ ใช้สำหรับประกอบการเช่นบวงสรวงมีการทรงเจ้าเข้าผี แต่ในปัจจุบัน กันตรึมใช้เป็นการละเล่นเพื่อความบันเทิงโดยทั่ว ๆ ไป

กันตรึมที่เล่นในปัจจุบันนี้ มีการรับทอดกันไป ตามแบบการละเล่นโดยทั่ว ๆ ไป คือ เมื่อกันตรึมคณะเดิมในหมู่บ้านหนึ่ง หมดสมัยลงด้วยเหตุผู้เล่นชราภาพ หรือโยกย้ายถิ่นที่อยู่ ก็จะมีผู้รับทอดแทนต่อไป ปัจจุบันกันตรึมที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมมากที่สุด คือ กันตรึม คณะบ้านดงมัน อ. เมือง จ.สุรินทร์ โดยมีอาจารย์ปิ่น ดิสม เป็นผู้ควบคุมคณะ

ในปัจจุบันนี้ มีคณะกันตรึมเกิดขึ้นมากมายแทบทุกหมู่บ้านที่ใช้ภาษาเขมร เป็นภาษาถิ่น

วิวัฒนาการเพลงพื้นบ้านกันตรึม

ในปัจจุบันนี้ การละเล่นเพลงกันตรึมกำลังได้รับความนิยมอย่างมากในเทศกาลต่าง ๆ ทั้งงานที่เป็นมงคลและงานอวมงคล จะนิยมจ้างกันตรึมไปเล่นตลอดงาน

เพลงกันตรึม เผยแพร่เป็นที่รู้จักกันดีและมีผู้นิยมฟังมาก ในช่วงระยะเวลา 10 - 20 ปีที่ผ่านมา วิวัฒนาการเพลงกันตรึมมีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์ด้านท่วงทำนอง วิธีการแสดงตลอดจนการขับร้อง และเนื้อร้องมากมายประมาณ 100 กว่าทำนอง

วิวัฒนาการของเพลงกันตรึม อาจพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1. ได้รับอิทธิพลมาจากเพลงปฎิภาลย์ของเขมรในประเทศกัมพูชา ซึ่งได้แก่การเล่นเพลงปรบไก่อ่ หรือปรบเกอย เพลงอาโย เพลงอมตุล และจรวงต่าง ๆ
2. วิวัฒนาการจากการใช้กลอง (สกลวด หรือ สโกล) บรรเลงประกอบความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่นการบวงสรวงเข้าทรงโจลมะมีวด (การทรงเข้าผี) หรือการเล่นบ็องบ็อด (การเข้าทรงแม่มด)
3. วิวัฒนาการมาจากการเล่นเพลงเบริน เจริงเปย เจริงตรัว เจริงปังกา เจริงนอรแก้ว ไปยเขื่อน ไปยยังโงง เจริงชันตุจ
4. วิวัฒนาการมาจากการเล่นมโหรีเสรีย

ประวัติความเป็นมาของกันตรึมบ้านดงมัน

เมื่อปี พ.ศ. 2528 ได้มีโครงการที่น่าสนใจและควรเผยแพร่ เป็นโครงการแรกของประเทศไทย คือ โครงการส่งเสริมหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรม โดยมีศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเป็นเจ้าของโครงการ ได้เลือกหมู่บ้านดงมันเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมด้วยเหตุผลหลายประการ คือ เป็นหมู่บ้านที่ยังคงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวสุรินทร์ไว้หลายอย่าง เช่น การเป่าใบไม้ การเล่นกันตรึม ตรุษ (ตรด) ตกเบ็ด (ชันตุจ) ปั้นโกล มมีวด (แม่มด) โวง (นอรแก้ว) ปางนา อาโย อันเร และการละเล่นเจริญต่าง ๆ อันเป็นเอกลักษณ์ของชาวสุรินทร์มากที่สุด โครงการสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความร่วมมือระหว่างอำเภอเมืองสุรินทร์และศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ในการพัฒนาหมู่บ้านและอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านโดยเน้นในเรื่องการอนุรักษ์ ส่งเสริมให้ชาวบ้านรักษามรดกทางวัฒนธรรมเอาไว้ และได้ทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2528

จากการที่บ้านดงมันมีผู้อพยพมาจากหลายหมู่บ้าน จึงมีผู้มีความสามารถในด้านศิลปะ การละเล่นพื้นบ้าน ได้ถ่ายทอดศิลปะที่เรียกว่า กัณฑ์รึม และการละเล่นอื่น ๆ เช่น อาไฮ โขง (นอกรแก้ว) ปางนา ตรีด และการแสดงที่มีการปรับขึ้นมาอีกมากมายจากการนำเอาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ อาชีพ ความเชื่อ และการเลียนธรรมชาติ มาประกอบกับเพลงกัณฑ์รึมเป็นชุดการร่ำมากมาย ซึ่งเป็นการอนุรักษ์เพลงกัณฑ์รึมมาจนถึงทุกวันนี้ การแสดงออกทางวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในเพลงของชาวไทยเขมรบ้านดงมันเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการยอมรับความเป็นเลิศทางภูมิปัญญาได้มีการถ่ายทอดกันมาเป็นเวลานานและยังคงสืบทอดมาจนทุกวันนี้

กัณฑ์รึมบ้านดงมันเป็นวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดโดยจิตวิญญาณของศิลปินบ้านดงมันอย่างแท้จริง บทเพลงกัณฑ์รึมเป็นศิลปะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านดงมันและชาวไทยเขมรในแถบอื่น ๆ อย่างแพร่หลาย ในบทเพลงกัณฑ์รึมนอกจากจะสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวไทยเขมรแล้วยังสร้างความบันเทิงให้กับชุมชน เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมประชาธิปไตย และ สอนลูกหลานให้ประพฤติในสิ่งดีงามอยู่เสมอ กัณฑ์รึมบ้านดงมันได้รับการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่ความเป็นมาของกัณฑ์รึมในอดีตจนถึงปัจจุบัน

ความเป็นมาของกัณฑ์รึมในบ้านดงมันในยุคแรก

กัณฑ์รึมในบ้านดงมันในยุคแรกเริ่ม ตั้งแต่มีผู้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในบ้านดงมัน เมื่อ พ.ศ. 2499 ตามบันทึกของนายปิ่น คีสม ศิลปินพื้นบ้านแห่งบ้านดงมัน จังหวัดสุรินทร์ กัณฑ์รึมยุคแรกของบ้านดงมันอาศัยการคำนวณตามอายุของครุเพลง ซึ่งเป็นศิลปินดนตรีพื้นบ้านของบ้านดงมันจนถึงปี พ.ศ. 2500 ในช่วงระยะเวลาในยุคแรก คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2499 – 2500 มีการละเล่นกัณฑ์รึมแบบดั้งเดิม คือมีผู้ร้อง ผู้รำและดนตรีพื้นบ้าน โดยไม่มีการรับวัฒนธรรมตามความเจริญของเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาสอดแทรกในเรื่องการแต่งกาย ทำนองเพลง และเนื้อหาของเพลง การแสดงกัณฑ์รึมในยุคนี้ยังไม่มีการแสดงอย่างแพร่หลายไปยังภูมิภาคอื่น คงมีเพียงการแสดงในหมู่บ้านดงมัน และหมู่บ้านในเขตพื้นที่ใกล้เคียงบ้านดงมันเท่านั้น การแสดงกัณฑ์รึมจะนิยมเล่นในงานบวช พิธีกรรมโละมะมีวด (เข้าทรง) งานขึ้นบ้านใหม่ งานมงคลต่าง ๆ

ความเป็นมาของกัณฑ์รึมบ้านดงมันในยุคปัจจุบัน

กัณฑ์รึมบ้านดงมันในยุคปัจจุบันเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2500 – 2544 สาเหตุที่มีการแสดงกัณฑ์รึมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยเฉพาะในเขตอีสานใต้หรือภาคอื่น ๆ ยังนิยมติดต่อกัณฑ์รึมบ้านดงมันไปแสดงนั้น มีสาเหตุดังนี้

1. เป็นช่วงที่นำเสนอการแสดงกัณฑ์ธรรมระดับจังหวัด โดยแสดงในงานรื่นเริง เพื่อเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมการแสดงแบบพื้นบ้าน บางโอกาสได้มีการแสดงเพื่อประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์ แสดงในการรับแขกเมืองของจังหวัดสุรินทร์

2. เป็นช่วงที่มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดสุรินทร์ ร่วมกับองค์การ ส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในงานแสดงของช่างซึ่งเป็นงานประจำปีหรืองานประเพณี ของจังหวัดสุรินทร์ ทำให้กัณฑ์ธรรมได้รับการติดต่อจากผู้ที่สนใจได้นำกัณฑ์ธรรมไปแสดงอย่าง แพร่หลาย และได้รับความนิยม

3. เป็นช่วงที่มีการประชาสัมพันธ์สื่อสารมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ ทำให้กัณฑ์ธรรมได้รับความนิยมจากผู้ชมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะช่วงเวลา พ.ศ. 2500 ถึงปัจจุบัน การแสดง กัณฑ์ธรรมหรือคสมัยใหม่ การแต่งกายของผู้แสดง การรำรำประกอบเพลง และนักร้องได้มีการ ประยุกต์ให้ทันสมัยในช่วงระยะเวลาดังกล่าว จึงทำให้กัณฑ์ธรรมได้รับความนิยมมาก

กัณฑ์ธรรมบ้านดงมันที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้มี 3 คณะ ประกอบด้วย คณะของ นายโบราณ จันทร์กลั่น คณะของนายพูน สามสี และคณะของน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ซึ่งทั้งสามคณะรับงานแสดง ตามลักษณะของงาน เช่น งานเป็นทางการ งานต้อนรับ จะติดต่อคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ กับคณะ นายพูน สามสี ส่วนงานแต่งงาน งานบวช พิธีกรรม ก็จะติดต่อคณะของนายโบราณ จันทร์กลั่น หากเป็นกัณฑ์ธรรมประยุกต์วงใหญ่ มีนักดนตรี นักแสดง หางเครื่อง ก็จะติดต่อคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

องค์ประกอบของวงกัณฑ์ธรรม

กัณฑ์ธรรมได้เปลี่ยนรูปแบบการบรรเลงการแสดงตามความเปลี่ยนแปลงในหลายรูปแบบ ได้แก่ ความถนัดของนักดนตรี สิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ การละเล่นจากแหล่งอื่น หรือถิ่นอื่นเข้ามา มีบทบาททำวงกัณฑ์ธรรม มีรูปแบบเปลี่ยนไปบ้าง แต่ก็เชื่อว่าองค์ประกอบเพลงกัณฑ์ธรรมจะเปลี่ยนไปจาก เดิมที่เคยมีไม่ ฉะนั้นองค์ประกอบของกัณฑ์ธรรมที่ปรากฏให้เห็นประกอบด้วย

1. องค์ประกอบด้านพิธีกรรม

เครื่องเช่นไหว้หรือพิธีไหว้ครูถือปฏิบัติมาตั้งแต่โบราณ บางคณะอาจจะมีรายละเอียดที่ แตกต่างกันไปบ้าง แต่ละคณะก็ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เครื่องเช่นไหว้ของกัณฑ์ธรรม คณะบ้านดงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย เงินเหรียญ 50 สตางค์ จำนวน 3 เหรียญ กับอีก 20 บาท ผ้าขาว 1 ผืน รูป 1 คู่ เทียน 1 คู่ กรวยดอกไม้ 5 กรวย ข้าวสาร 5 ถ้วย

ใบพลู 2 ใบ วางบนข้าวสารกับเงินเหรียญ อาหารคาวหวาน อย่างละ 1 ถ้วย หัวหมู หรือไก่ต้ม 1 ตัว ข้าวสุก 2 ถ้วย บุหรี่ 2 มวน หมากพลู 5 คำ เหล้า 1-2 ขวดใหญ่ แป้งหอม ขมิ้น น้ำอบ น้ำหอม ชันหรือแก้วน้ำ ผลไม้ เมื่อเตรียมการเป็นที่เรียบร้อยหัวหน้าคณะหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ก็จะดำเนินพิธีเช่นไหว้ จุดธูปเทียนเพื่อบูชาครู บอกให้ทราบว่า ขณะนี้ศิษย์กำลังเล่นกันตรึมให้ครูช่วยคลจิดให้การละเล่นวันนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จากนั้นการรินน้ำและรินเหล้าใส่แก้วแล้วนำรูปที่จุดทั้ง 2 ดอก พร้อมทั้งอาหารคาวหวานนำมาเช่น ใส่รวมกันในภาชนะที่มีอยู่ในบริเวณงาน เพื่อบอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทางให้ทราบและรับรู้ในการเล่นกันตรึมครั้งนี้ พิธีดังกล่าวเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับตัวเองและคณะแสดงทั้งหมด การเตรียมการเกี่ยวกับเครื่องเช่น ไหว้อาจไม่ครบตามที่กำหนดก็ได้ เพราะถือว่าได้ร่วมทำบุญกับทางวัด

หลังจากทำพิธีเช่นไหว้ครูบออาจารย์ที่ประสาทวิชาเรียบร้อยแล้ว ก็จะเริ่มบรรเลงเพลงที่เรียกว่า เพลงครูหรือเกริ่นครู เพลงที่ใช้ในการบรรเลงเป็นเพลงครูจะเลือกเล่นเพลงใดเพลงหนึ่งต่อไปนี้ คือ เพลง สะ วาย จุม เวือด (มะม่วงเต็มวัดหรือ มะม่วงรอบวัด) แซรีย ประ เชิร (หญิงชม) แซรีย สะ เติง (หญิงเอวบาง) แซรีย สะตือร (สาวรุ่น) เมื่อบรรเลงจบ จากนั้นก็จะบรรเลงเพลงอื่น เช่น เพลงรำพาย (คู่ลม) ตีรอบ คุม (มะเขือสุก) สักวา ฆูดตัก (อาบน้ำ) และเพลงเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ

บทสวดชุมนุมเทวดา

สัคเค การเม ระบุเป
 ศิริสิขะระตะเต จันตะถิกเข
 วิมานे ทีเป รัฎฐะ จะคาม
 ตะรุวะนะกะ หะเน เกหะ
 วัด ทุมหิ เขตเต ทุมมา จายันตุ
 เทวา ชะละณะละ วิสะเม
 ยักกะคันธัพพะนาคาติฎฐันตา
 สันติเกยัง มุนิวะระวะ จะนัง
 สาธะโวเม สุณันตุ
 ชัมมัสสะวะนะกาโล อะชัมภะทันตา (3 ครั้ง)
 อาปามะจุปะทีฆะสัณฺฐิวีสายุปะกะปะ
 กะชะชนะ

แปลความ

ขอเชิญเหล่าเทพเจ้าซึ่งสถิตอยู่ในสวรรค์ชั้นกามภพก็ดี
 รูปภพก็ดีและกัมเทวดา ซึ่งสถิตอยู่ในวิมานเหนือ
 ยอดเขาและเขาขาดก็ดี ในอากาศก็ดี ในเกาะก็ดี
 ในแวนแคว้นก็ดี ในบ้านก็ดี แลยักษ์ แลคนธรรพ์ และนาค
 ซึ่งสถิตอยู่ในน้ำ แลบนบอก แลในซึ่งไม่ราบเรียบก็ดี
 อันอยู่ในที่ไกลเคียงงมาประชุมพร้อมกัน
 ในที่นี้ คำใดเป็นคำของพระมุณี ผู้ประเสริฐ ท่านสัพบุรุษ
 ทั้งหลาย จงสดับค่านันแห่งข้าพเจ้า
 คู่ก่อนท่านผู้เจริญทั้งหลาย
 เป็นกาลควรฟังธรรม (3 ครั้ง)
 คาถาสำหรับเสกเป่าสะเดาะหรือเสกเป่าตัดหน้ามหาเสน่ห์
 คาถาสำหรับต้องการเอาชนะให้ทองหลายครั้ง

การเจิมผู้แสดง

ให้ละลายแป้งพอหมาด ๆ ใช้นิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้ นิ้วกลาง ตะแบ่งแล้วเจิมที่
 หน้าผาก แล้วให้ว่า ดังนี้

เลือดของเลือด ออยริบ โจดแจก มุด โจดเค็ง รัง โควปอยเมื่อน
 ต้น โจดปวงเตย ออยเจียเจียงกรูจะ นะเจียงกรูเดิม
 นะมะพุทระ นะโมพุทระยะ พุทรมหานิยม ธรรมะมหานิยม
 สังฆะมหานิยม อิศะตา คะตะรักษา (3 ครั้ง) ขอให้อายุวรรณโร สุขัง พลัง

2. องค์ประกอบด้านเครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงเพลงกันตรึม ประกอบด้วยเครื่องดนตรีหลัก ได้แก่ กลอง
 กันตรึมหรือกลองโตน (สะกาว สโกร์) 2 ใบ ปี่อ้อ 1 เล้า ซอกันตรึม หรือซอกกลาง คือ ซอที่มีเสียงอยู่
 ระหว่างซออุ้กับซอด้วง จำนวน 1 คัน และเครื่องดนตรีของวงมโหรี บ้านสะเดา ตำบลสะเดา อำเภอ
 พลับพลาไชย จังหวัดบุรีรัมย์ ได้นำจะเข้ ปี่ละไล จะเป็ย และเพิ่มซอในการร่วมบรรเลง

เครื่องดนตรีสากลประสมวงกันตรึม เช่น กลองทอม ซอไฟฟ้า อิเล็กโทร กลองชุด เบส กีตาร์ แต่ก็ยังคงความเป็นเอกลักษณ์กันตรึม ก็คือ ทำนอง เนื้อร้อง และภาษาที่เป็นแบบฉบับกันตรึม ที่มีมาแต่เดิม

3. องค์ประกอบด้านผู้แสดง

กันตรึมที่มีมาแต่เดิม จะใช้ผู้เล่นตามจำนวนเครื่องดนตรีเท่านั้น ซึ่งประกอบด้วยคนเป่าปี่ อ้อ จำนวน 1 คน สีซอจำนวน 1 คน ตีกลองโทน จำนวน 2 คน ตีฉิ่ง ฉาบ กรับ จำนวน 3 คน สำหรับผู้ร้องก็คือ คนที่ทำหน้าที่ตีกลองจะเป็นผู้ร้องเพลงด้วย กันตรึมจะใช้ผู้เล่นโดยประมาณ 4-5 คน การเล่นกันตรึมแบบโบราณ ไม่มีการร่ายรำประกอบแต่อย่างใด แต่ในขณะที่บรรเลงเพลง ผู้ชมที่มาร่วมงานอยากตะลุมตะลอน ก็จะออกมาร่ายรำ ต่อมาได้มีผู้คิดทำการร่ายรำและกำหนดทำการร่ายรำประกอบในเพลงทำนองกันตรึม ได้แก่ การแสดงชุดเรือมอันเร เรือมกันตรึม เรือมมอ กี่วล จองใด ครุเหือน ตรงศูนย์ดี และคณะได้คิดทำเลียนแบบธรรมชาติของตักแตน ชื่อชุดเรือมกโน๊บตั้งต้อง และอีกหลายชุดการแสดงซึ่งเป็นที่แพร่หลายทั้งในจังหวัด ต่างจังหวัด และในต่างประเทศ อีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นที่นิยมของคนสมัยใหม่ ที่จะคิดทำการร่ายรำ ที่พิศดารก็คือ การนำมาประยุกต์เข้ากับเครื่องดนตรีสากล มีท่าเต้นรำแบบสมัยใหม่ เรียกว่ากันตรึมประยุกต์ กันตรึมซึ่งมีการเพิ่มจำนวนผู้เล่นโดยไม่จำกัดเป็นชายหรือหญิง

4. องค์ประกอบด้านบทเพลง

เพลงกันตรึมมีทำนองเพลงมากมายกว่า 228 ทำนองเพลง แต่ไม่สามารถจำได้ทั้งหมด คงมีแต่การกล่าวถึงเท่านั้น เพลงกันตรึมได้มีผู้คิดแบ่งตามลักษณะการบรรเลงคือ เพลงครุ เช่น เพลง สะ วาย จุม เวือด (มะม่วงรอบวัด) แซร์ย สะ เดิง (สาวรุ่น) แซร์ย ขมา (สาวพิวดำ) เพลงประกอบพิธี และขบวนแห่ เช่น มืองก้อด จองใด (บายศรีสู่ขวัญ) อันซอ สแนง นบ (วัวแดง เขางาม) รำพาย (ลูกลม) เพลงประยุกต์เบ็ดเตล็ด เช่น เชิบ เชิบ (เชิญชวน) กันจัญ เจ็ก (เชิญตะปาด) และประการสำคัญก่อนการบรรเลงเพลงกันตรึมทุกครั้ง จะต้องมีการไหว้ครูก่อนทุกครั้ง

5. องค์ประกอบด้านโอกาสที่ใช้แสดง

กันตรึมไม่ใช่จะเล่นได้โดยพลการ ผู้ที่มีความสนใจอยากฝึกเป็นนักกันตรึมจะต้องศึกษาว่าตนเองมีความถนัดในด้านใด เช่น สีซอ ตีกลอง เป่าปี่อ้อ ร้องเพลงกันตรึม หลังจากตัดสินใจเลือกเรียนตามความถนัดแล้ว จากนั้นก็ศึกษาว่า ใครสมควรจะเป็นครูเพลงให้เราได้ จากนั้นก็จัดเตรียมผ้าขาว 1 ผืน (5 สอก) ดอกไม้ รูปเทียน หมากพลู 5 คำ ถ้วยใส่ข้าวสาร เงินอีก 21

บาท โดยเลือกเอาวันพฤหัสบดี เพราะเชื่อว่าเป็นวันครู จะศึกษาหาความรู้ได้ก็จะแตกฉาน อาจจะไปเองหรือมีผู้ปกครองร่วมเดินทางด้วย แล้วแต่โอกาสและเห็นสมควรว่าสะดวกเหมาะสม จนกระทั่งมีความชำนาญ สามารถร้องบรรเลงได้ โดยการออกไปแสดงตามวัดต่าง ๆ ให้ครบ 7 วัด และมีข้อแม้ว่าจะต้องแสดงให้ชมฟรี ไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อครบ 7 วัด 7 งาน จึงสามารถรับงานแสดงได้

กัณฐมัยสามารถบรรเลงได้ทุกงาน ขึ้นอยู่กับการตกลงว่าจ้างและความจำเป็นตามโอกาส ดังนี้

1. งานมงคลต่าง ๆ เช่น กล่อมห่อแต่งงาน โคนจุก บวชนาค ขึ้นบ้านใหม่ งานฉลองรีนเริงอื่น ๆ ตามโอกาสสมควร

2. งานที่เจ้าภาพจัดขึ้นด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันออกไป เช่น

2.1 พิธีกรรมปั้นโกลมมีวัด ขึ้นอยู่กับเจ้าภาพว่าจะเอา วงใดเล่นได้ดีที่สุด ไม่ติดขัดและสามารถทำให้ผู้เข้าทรงประทับทรงเร็วขึ้น

2.2 พิธีบายศรีสู่ขวัญ มีการนำกัณฐมัยไปบรรเลงประกอบ พิธีดังกล่าว เช่นสู่ขวัญนาค คู่บ่าวสาว งานต้อนรับผู้มาเยือนในระดับผู้นำ ตั้งแต่หมู่บ้านจนถึงระดับประเทศ

2.3 งานอวมงคล เช่น งานศพ ส่วนมากจะเป็นลักษณะของการบรรจุอัฐิ หรือหากเป็นงานศพผู้ตายเคยพูดถึงกัณฐมัย ชื่นชอบกัณฐมัย หรือเคยมีส่วนเกี่ยวข้องกับกัณฐมัย เช่นเคยเป็นนักกัณฐมัย เคยบนเอาไว้แต่ไม่ได้ติดต่อกัณฐมัยมาแสดง แต่ต้องมาจบชีวิตก่อน หรือไม่ก็แสดงต่อหน้าศพ ก่อนทำพิธีเผา

หลังจากเสร็จสิ้นการแสดง ในแต่ละงาน สิ่งที่เจ้าภาพหรือผู้ว่าจ้างต้องเตรียมการคือ ะเพลง (เล็กลั่น) ประกอบด้วย เหล้า 1 ขวด เงิน 21 บาท หมากพลู 5 คำ ธูป 5 ดอก เทียน 2 เล่ม พร้อมเงินค่าจ้างตามจำนวนที่ตกลงกัน เพื่อมอบแก่หัวหน้าคณะหรือตัวแทน กรณีที่หัวหน้าคณะไม่สามารถรับได้ พร้อมตรวจนับเงินค่าจ้างว่าครบหรือไม่ สำหรับคณะกัณฐมัยจะพอใจที่จะช่วยงานเป็นจำนวนเท่าใด ขึ้นอยู่กับความศรัทธาต่อเจ้าภาพที่ว่าจ้างแสดง

บทเพลงกันตรึม

บทเพลงต่าง ๆ ของชาวไทยเขมรบ้านดงมัน หมายถึง เพลงที่ใช้ร้องกับทำนองเพลงกันตรึม คำว่า กันตรึม คือการเรียกชื่อวงดนตรีพื้นบ้านที่กลุ่มชนชาวไทยเขมรในแถบอีสานใต้ ได้แก่ จังหวัด ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ ตามเสียงของกลอน โทนา ที่ดัง โฉ๊ะ คะ ครึม ๆ โฉ๊ะ คะ ครึม ๆ ว่าเพลงกันตรึมหรือวงกันตรึม ทำนองเพลงกันตรึมมีมากมายหลายทำนอง บทเพลงกันตรึมนั้นมีประมาณ 228 ทำนองเพลง ซึ่งนับว่ามีมากมายจนบางทำนองเพลงและจังหวะไม่มีใครสามารถจำได้ ทั้งนี้เพราะเราไม่มีใครได้จดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรคงอาศัยการจดจำถ่ายทอดทางมุขปาฐะสืบต่อกันมา เพลงกันตรึมเท่าที่สามารถร้องได้มีประมาณ 100 ทำนองเพลง มีอยู่หลายทำนองเพลงที่ร้องยากและหลายทำนองเพลงที่ทั้งผู้ร้องและผู้ฟังไม่ชอบ ทำให้ทำนองเพลงสูญหายไป แต่ก็ได้อุรักษ์ทำนองเพลง มีจำนวนไม่น้อยให้คงอยู่สืบไปด้วย การจำมาบรรเลงประกอบเป็นชุดการแสดงต่าง ๆ ในวงกันตรึมที่ไปแสดงในงานต่าง ๆ ประมาณ 24 ชุดการแสดง

1. บทเพลงกันตรึมโบราณดั้งเดิม ที่มีผู้นิยมนำมาขับร้องกับเพลงกันตรึมในทำนองเพลงกันตรึมซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับการเปรียบเทียบ เปรียบเปรยทำนองว่า ถ้าน้องมาอยู่กับพี่ น้องจะมีความสุข

2. บทเพลงกันตรึมที่ปรับเปลี่ยนมาใหม่ ในลักษณะรูปแบบอนุรักษ์นิยมเป็นชุดการแสดง เพื่อบรรยายความหมายให้เข้ากับท่าในการรำรำ

ลักษณะของเพลงกันตรึม

1. เพลงครู เป็นเพลงชั้นสูงและเล่นยากมากมีความไพเราะ แสดงถึงความขลัง สามารถสะกดผู้ฟังให้มึนอารมณ์คล้อยตาม

1.1 บทไหว้ครูกันตรึมของนายพูน สามสี

อาฮัง อันขม	อาฮังอันขม
ทวด ทวย บังคม	กุนกรู ม๊ะโกล
อันเจริญ กรูตจ	เจาะ โม ปี คนี่อง พนม
อันเจริญ กรู ทม	เรียะ ซา คลูน พอง

คำแปล

โอมองค์ ครูข้า โอมองค์ ครูข้า
 ขอถวายบังคม ครูผู้ยิ่งใหญ่
 ขอเชิญครูบาน้อย ลงมาจากภูเขา
 ขอเชิญครูบาใหญ่ ช่วยรักษาข้าเทอญ ...

1.2 บทไหว้ครูกันตรึมของนายโบราณ จันทร์กลั่น

อาฮัง อันขยม อาฮังอันขยม
 ทวัด ทวาย บังคม กุณกร มจี๋ไทล
 เมียน เนียะ เคนา แต้จกเนีย เวีย แซ่ย
 เมียน เนียะ นิแน๊ย ยีวล แปลก กตัจนา...

คำแปล

โอมองค์ ครูข้า โอมองค์ ครูข้า
 ขอถวายบังคม ครูผู้ยิ่งใหญ่
 มีท่านผู้อื่น ๆ ก็คล้าย ๆ กันหมด
 แต่ท่านนี่ชี้ คุณแล้วแปลกกว่าใคร ๆ ...

1.3 บทไหว้ครูกันตรึมของน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

ขญม เลิกไค ประนม คะลือ เกศา
 อัญเชิญ กรูบา เจาะโม จุย โคนพอง
 ออยโมจุย เตียง ซมา ออยโม จุยเตียง ชมอง
 เจาะโมจุย เตียง เมื่อด ออยโมจุย เตียงกอ
 จุย สำเลง ออย ลออ จุย กอ ออย ปี่ไร่
 ซ้อม อันเชิญ โลก ครู ตูจเจาะ โมปี กำปูล พนม
 ขญม ซ้อมอันเชิญ โลกกรูทม เจาะโม ปี่พนม ปรำ ทมอ

คำแปล

ยกมือประนมไว้บนเกศา
 ขออัญเชิญครูบาลงมาช่วยลูกด้วย
 ให้มาช่วยทั้งป่าและมาช่วยทั้งสมอง

ลงมาช่วยลูกด้วยป่าข้างละหাঁองค์
 ให้มาช่วยทั้งปากและช่วยให้ลูกคอ
 ช่วยเสียงไพเราะลูกคอก็คือด้วย
 ขออัญเชิญครูบาเล็กลงมาจากยอดเขา
 ขออัญเชิญครูบาใหญ่ลงมาจากภูผาหินห้าชั้น

1.4 บทไหว้ครูกันตรึมของนายปิ่น ดีสม

ข้าขอวอนไหว้	ไตรรัตน์
ทั้งเทพดา	อิศวรอินทร์พรหม
ขอเชิญห่มช่วย	อำนวยการนิม
ถวายบังคม	บรมกษัตริย์ไทย
ขอเดชอำนาจ	ประสาทพรให้
ประชาชนชาวไทย	ผองภัยอย่ามี
ให้เจริญรุ่งเรือง	กระเดื่องสมศรี
แผ้วภัยอย่ามี	อายุยืนยาว...
... สONGกรวอนบูชา	คุณครูบาอาจารย์สอน
บิดาแลมารดร	พระภุชราจอมเจ้าไทย
วอนไหว้พระไตรรัตน์	เรื่องจำรัสพิสุทธิไส
เทवासुरาลัย	บันดาลให้เรื่องปัญญา

บทเพลงไหว้ครู นอกจากจะใช้เพลงสวาย จุม เวือด (มะม่วงรอบวัด) ซะแซร์ สตรี (สาว
 รุ่ง) ซะแซร์ ขมา (แม่ผิวฟ่อง) ซะเรีย ปะเชิร (สาวขึ้นชอบ) สามารถใช้ทำนองเพลงอื่น ๆ ได้อีก เช่น
 ทำนองจำปี จำปา ขมา แม่ (ผิวฟ่องของแม่) กรณีที่ไม่สามารถร้องเพลงอื่นของเพลงครูกันตรึม

2. เพลงในพิธีขบวนแห่ เช่น ขบวนผ้าป่า กลุ๊น ขบวนขันหมาก บวชนาค เพลงกันตรึม
 ที่นิยมใช้ได้แก่ เพลงรำพาย (คู่ลม) ตีรอบตุ้ม (มะเขือสุก) อ้อก ชัด (คู่หมั้นคู่หมาย) ขมา แม่ (ผิวฟ่อง
 ของแม่) อัน ซอง สแนงนบ (วัวแดง เขางาม) ฆูดตีก์ (อาบน้ำ) ม้องค้อล จอง ไค (บายศรีสู่ขวัญ)

3. เพลงเบ็ดเตล็ดและการแสดง เป็นการลำดับการบรรเลงจากเพลงไหว้ครู บรรเลงใน
 พิธีขบวนแห่ จากนั้น ก็จะบรรเลงเพลงที่เรียกว่า เบ็ดเตล็ด ก่อนจะเลิกรา เพลงเบ็ดเตล็ดเป็นเพลง
 บรรเลงเพื่อความสนุกสนาน การบรรเลงขึ้นอยู่กับความสามารถของขอ ว่ามีความสามารถมากน้อย

เพียงใด ก็จะใช้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ สร้างความเข้าใจให้ผู้ชม ได้อย่างสนุกสนานก่อนจะเลิกว่า ผู้บรรเลงจะเลือกเพลงอะไรก็ได้ที่กำลังนิยมและสนุกสนาน โดยสังเกตจากการออกอาการครีครื้นของผู้รอบข้าง เช่น ก้นจัญเจ๊ก์ (เจียดปาด) เชิบ (เชิญชวน) นอกจากบรรเลงสนุกสนานแล้วผู้ชมก็จะออกมารำร่าอย่างสนุกสนาน เพลงเบ็ดเตล็ดที่นิยมใช้ในการบรรเลง ประกอบด้วย เพลง โอละหน้าย เชิบ เชิบ (เชิญชวน) กโน๊บดิงต๊อง อาโย ทรบไก่อ่ (ปรบไก่อ่) ก้นจัญเจ๊ก์ (เจียดปาด) เรือมอันเร (รำสาก) เรือมชันตัจ (รำเบ็ด) เรือมสุรินทร์ 3 เผ่า (สุรินทร์สามเผ่าได้แก่ เขมร ส่วย ลาว) เรือมตลือก (รำกะลา) เรือมตัณญ (ระบำร่ม) เรือมอันชูด (ระบำคู่) เรือมกัจปกา (รำเด็ดดอกไม้) เรือมจะอังกรอง (รำแหยไข่มดแดง) เรือมตำเรียยูลไค (รำช่างแต่งงาน) เรือมศิษรภูมิ เรือมเบริน

4. เพลงในพิธีกรรม พิธีกรรมที่ปรากฏในชุมชนบ้านดงมัน ได้แก่ การประกอบพิธีมีองค์อด จองไค (บายศรีสู่ขวัญ) พิธีป็นโจด มมีวด (เล่นแม่มด) เป็นความเชื่อที่มีมาแต่โบราณว่าผู้ป่วยได้กระทำผิดผีเทวดาอารักษ์ จะต้องประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ โดยใช้ดนตรีกันตรึมบรรเลงประกอบพิธี ซึ่งเพลงที่นิยมร้องในพิธีกรรม ประกอบด้วย เรือมมีวด แกลมอ (การเล่นแม่มด)

สำหรับการแสดงกันตรึมของบ้านดงมันที่ปรากฏนั้น เป็นการแสดงที่มีการพัฒนารูปแบบที่หลากหลายผสมผสานกันระหว่างกันตรึมโบราณเข้ากับเครื่องดนตรีสากล เช่น กีตาร์ เบส อีเลคโทน กลองชุด การเดินรำประกอบการบรรเลง การตกแต่งเวที ไฟแสงสี และรูปแบบการแสดงที่หลากหลาย เช่น การแสดงพื้นบ้าน การแสดงหมอลำ หมอลำซิ่ง เพลงลูกทุ่ง กันตรึมฮิต แต่ละช่วงจะมีหางเครื่องออกมาด้วย

องค์ประกอบสำคัญของกันตรึม ที่ช่วยทำให้การแสดงสมบูรณ์ มีดังนี้

1. เครื่องดนตรี
2. ศิลปิน
3. ผู้แสดง
4. วิธีแสดง
5. เครื่องแต่งกาย

เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงกันตรึมประยุกต์ ได้แก่ อีเลคโทน ซอไฟฟ้า เบส กีตาร์ กลองชุด มีหัวหน้านักดนตรีคอยรับผิดชอบ การจัดวางเครื่องดนตรี ตรวจสอบก่อนการแสดง การกำกับดูแลจนกว่าการแสดงจะเลิก

นักดนตรีส่วนมากเป็นชาย แต่งกายสุภาพ ก่อนการแสดงตรวจสอบเครื่องดนตรีที่รับผิดชอบ เตรียมความพร้อมก่อนการแสดง

ตำแหน่งเครื่องดนตรี วงกันตรึมเป็นเวที 2 ชั้น ชั้นที่ 1 สำหรับนักแสดง ชั้นที่ 2 สำหรับเครื่องดนตรี

←————— 12 เมตร —————→

ชั้นที่ 1	นักแสดง				
ชั้นที่ 2	เบส	กีตาร์	กลองชุด	ซอ	อีเลคโทน

การบรรเลง สามารถบรรเลงได้ 3 ลักษณะ คือ

- ใช้ความสามารถเฉพาะตัวของนักดนตรี ไม่ต้องใช้ตัวโน้ต หรือแบบ By Heart
- ใช้ตัวโน้ตในการบรรเลง กรณีที่เป็นเพลงยาก
- ใช้แผ่นเสียงที่เป็นเพลงบรรเลง

ศิลปิน

ศิลปินของวงกันตรึมสามารถแบ่งได้ ดังนี้

- ศิลปินร้องเพลงกันตรึม ชาย หญิง
- ศิลปินร้องเพลงหมอลำ ชาย หญิง
- ศิลปินร้องเพลงส่วย ชาย หญิง
- ศิลปินร้องเพลงลูกทุ่ง ชาย หญิง

ผู้แสดง

ผู้แสดงส่วนใหญ่เป็นหญิง จะแบ่งเป็น 2 ทีม ทีมละ 8 -10 คน

- ทีมเต้นและรำเป็นหลัก ที่สามารถแก้ปัญหาที่หน้าเวทีได้ตลอดเวลา
- ทีมเต้นอย่างเดียว สำหรับกรณีฉุกเฉิน เปลี่ยนเครื่องแต่งตัวไม่ทัน หรือมีการปรับเปลี่ยนคิว

วิธีแสดง

การแสดงสามารถแบ่งได้ ดังนี้

- แสดงประกอบการแสดงที่ บ้านประยูคต์ ร้ายรำประกอบเป็นชุดการแสดงต่าง ๆ เช่น อปสรรสาณู แกลมอ เบริน ฯลฯ
- การแสดงประกอบจังหวะเพลงบรรเลง
- ีวีวประกอบเพลงช้า
- รำท่าที่เป็นเอกลักษณ์ของกันตรึม เช่น รำกรับ

เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

- แบบพื้นบ้าน
- แบบประยูคต์

ชีวประวัติน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

ชาติภูมิ

น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ หรือ นางสาวม ดิสม เกิดเมื่อวันที่ 9 เดือนเมษายน พ.ศ. 2513 ณ บ้านเลขที่ 186 หมู่ 6 บ้านปราสาทเบง ตำบลกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ นับถือศาสนาพุทธตามบรรพบุรุษ เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย โดยกำเนิด ปัจจุบันอายุ 31 ปี เป็นบุตรของนายรี ช่อนกลิ่น และนางเรียม ช่อนกลิ่น มีพี่น้องร่วมสายโลหิตทั้งหมด 6 คน เป็นบุตรคนที่ 4 มีพี่น้องดังต่อไปนี้

1. นายเหรียญ ช่อนกลิ่น
2. นางสาวม ช่อนกลิ่น
3. นายสิทธิ์ ช่อนกลิ่น
4. นางสาวม ดิสม
5. นายวิชัย ช่อนกลิ่น
6. นายวิเชิด ช่อนกลิ่น

ชีวิตในวัยเด็กของน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ก็เหมือนกับเด็กคนอื่นทั่ว ๆ ไป คือ รักความสนุกสนาน และชอบการแสดง ร้องเพลงกันตรึม เนื่องจากในเขตละแวกหมู่บ้านนั้นนิยมการร้องการเล่นกันตรึม จึงทำให้น้ำผึ้งมีความสนใจและมีใจรักในด้านกันตรึมมาตั้งแต่สมัยเป็นเด็ก จึงได้ทำ

การฝึกร้องกันตรึมตั้งแต่เป็นเด็ก โดยการอาศัยความจำจากการถามผู้ใหญ่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย แล้วนำมาหัดขับร้องเองโดยมีพ่อเป็นครูผู้สอนให้อย่างใกล้ชิด

พออายุ 9 ขวบก็ได้เริ่มที่จะฝึกร้องกันตรึมพอร้องได้คล่องและเก่งแล้ว ครูก็ให้ร้องเพลงกันตรึม เมื่อน้ำผึ้งอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ พ่อก็พาไปเล่นด้วยตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น เป็นงานกีฬาพ่อก็จะพาไปเชียร์ด้วยไม่ว่าจะเป็นงานกีฬากลุ่ม งานกีฬาอำเภอ หรืองานกีฬาจังหวัด โดยจะให้น้ำผึ้งร้องกันตรึมในการเชียร์ทุกครั้งไป ซึ่งในช่วงแรก ๆ ก็จำได้เพียง 3 บท เท่านั้น คือเป็นกันตรึมที่ท่องจำมาจากแม่ แล้วค่อยจำเอาจาก ปู่ ย่า ตา ยาย จนได้หลายบทโดยในการร้องเพลงเชียร์นั้น น้ำผึ้งจะร้องคนเดียวตลอดโดยไม่ต้องใช้นักร้องผู้ชายเลย และเริ่มได้ร้องกันตรึมบ่อยขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากเวลาถึงงานเจ้าภาพก็จะเชิญให้ไปช่วยงานซึ่งน้ำผึ้งก็ไปช่วยงานด้วยความยินดียิ่งเพราะว่าเป็นการฝึกร้องเล่นกันตรึมไปในตัวด้วย (น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์. 2544 : สัมภาษณ์)

ครอบครัว

น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ สถานภาพปัจจุบันมีครอบครัวแล้ว โดยสมรสกับนายโฆษิต ดิสม ข้าราชการครู ตำแหน่ง ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านดงมัน ตำบลโค อำเภอเมืองสุรินทร์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์มีบุตรด้วยกัน 2 คน หญิง 1 คน ชาย 1 คน ดังนี้

1. นางสาวพิมพ์วิไล ดิสม
2. เด็กชายมณวิ ดิสม

ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 98 หมู่ที่ 8 หมู่บ้านวัฒนธรรม บ้านดงมัน ตำบลโค อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000 โทร 01 – 967846 หรือ 01 – 3901018 (น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์. 2544 : สัมภาษณ์)

การศึกษาวิชาสามัญ

น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ได้รับการศึกษาตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ โดยเริ่มเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2521 และสำเร็จการศึกษาจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อปี 2526 ที่โรงเรียนปราสาทเบง ตำบลกาบเชิง อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งคุณครูที่โรงเรียนบ้านปราสาทเบงที่น้ำผึ้งได้เข้ารับการศึกษานั้น น้ำผึ้งได้ให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างสูง เพราะเป็นผู้ที่วางรากฐานของชีวิตทั้งในด้านความรู้ วิชาการ การอบรมศีลธรรมจรรยา ปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ สอนให้มีจรรยาบรรณทำให้ประพฤติตัวเป็นคนดีมีคุณธรรม จนประสบผลสำเร็จในชีวิตอย่างสูงสุด ซึ่งน้ำผึ้งก็ยังนึกถึงบุญคุณของคุณครูอยู่เสมอ ๆ

หลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อปี พ.ศ. 2526 น้ำผึ้งก็ได้หยุดพักการเรียนเป็นเวลา 5 ปี และได้เข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเมื่อปี พ.ศ. 2531 และได้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อปี พ.ศ. 2533 ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดสุรินทร์

เมื่อปี พ.ศ. 2533 น้ำผึ้งได้เข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และได้สำเร็จการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2535 ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดสุรินทร์

เมื่อปี พ.ศ. 2535 น้ำผึ้งได้เข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรี เอกนาฏศิลป์ และได้สำเร็จการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2538 จากสถาบันราชภัฏสุรินทร์ (น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์. 2544 : สัมภาษณ์)

การศึกษาวิชาชีพ

หลังจากสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 จากโรงเรียนบ้านปราสาทเบงแล้ว น้ำผึ้งได้หยุดพักการเรียนเป็นเวลา 2 ปี ก่อนที่จะเข้ามาเริ่มฝึกหัดการร้อง การเล่นกันตรึมอย่างจริงจัง ซึ่งในขณะนั้นมีอายุได้ 14 ปี ได้เริ่มจากการจดจำเพลงจากแม่ก่อนในครั้งแรก โดยฝึกหัดร้องเพลงกันตรึมได้เพียง 3 บท ต่อจากนั้นน้ำผึ้งจึงได้เริ่มฝึกกันตรึมจากผู้รู้อื่น ๆ อาทิ พ่อ ปู่ ย่า ตา ยาย และบุคคลอื่นที่มีความรู้ในด้านนี้ โดยน้ำผึ้งได้รู้ดีกว่า กันตรึมไม่ใช่จะถ่ายทอดกันเฉพาะแบบที่ว่าปากต่อปาก หรือว่าคนต่อคน แต่เราสามารถแต่งเองก็ได้จากการมองเห็นสิ่งต่าง ๆ เช่น ธรรมชาติ ต้นไม้ ซึ่งน้ำผึ้งได้อาศัยหลักการนี้ในการเริ่มหัดแต่งเพลงกันตรึมก็คือ นำสิ่งที่เราเห็นมาเรียบเรียงเป็นบทกลอนให้มีสัมผัสกัน ในช่วงนี้เป็นช่วงที่ร้องจริง เล่นจริง รำจริง โดยอยู่กับวงที่หมู่บ้านของตัวเอง คือบ้านปราสาทเบง ซึ่งเป็นหมู่บ้านเดิม วงที่น้ำผึ้งอยู่ด้วยนั้นมีชื่อว่า “สมรชัย” ซึ่งมีน้ำผึ้งเป็นตัวเอกในวง โดยจะร้องกันตรึมคนเดียวตลอดตั้งแต่เริ่มแสดงจนถึง 6 ท่อน ไม่มีใครร้องช่วย คนที่มีหน้าที่รำ ก็จะรำไป ซึ่งน้ำผึ้งไม่ได้มีความหวาดหวั่นหรือหวั่นไหวในเรื่องใดเลย เนื่องจากว่าบทกลอนที่ร้องได้นั้นมีเยอะมาก ทั้งที่ได้แต่งขึ้นเอง และได้มาจากการไปถามผู้รู้คนอื่น ๆ (น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์. 2544 : สัมภาษณ์)

สรุปได้ว่า น้ำผึ้งตั้งแต่ช่วง 9 ขวบ ถึง 14 ปี นั้น ก็ได้ออกแสดงตามงานต่างๆ ทั้งที่อยู่ในบ้านหมู่บ้านของตนเองและหมู่บ้านใกล้เคียงในละแวกซึ่งโดยมากจะเป็นการไปช่วยงานของญาติ ถือได้ว่าเป็นการเรียนกันตรึมที่สมบูรณ์ที่สุด เนื่องจาก เมื่อได้ออกงานบ่อย ๆ ก็จะทำให้ร้องกันตรึมได้เก่งขึ้น คล่องขึ้น และก็เกิดความชำนาญไปเองโดยธรรมชาติ

ชีวิตการทำงาน

ในปี พ.ศ. 2527 หลังจากที่น้ำผึ้งเริ่มต้นร้องกันตรึมอย่างจริงจัง ก็ได้รับความนิยมนก่อนข้างมากทั้งในหมู่บ้านละแวกใกล้เคียง และต่างตำบลต่างอำเภอ ต่างก็นิยมในวงสมรชัยที่น้ำผึ้งเล่นอยู่เป็นจำนวนมาก

ในปี พ.ศ. 2528 ได้เกิดวิกฤตขึ้นกับวงของน้ำผึ้ง คือแต่เดิมนั้นในวงจะใช้กลองโทนตีแค่ 2 ใบ ส่วนมากจะเป็นป่าเป็นลุงที่ดีให้ส่วนตัวของน้ำผึ้งก็จะร้องกันตรึมอย่างเดียว ในขณะที่นั้นก็ยังมีวงกันตรึมเกิดขึ้นอีกวงหนึ่งอยู่ในเขตชานเมืองซึ่งไม่ได้ตีกลองโทนเหมือนวงของน้ำผึ้ง แต่ใช้กลองชุดตีแทนซึ่งชาวบ้านยังไม่มีใครรู้จักกลองชุด ปรากฏว่าวงนั้นเขามิงานแสดงเยอะมาก อาจจะเพราะชาวบ้านที่ยังไม่รู้จักกลองชุดก็ได้ พอเห็นเขาเอากลองชุดมาเล่นก็เลยห่อ ดิใจมาดูเยอะ และให้ความนิยมนเป็นอย่างมาก ซึ่งแตกต่างจากวงของน้ำผึ้งซึ่งมีเพียงกลองโทน 2 ใบเท่านั้น

หลังจากนั้นจึงได้คิดหาวิธีการว่าจะทำอย่างไรถึงจะได้มีกลองชุดแบบวงนั้นเขา จึงได้เริ่มเก็บเงินจากการแสดงโดยแบ่งให้คนละ 20 - 30 บาท ที่เหลือก็เก็บเอาไว้ซื้อกลองชุด จากนั้นไม่นานก็ได้กลองชุดมาจึงเริ่มซ้อมกันตรึมกัน ในช่วงระยะเวลา 2 ปี ได้รับงานน้อยมาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นงานช่วยญาติพี่น้อง งานบวช ซึ่งเจ้าภาพได้มาวานให้ไปเล่นช่วยงานก็ไปเล่นช่วย เพราะถือว่าการโปรโมทและเป็นการโฆษณาไปในตัวได้อย่างดี

เมื่อตั้งวงกันตรึมได้อย่างสมบูรณ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะออกรับงานจะต้องมีการแสดงถวาย หรือ เรียกว่าแสดงเปิดวง ซึ่งจะต้องไปแสดงตามสถานที่ต่าง ๆ ให้ครบ 7 วัด พอหลังจากครบเสร็จแล้วก็จึงได้ออกรับงานแสดง โดยส่วนใหญ่แล้วก็จะยังเป็นงานของญาติพี่น้องที่มาให้ไปช่วยงาน

พอมาถึงปี พ.ศ. 2530 ก็ได้ย้ายเข้ามาอยู่ที่ศูนย์วัฒนธรรม หมู่บ้านดงมัน ตำบลโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ โดยย้ายเข้ามาอยู่เมื่อเดือนพฤศจิกายน ซึ่งในช่วงนั้นก็ตรงกับเทศกาลงานช้างของจังหวัดสุรินทร์พอดี ในช่วงนั้นหลังจากย้ายเข้ามา ก็ได้ไปแสดงที่จังหวัดนครปฐม พอมาถึง ณ จุดนี้แล้วก็เรียกได้ว่าเข้าสู่วงการนี้อย่างเต็มตัว แล้วก็ได้ทำการพัฒนาวงกันตรึมต่อมาเรื่อย ๆ ในช่วงระยะเวลาที่ได้เข้ามาอยู่ในศูนย์วัฒนธรรมบ้านดงมันแล้วก็ได้ไปแสดงงานตามที่ต่าง ๆ แทบทุกจังหวัด

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 - 2533 วงได้รับการแสดงเกือบพันครั้ง ซึ่งเริ่มนับหลังจากช่วงที่เข้ามาอยู่ในศูนย์วัฒนธรรมนี้แล้ว โดยจะจดบันทึกไว้ว่ามีงานที่ไหนบ้าง ในช่วงก่อนหน้าปี พ.ศ.

2530 นั้นไม่ได้จัดบันทึกไว้ว่ามีงานแสดงที่ไหนบ้าง แต่พอย้อนกลับมาดูจากการจัดบันทึกไว้นั้นปรากฏว่า มีงานติดต่อเข้ามาเยอะมาก ไปทุกจังหวัด เช่นงานเอกลักษณ์ไทยที่จังหวัดขอนแก่น เลยอุปราชธานี สกลนคร นครพนม ฯลฯ ทั้งงานเล็กและงานใหญ่ งานศิลปวัฒนธรรมนานาชาติก็ได้ไปทำการแสดง

หลังจากนั้นก็ได้เริ่มพัฒนาเปลี่ยนแปลงภายในวงเรื่อย ๆ เนื่องจากว่าพอชุดแสดงเริ่มซ้ำซาก จำเจ เนื่องจากได้ทำการแสดงมานานหลายปีแล้ว ก็เลยต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวงกันใหม่ ซึ่งโดยจากเดิมเคยแต่งชุดเรียบง่าย ก็ได้เปลี่ยนเป็นแต่งชุดที่ดูที่สีสัน อาจจะแซมเครื่องประดับเงินเครื่องประดับทองใส่เข้าไปบ้าง พอที่จะให้ดูแล้วรู้สึกน่ามองกว่าเดิม

จนกระทั่งมาถึงปี พ.ศ. 2535 ได้ทำการบันทึกเทปชุดแรกกับบริษัทไฟโรจน์ชาวนด์ที่อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ มีชื่อชุดว่า “มรดกกันตริม” และพอไปแสดงที่ไหนก็นำเอาเทปไปขายด้วย ผู้ชมก็ขอซื้อหลังจากที่แสดงเสร็จ แต่ก็มียู่หลายครั้งที่ผู้ชมรับไม่ได้เพราะว่าผู้ชมคาดหวังเอาไว่ว่าน้ำผึ้งต้องเป็นแบบนั้น ต้องเป็นแบบนี้ เพราะช่วงนั้นกำลังดังมาก แต่พอไปแสดงบนเวทีน้ำผึ้งก็แต่งชุดพื้นบ้าน ผู้ชมก็รับไม่ได้ว่าทำไมน้ำผึ้งถึงเป็นแบบนี้ เพราะว่าไม่เหมือนเทปที่ได้บันทึกไว้ บ้างก็ว่าทำไมเทปที่อัดไว้เป็นอีกอย่างหนึ่ง แต่พอแสดงจริงก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง ที่สำคัญก็คือว่าเขาจินตนาการจะมีแดนเซอร์มาเต้นด้วย ทั้งที่ในความจริงวงของน้ำผึ้งไม่มีแดนเซอร์เลย จึงได้เก็บเอาข้อบกพร่องตรงนี้มาขบคิดว่าจะต้องทำอะไรจะต้องปรับปรุงพัฒนาวงไปในทิศทางใด ก็เลยได้พัฒนาจากที่เวทีให้เด็กร้องอย่างเดียวให้เปลี่ยนเป็นวงให้เด็กเต้นด้วย โดยการประชุมกับสมาชิกในวงว่าถ้ายังเป็นแบบนี้อยู่อีกต่อไปวงคงอยู่ไม่ได้แน่ ๆ ในช่วงที่กำลังมีโอกาสก็ควรจะรีบฉวยโอกาสเลยให้เด็กเป็นแดนเซอร์ ซึ่งก่อนหน้านั้นยังไม่มีเด็กเป็นแดนเซอร์ เพราะว่าเด็กยังไม่กล้าก็เลยทำได้อย่างเดียว จึงได้จ้างนักเต้นจากหมู่บ้านต่าง ๆ ที่เขาไปเต้นตามห้องอาหาร แต่ผลกลับออกมาว่าไม่ประสบความสำเร็จเลย เพราะว่ามันที่มานั้นต่างก็เอาแฟนมาด้วย จึงทำให้เราควบคุมได้ยาก หรือวงอื่นเขามีงานข้างนอกที่ดีกว่าวงของเรา นักเต้นที่สาว ๆ สวย ๆ ก็จะไปจากวงเหลือไว้ส่วนมากก็จะเป็นคนที่มีครอบครัวแล้ว มีลูกแล้ว จึงทำให้เสียงาน จึงประชุมวงกันใหม่อีกครั้ง ว่าถ้าเกิดว่ายังทำอยู่อย่างนี้วงคงแย่ จึงถามความสมัครใจของเด็กว่าจะพากันสู้เพื่อวงได้ไหม พอเด็กรับปากว่าจะสู้ก็เลยเริ่มค้นฟอร์มวงขึ้นมาใหม่ ปรากฏว่าหลังจากนั้นก็โด่งดังไปทั่วประเทศ ได้รับความประสบความสำเร็จตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา จนถึงในปัจจุบันนี้ก็ยังคงได้รับความนิยมในแถวหน้าตลอด

ที่มาของชื่อ “น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์” เนื่องจากว่า เป็นคนสุรินทร์โดยกำเนิด จึงได้ขออนุญาตให้ตั้งชื่อให้อย่างไรก็ตามขอแค่ให้มี “เมืองสุรินทร์” อยู่ด้วย ถ้าหากไม่มี “เมืองสุรินทร์” อยู่

ด้วยก็จะไม่รับชื่อนั้นเลย เพราะเวลาที่เราไปแสดงที่ไหนเขาก็รู้ว่าเป็น น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เป็นคนจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งพอดีช่วงเวลานั้นอาจารย์โฆษิต คีสมได้แต่งของดีเมืองสุรินทร์ ครอบคลุมบทที่ว่า “ฝึกคาดหอมปานน้ำผึ้ง ตราตรึงจิตใจ” แล้วนายห้างก็ไปจับเอาตรงนั้นมาแล้วใส่ชื่อ และเอาให้เราดูก็เลยถูกใจจึงได้ตกลงใจใช้ชื่อ “น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์” ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา (น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์. 2544 : สัมภาษณ์)

น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เป็นศิลปินที่ได้ชื่อว่าประสบความสำเร็จอย่างยิ่งใหญ่อยู่ในความนิยมของบรรดามหาชน ยกที่นักร้องเพลงกันตรึมคนอื่น ๆ ทั่วไปจะทัดเทียมได้ น้ำผึ้งเริ่มต้นการเป็นนักร้องกันตรึมธรรมดาที่ไปร้องตามงานต่าง ๆ เช่น เชียร์กีฬา ช่วยงานบุญญาติพี่น้อง สร้างตัวเองขึ้นมาเรื่อย ๆ จนกลายเป็นนักร้องกันตรึมที่มีชื่อเสียงจนได้รับยกย่องให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม นอกจากจะเล่นกันตรึมเพื่อประกอบอาชีพแล้ว น้ำผึ้งยังได้ใช้วิชาความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการเล่นกันตรึม ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นอีสานเข้าสู่จิตสำนึกของมหาชนได้อย่างมีคุณค่าไม่ว่าจะเป็นการฟ้อนกันตรึม การร้องกันตรึม จากความสามารถที่โดดเด่นเหนือนักร้องกันตรึมคนอื่น ๆ ในชุมชนอีสานแล้ว สาขานาฏศิลป์ โครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้เชิญให้มาทำการสอนวิชานาฏศิลป์พื้นบ้าน ตลอดระยะเวลาที่น้ำผึ้งได้ปฏิบัติหน้าที่การสอน ท่านได้นำเอาศิลปะกันตรึมที่เป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นมาทำการอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่นิสิต จนมีความสามารถและเป็นที่ยอมรับของมหาชนโดยทั่วไป

น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เป็นบุคคลที่ได้อุทิศตนเพื่อเผยแพร่ พัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยยากลำบาก จึงทำให้สถาบันการศึกษา องค์กร หน่วยงานของรัฐและเอกชนทั้งในและนอกประเทศได้ตระหนักเห็นความสำคัญของท่าน จึงได้เชิญไปเป็นวิทยากรบรรยายและสาธิตเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอยู่เนือง ๆ

ผลงานและเกียรติคุณของน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เป็นศิลปินที่มีความสามารถพิเศษมากมายหลายด้าน คือ

- 1) ผลงานด้านการขับร้อง
- 2) ผลงานด้านการสอน
- 3) ผลงานด้านการแสดง
- 4) ผลงานด้านบริการสังคม
- 5) ผลงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลงานด้านการขับร้อง ได้แก่

1.1. ทำการบันทึกกันตรึมแบบดั้งเดิม จำนวน 12 ชุด ในชุดกันตรึมแซนตา (กลุ่มหอ แต่งงาน) โดยตาโบ บ้านดงมัน มีจำนวน 7 เพลง ดังนี้ เพลงชเรี๋ย สตี้อร์ (สาวรุ่น) ไหว้ครู เพลงรำพาย (คู่ลม) ขบวนแห่ เพลงงูคตึก บรรเลงโนพิธิ เพลงแควนอ บรรเลงโนพิธิ เพลงอันซอง สเนงนบ (แห่ขันหมาก) และเพลงมอังกี่วลจองไค บายศรีสู่ขวัญ ซึ่งเพลงในชุดนี้ได้ทำขึ้นเพื่อใช้สำหรับในงานแต่งงาน

1.2. ทำการบันทึกเทปกันตรึมแบบประยุกต์ ดังนี้

1.2.1. มรดกกันตรึม

- มรดกกันตรึมโบราณ ฉบับ มฉา ตลา การ ชุด เฮาปลิ่ง จองไค โดยศิลปินบ้านดงมัน มีจำนวน 10 เพลง ดังนี้ เพลงรำฟิ่งรำพัน เพลง พ่อแม่เม่งอน เพลงคำเน็งโจลซุร เพลงกระเซียบ เพลงลาวะกันซลา เพลงแห่ขันหมาก เพลงเฮาปลิ่ง เพลงจองไค เพลงพลั้งกันเถาะ ปั้นเจ้าะปิ่นซี และเพลง อ่าลา ซา ปदान

- มรดกกันตรึม โบราณ ชุด ประถม การ์แซน (กลุ่มหอ แต่งงาน) ขับร้องโดย ขวัญชัย รุ่งเรือง เสียงซอโดย เปรย บุญช่วย (ศิลปินดีเด่นระดับจังหวัด ปี 2544) เสียงปี่อ้อ โดย ดร.รชนี ปอยตะแบง มีจำนวน 10 เพลง ดังนี้ เพลงชเรี๋ย สตี้อร์ เพลงรำพาย เพลงงูคตึก เพลงอันซอง ซเนงนบ เพลงตรดกันตรึม เพลงมอังกี่วลจองไค เพลงออกสัด เพลงกัตเตรย เพลงกะจัญเจก และเพลงคะเมาแม

- มรดกกันตรึม ชุด เรือม...มมีวต ขับร้องโดย น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ มีจำนวน 6 เพลง ดังนี้ เพลงมมีวต เพลงแฮฮอม ซลอมเบาะ เพลงกโน๊บ ดิงต้อง เพลงเกล มอ เพลงมอังกี่วลจองไค และเพลงศิขรภูมิ

1.2.2. น้ำผึ้ง – สำเภาว

1.2.3. น้ำผึ้ง – ลุงเอียด

1.2.4. น้ำผึ้ง – สำเภาว

1.2.5. ชุดเรี๋ย

และนอกจากนี้ ยังได้ทำกันตรึมขึ้นมาเองอีกเป็นจำนวนมากหลายชุด ดังนี้

1.2.6. โอ้ยเสียว

1.2.7. ไฮโซ

1.2.8. แซมฮิต

1.2.9. โจ๊ะ โป้ง ชั่ง

แล้วได้นำเอาบันทึกตั้งแต่ชุดแรกที่ได้ทำการบันทึกเทปมาเลือกเวลาใหม่เพื่อให้แน่นอน และใช้มาตรฐาน จึงได้ทำการบันทึกเทปชุดต่าง ๆ ดังนี้

1.2.10. แกรมมอว

1.2.11. เรือมอันเร

1.2.12. อัสสรสรณู มีจำนวนเพลง 6 เพลง ดังนี้ เพลงอัสสรสรณู เพลงจะกรับ เพลง ปการันเจก เพลงเรือมกันตรึม เพลงปั้นหม้อ และเพลงกันต๊อ

1.2.13. ศรีฟไทสมันต์ มีจำนวนเพลง 6 เพลง ดังนี้ เพลงเรือมศรีฟไทสมันต์ เพลงเรือมชันตุง (รำเบ็ด) เพลงสุรินทร์สามเฒ่า เพลงเรือม...ต๊อ (รำกะลา) เพลงเรือม...ตัณญู (ระบำรำ) และเพลงเรือม...อันรูด (ระบำลุ่ม)

ซึ่งในแต่ละชุดข้างต้นนี้ จะมีชุดการแสดงอยู่ 6 ชุด รวมกัน 4 อัลบั้มก็จะมีชุดการแสดงทั้งหมด 24 ชุด

แล้วยังได้แยกออกมาอีก โดยเลือกเอาเพลงตลาดหรือเพลงที่ดีที่สุดในแต่ละชุดในจำนวน 4 ชุดนี้มาทำการบันทึกเทปอีกครั้ง เรียกชื่อชุดว่า “น้ำผึ้ง Y 2 K” นอกจากนี้ยังได้คิดประดิษฐ์ผลงานอื่น ๆ อีกมากมาย อาทิ

1.2.14. ผลิตเทปการแสดงสดหน้าเวที อาทิ บันทึกการแสดงสด พิณซอ ออร์แกน บรรเลงโดย อาจารย์กึ่ง ซอสะพานโลก

1.2.15. บันทึกเทปกันตรึมพื้นบ้านประยุกต์ ชุด มรดกโลก

ฯลฯ

และยังได้จัดทำเป็นวีซีดีคาราโอเกะ ดังนี้

- ชุดแฮปปี้ยา ขับร้องโดยน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์และรุ่งอรุณ ตะวันฉาย มี 10 เพลง ดังนี้ เพลงแฮปปี้ยา เพลงกอดหมอนนอนเพื่อ เพลงเบริน เพลงกุนมานาย เพลงตามโก เพลงน้ำผึ้งมาแล้ว เพลงไม่เชื่อใจชาย เพลงปลายดึกโสร เพลงกาปเป และเพลงกันตรึม ซึ่ง

- ชุด เด็กชะแมร์...จี้คุย ขับร้องโดย ภู่มวี และ พิมวดี ดิสม มี 11 เพลง ดังนี้ เพลงของดี บุรีรัมย์สุรินทร์ เพลงเดิวโรจริญ เพลงอักษรไทย...ซัวร์ เพลงเด็กชะแมร์...จี้คุย เพลงไก่อับไข่ เพลงหญิงกับชาย เพลงเล่นกันเถอะ เพลงซาระยังเกี่ยวสาว เพลงครอบครัวสุขสันต์ เพลงอันตึงกันตรึม และเพลงชีวิตมีค่า

- ชุด เบரியกุนอ้อว ขับร้องโดย กันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ มี 12 เพลง ดังนี้ เพลงกำเนิดดวงชตรา เพลงอ้อว อ้อวประกา เพลงอ้อวคำเรียซอ เพลงอาไยชะอะ เพลงเย้ยกันจ๊ะ เพลงก

โน้บ...จำแลง เพลงรำลึกคุณอ้อว เพลง แห่...เปรี้ยว คุณอ้อว เพลงรวมเจ็ดเทอเจีย เพลงทวยราษฎร์
สตุดี เพลงกษัตริย์ยิ่งใหญ่ และเพลงเทิดไท้องค์ราชัน

- ชุด เปรี้ยว คุณแม่ (พระคุณแม่) ขับร้องโดยน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์และคณะ มีจำนวน 12
เพลง ดังนี้ เพลงเปรี้ยว คุณแม่ เพลงของดีเมืองสุรินทร์ เพลงพลิกเปียกสัญญา เพลงคลากันจ๊ะ เพลง
เกิดอะไรขึ้น เพลงทนวนานกี่ปี่ เพลงเพอะตึกเฮย เพลงเคิดร ปรีย เพลงซาเลงตรา เพลงน้ำผึ้งกลองยาว
เพลงสะพานรัก และเพลงชเนเนียงมา

- ชุด โป้ง โป้ง ซึ่ง ขับร้องโดย น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์และรุ่งอรุณ ตะวันฉาย

- ชุด ตึกเพนเคเยี้ย (น้ำตายาย) ขับร้องโดย ชาติ นครธรรม

- รวมฮิต...ฟ้อนรำเพื่อการศึกษา ขับร้องโดยน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ มีจำนวน 8 เพลง ดังนี้
เพลงมาเคือขวัญเฮย เพลงบัวรอ้อปชรา เพลงแกลมอ เพลงเรือมอันเร เพลงเรือมกันตรึม เพลงศรีผไท
สมันต์ เพลงกโน้บติงตอง และเพลงมืองก๊วลองได

และวิธีดี เจริญของคณะไทยรัตน์ เรื่อง ประบาด อะเจียดศักดิ์ธ้อว นำโดยไทยรัตน์ –
ลำรวมชัย ซึ่งผลิตโดยน้ำผึ้งกรูป

2. ผลงานด้านการสอน มีดังต่อไปนี้

2.1 เป็นวิทยากรรับเชิญสาขานาฏยศิลป์ โครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (นาฏยศิลป์พื้นบ้าน)

2.2 เป็นอาจารย์อัตราจ้างสอนที่โรงเรียนบ้านดงมัน ต. คอโค อ.เมือง จ. สุรินทร์

3. ผลงานด้านการแสดง มีดังต่อไปนี้

3.1 ตั้งวงกันตรึมชื่อ วงน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

3.2 แสดงการละเล่นพื้นบ้านต่อหน้าพระพักตร์สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินี -
นาถ ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ อ่างเก็บน้ำห้วยเสด็จ และบริเวณสวนอัมพร กรุงเทพมหานคร

3.3 แสดงการละเล่นพื้นบ้านถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เมื่อครั้งเสด็จ
เยือน จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์

3.4 แสดงงานอีสานทรดแพร์ ณ ห้างพาด้าปิ่นเกล้า กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2528
- 2536

3.5 ร่วมแสดงงานช่างประจำปีของจังหวัดสุรินทร์หลายปี

3.6 ร่วมงานพิธีเปิดกีฬาเยาวชนแห่งชาติที่จังหวัดสุรินทร์ และงานกีฬา สถาบัน
ราชภัฏ

4. ผลงานด้านบริการสังคม

4.1 ร่วมกับมูลนิธิพัฒนาอีสาน (เนท) ในการรณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์และศึกษาดูงานในท้องที่จังหวัดสุรินทร์และในภาคเหนือ ตลาดชองจอม และศึกษาดูงานในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

4.2 ร่วมกับสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์ในการรณรงค์ไม่กินปลาดิบ และโรคพยาธิใบไม้ในตับ ในนามศิลปินพื้นบ้าน

4.3 บันทึกเทปรณรงค์การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการประชาสัมพันธ์ประกันสังคมของจังหวัดสุรินทร์

4.4 แสดงงานรณรงค์ประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ของฝ่ายการปกครองและองค์กรกลางการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (สว.)

4.5 รณรงค์ต่อต้านยาเสพติด โรคเอดส์ และโรคฉี่หนู พยาธิใบไม้ในตับ ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

5. ผลงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีดังต่อไปนี้

5.1 เป็นวิทยากรต้นแบบวัฒนธรรมไทยพื้นบ้านเขมร (สุรินทร์)

5.2 เป็นตัวแทนประเทศไทยไปเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้าน ณ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

5.3 เป็นตัวแทนร่วมกับคณะนักเรียนโรงเรียนบ้านดงมัน และศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ เผยแพร่การเล่นพื้นบ้าน ทั้งในจังหวัดสุรินทร์ และต่างจังหวัด อีกทั้งต้อนรับแขกของทางราชการที่มาศึกษาดูงานและตรวจเยี่ยมราชการ

5.4 บันทึกเทปรายการโทรทัศน์และรายการวิทยุทุกช่องทุกสถานีในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม

5.5 เป็นตัวแทนประเทศไทยไปแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน ณ กำแพงเมืองจีน ประเทศจีน ปี พ.ศ. 2543

5.6 เป็นตัวแทนประเทศไทยไปแสดงงานของสภาวัฒนธรรมโลก ณ เมืองแบรนต์ตัน รัฐมิสซูรี ประเทศสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2543

5.7 ร่วมงานเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดสุรินทร์ และทั่วทุกภาคประเทศไทย และรายการโทรทัศน์

จากผลงานดังกล่าวนี้เป็นที่ยืนยันว่าน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เป็นบุคคลที่มีความสามารถโดยแท้จริง

เกียรติคุณ

น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ (2544 : สัมภาษณ์) เป็นบุคคลที่มีความสามารถเป็นอย่างยิ่ง ได้รับทั้งใบประกาศเกียรติคุณและโล่รางวัลมากมายซึ่งแยกออกเป็นประเภทของผลงาน ดังนี้

- 1) เกียรติคุณด้านการแสดง
- 2) เกียรติคุณด้านบริการสังคม
- 3) เกียรติคุณด้านสื่อมวลชนดีเด่น

ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เกียรติคุณด้านการแสดง

- 1.1 ชนะเลิศการประกวดร้องเพลงไทย ระดับจังหวัดและระดับสถาบัน
- 1.2 ชนะเลิศการร้องกันตรึมหลายสมัย
- 1.3 ชนะเลิศการประกวดกันตรึมงานดอกคำควน ที่จังหวัดศรีสะเกษ
- 1.4 ชนะเลิศการประกวดกันตรึมของจังหวัดสุรินทร์
- 1.5 ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกันตรึม งาน ทส. ปช. ปี พ.ศ. 2534
- 1.6 ได้รับรางวัลรองชนะเลิศการประกวดกันตรึม งาน ทส. ปช. ปี พ.ศ. 2534
- 1.7 ได้รับโล่ชนะการประกวดกันตรึมงานช้าง จังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2534
- 1.8 ได้รับโล่การประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน รางวัลที่ 2 งานสมบัติ

อีสานใต้ จังหวัดบุรีรัมย์ วันที่ 16 - 17 เมษายน 2536

- 1.9 ชนะเลิศการประกวดกันตรึมของจังหวัดสุรินทร์
- 1.10 ชนะเลิศการประกวดกันตรึมของจังหวัดบุรีรัมย์
- 1.11 ชนะเลิศการประกวดกันตรึมของจังหวัดศรีสะเกษ
- 1.12 ได้รับรางวัลโล่เกียรติยศ รองชนะเลิศอันดับ 1 ประกวดเรือมอันเร เมื่อ

วันที่ 13 เมษายน 2542

- 1.13 ได้รับเกียรติบัตรการประกวดกันตรึมพื้นบ้าน รองชนะเลิศอันดับ 1 ปี

พ.ศ. 2542

2. เกียรติคุณด้านบริการสังคม

- 2.1 ได้รับรางวัลนักศึกษาที่มีความสามารถและช่วยเหลืองานสถาบันราชภัฏ

สุรินทร์

- 2.2 ได้รับใบประกาศเกียรติคุณจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2540
 - 2.3 ได้รับใบประกาศเกียรติคุณจากเทศบาลเมืองสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2541
 - 2.4 ได้รับใบประกาศเกียรติคุณจากสำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2541
 - 2.5 ได้รับใบประกาศเกียรติคุณจาก HONORARY CAPTAIN LICENSE ปี พ.ศ. 2543
 - 2.6 ได้รับใบประกาศเกียรติคุณจากสถาบันราชภัฏ สภาวัฒนธรรมโลก และ CIOFF ประเทศไทย ปี พ.ศ. 2543
 - 2.7 ได้รับใบประกาศเกียรติคุณจากกระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2543
3. เกียรติคุณด้านสื่อมวลชนดีเด่น ได้แก่
 - 3.1 ได้รับโล่เกียรติคุณ รางวัลมวลชนดีเด่นเพื่อเยาวชน ครั้งที่ 14 ประเภทสื่อพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ. 2538
 - 3.2 ได้รับโล่เกียรติคุณ รางวัลมวลชนดีเด่นเพื่อเยาวชน ครั้งที่ 15 ประเภทสื่อพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ. 2539
 - 3.3 ชนะเลิศสื่อพื้นบ้านดีเด่นแห่งชาติระดับภาคสาขากันตริม ปี พ.ศ. 2538 จากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ
 - 3.4 ได้รับรางวัลพระราชทานสื่อพื้นบ้าน และสื่อมวลชนดีเด่น ปี พ.ศ. 2538
 - 3.5 ชนะเลิศสื่อพื้นบ้านดีเด่นแห่งชาติระดับภาคสาขากันตริม ปี พ.ศ. 2539 จากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ
 - 3.6 ได้รับรางวัลพระราชทานสื่อพื้นบ้าน และสื่อมวลชนดีเด่น ปี พ.ศ. 2539
 - 3.7 ได้รับรางวัลพระราชทานสื่อพื้นบ้าน ปี พ.ศ. 2540
 - 3.8 ได้รับรางวัลสื่อมวลชนดีเด่น รางวัลพระราชทาน ปี พ.ศ. 2540
 - 3.9 ได้รับยกย่องให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นระดับจังหวัดสุรินทร์ สาขา “ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน” (กันตริม)
 - 3.10 ได้รับใบประกาศเกียรติคุณจากโครงการวัฒนธรรมไทยสู่ภัยเศรษฐกิจของ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2542
 - 3.11 ได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นด้านศิลปะการแสดง (กันตริม) ของจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2544

จากผลงานและเกียรติคุณของน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความสามารถอย่างแท้จริง ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านกัณฐมิม การแสดง การร้องเพลง อีกทั้งยังถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีอัธยาศัยไมตรีดีเยี่ยม ให้ความเป็นกันเองกับทุกคน ไม่ถือตัว จึงทำให้เป็นที่นิยมชมชอบของประชาชน อยู่ในความนิยมของประชาชนตลอดมา

นอกจากนี้ ยังได้ทำการพัฒนาตัวเองและถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนอื่น ๆ ที่มีความสนใจในด้านนี้อย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยจนทำให้ได้รับโล่เกียรติคุณและใบประกาศเกียรติคุณมากมาย จากสถานที่ต่าง ๆ ที่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

“ชมรมกัณฐมิมดงมัน” หรือ “น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์” ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา เพื่ออนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านและส่งเสริมรายได้ระหว่างภาคการศึกษาของนักเรียน นอกจากนี้ยังได้ผลักดันกัณฐมิมเข้าสู่การเรียนการสอนในโรงเรียน มีทั้งที่เป็นกิจกรรมวิชาอิสระ อยู่ในหลักสูตร การศึกษาวิชาดนตรีนาฏศิลป์ระดับชั้น ป.1 – 6 และในหลักสูตรวิชาศิลปะระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งยังได้ร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการเผยแพร่การเล่นเพลงกัณฐมิมออกไปอย่างกว้างขวาง

ตลอดระยะเวลาเกือบ 25 ปี นับตั้งแต่ก่อตั้งคณะมา กล่าวได้ว่าชมรมกัณฐมิมบ้านดงมัน ประสบความสำเร็จในเกณฑ์น่าพอใจ อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ องค์กร เอกชน และผู้สนใจนำการแสดงออกเผยแพร่ในโอกาสต่าง ๆ มาโดยตลอด ปัจจุบันยังคงรับงานแสดง วิทยากร ให้ความรู้แก่กลุ่มที่สนใจ ที่มีการติดต่อทั้งงานเอกสาร การฝึกซ้อม ร้องรำ และดนตรีกัณฐมิม

โดยมีสรุปการแสดงทางวัฒนธรรมครั้งที่ 30 “สืบฮีตสาน ตำนานกัณฐมิม” โดย กัณฐมิมคณะ น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ณ หอประชุมศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) วันศุกร์ที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2550 เวลา 17.30 – 19.30 น. ดังต่อไปนี้

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าประเทศไทย ประกอบด้วยกลุ่มคนหลายชาติต่างภาษามากมาย และ ไม่ได้มีเพียงแค่คนกลุ่มเล็ก ๆ ที่อ้างตัวว่าเป็นไทยแท้มาแต่โบราณเท่านั้น แต่ด้วยพลังชาตินิยมที่ปลุกเร้ากันตลอดมา ทำให้เอกลักษณ์ไทยมักตีบแคบและเหลือความหมายเพียงแค่ว่า เป็นคนไทย ต้องพูดภาษาไทยชัด การกินอยู่อย่างไทย และการร้องรำทำเพลงแบบไทยมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับเป็นการผลักให้คนไทยกลุ่มอื่นต้องถอยร่นสู่มุมมืดบนเวทีวัฒนธรรมของชาติอย่างแนบเนียน

กระนั้น ยังถือเป็นโชคที่พลังทางวัฒนธรรมจากส่วนกลางไม่สามารถครอบงำได้อย่างเบ็ดเสร็จ เพราะ ส่วนราชการอื่นรวมทั้งสถานศึกษาจำนวนมากในต่างจังหวัดยังคงให้การสนับสนุน

และเชิดชูอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านภาษาและศิลปะการแสดงของพวกเขา ตัวอย่างเช่น ชมรมกัณฑ์บ้านดงมัน หรือในปัจจุบันคือกัณฑ์คณะ “น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์” จากจังหวัดสุรินทร์ ที่ได้มาจัดการแสดงในครั้งนี้

กัณฑ์ หรือ โจ๊ะกัณฑ์ เป็นการละเล่นที่ปรากฏเฉพาะในเขตวัฒนธรรมเขมรสูงหรือในเขตสามจังหวัดชายแดนอีสานใต้คือ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ เท่านั้น มีลักษณะเป็นการร้องกลอนภาษาเขมรสูงประกอบมโหรีพื้นบ้าน อ.ชุมเดช เศษภิมล อาจารย์สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นวิทยากรร่วมในการแสดงครั้งนี้อธิบายว่า ดนตรีกัณฑ์มีลักษณะพลิ้วหวาน และให้ความรู้สึกนุ่มนวลอย่างน่าประหลาด แต่ก็มีที่เป็นท่วงทำนองคึกคักสนุกสนานอยู่ด้วยเช่นกัน

ปัจจุบันกัณฑ์ได้ปรุงแต่งไปมากจึงเกิดกัณฑ์ประยุกต์ขึ้นมาอีกแขนง ซึ่งนิยมใช้เครื่องดนตรีไฟฟ้า ประกอบและปรับอารมณ์ให้สามารถแข่งขันได้กับลูกทุ่งหรือหมอลำ ซึ่งการแสดงในครั้งนี้ คณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ได้นำกัณฑ์ทั้งแบบดั้งเดิมและแบบประยุกต์มาให้ชมอย่างจุใจถึง 5 ชุด เริ่มต้นชุดแรกด้วยการรำอวยพรในชื่อชุด เรือมปีรอปชรา (อัปสรสราญ) ต่อด้วยเรือมเบริน และปิดท้ายช่วงแรกด้วย เรือมเกลมอ (ภาษากูย) หรือจวมมัวต ซึ่งเป็นการจำลองพิธีกรรมทรงแม่แม่มดเพื่อรักษาคนป่วย จากนั้นเข้าสู่ช่วงกัณฑ์ประยุกต์โดยน้องๆ มขวิ / พิมวลี เมืองสุรินทร์ และคุณน้ำผึ้ง ปิดท้ายด้วยบทเพลงอำลา แสบปีญา

แม้ชมรมกันตรึมบ้านดงมันจะเป็นตัวอย่างของความร่วมมือในการสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้าน - ชาติพันธุ์ จากศิลปินพื้นบ้าน สถานศึกษา ชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ที่ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่เราก็สามารถกล่าวได้อย่างเต็มปากว่า เป็นการสืบสานที่ต้องกระเสือกกระสนอย่างยิ่ง หนทางหนึ่งที่จะเป็นทางรอดของวงกันตรึมคือต้องปรับตัวเข้าสู่ธุรกิจอุตสาหกรรมบันเทิง ซึ่งมักจะตามมาด้วยเสียงก่นด่าวิพากษ์มากกว่าคำชื่นชม หรือนี่เป็นชะตากรรมของศิลปินพื้น บ้านที่มีแต่เสียงเชิดชูแต่ไร้คนเหลียวแล

กัณฑ์ริมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไปทอง

ประวัติความเป็นมา

นายเกรียงศักดิ์ ประทุมรัมย์ (หัวหน้าคณะและนักร้องฝ่ายชาย) ได้เล่าถึงความเป็นมาก่อนที่จะมาเป็นกัณฑ์ริมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไปทองว่า ปู่ทวด ย่าทวด เป็นมโหรีเขมร โดยมีวงของตระกูลคือ “วงพ่อมูล วงพ่อเมอ วงพ่อมั่ง” ซึ่งเป็นศิลปินนักดนตรีมโหรีทั้งตระกูล ปัจจุบันเครื่องดนตรีมโหรียังคงอยู่แต่ก็หายไปบางส่วน จากบรรพบุรุษนี้เอง ที่ทำให้ตนเองนั้นมีใจรักด้านนี้มาตั้งแต่เด็กๆ และคลุกคลีอยู่กับดนตรีมาโดยตลอด บิดาชื่อ นายสุกรี ประทุมรัมย์ นักดนตรีมโหรีเขมร มีหน้าที่ตีกลองและขับร้อง มารดาชื่อ นางปิ่น ประทุมรัมย์ เป็นนักร้องและนางเอกลิเกเขมร อยู่บ้านเสม็ด ตำบลสะเดา อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ (ปัจจุบันทั้งสองท่านเสียชีวิตแล้ว) เมื่อสมัยที่ยังตัวเล็ก ๆ นอนดูคนม แม่ก็จะร้องกลอนเขมรกล่อม “เดกโตว โคนเดก โคนเฮยแม่มั่งจริงรำปี” (นอนเถิดลูกนอน แม่จะร้องรำพาย) แล้วก็ร้องกลอนกล่าวถึงเรื่องราว รำพึงรำพัน เปรียบเทียบต่างๆ ตอนนั้นยังเล็กนักแต่ก็ยังจำได้ขึ้นใจ แม่เป็นคนขี้เสียวไฟเราะและน่าฟังมาก ยังจำฝังใจมาจนทุกวันนี้ ความไพเราะของเนื้อร้อง และน้ำเสียง เป็นเหมือนดั่งว่า แม่จะฝากเอาไว้ให้ลูกคนนี้แหละเป็นผู้สืบทอด รางวัลแรกของชีวิตการเป็นศิลปิน ก็เมื่อตอนเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษา ที่โรงเรียนโคกตาล ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ก็คือ รางวัลชนะเลิศการประกวดขับร้องเพลง ไทยเดิม ระดับจังหวัด บทเพลงที่ชนะการประกวดชื่อเพลง “ขึ้นพลับพลานอก” เนื้อร้องยังจำได้จนทุกวันนี้ คือ

...จะว่าโสกโสกอะไร ที่ในโลก ไม่โสกเท่าใจหนัก เหมือนรักสมร (นะน้องเอ๋ย) จะว่าหนักหนักอะไร ในดินดอน ถึงลิขรก็ไมหนัก เหมือนรักกัน (นะน้องเอ๋ย) จะว่าเจ็บเจ็บแผล พอแก้หาย ถึงเจ็บกายแล้วชีวา จะอาศัย (นะน้องเอ๋ย) แต่เจ็บแค่นี้แหละ แสนจะเจ็บครัน สุดจะกลั่นสุดจะกลั่น ผืนอารมณ์ (นะน้องเอ๋ย) ...

หลังจากนั้น ได้เริ่มสัมผัสเพลงกัณฑ์ริมพื้นบ้าน ตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 1 ที่โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม ขณะนั้นกัณฑ์ริมคณะปทุมทอง และคณะบุญถึง ส.สไปทอง กำลังมีชื่อเสียง รวมทั้งได้ติดตามชมการแสดงของวงมโหรีพื้นบ้านเขมร ของป่าพลอย ป้าคำเรียบ อยู่เสมอ ทำให้เหมือนมีความผูกพันกับวงมโหรีพื้นบ้านนี้ และบันดาลให้มีความสนใจเป็นพิเศษ ปี พ.ศ. 2521 จึงได้มาขอเป็นลูกศิษย์ป่าพลอย ป้าคำเรียบ เรียนการขับร้องและร่วมแสดงด้วย

ความเป็นมาของนางบุญมว ะรุณรัมย์ นั้น นายเกรียงศักดิ์ได้เล่าให้ฟังว่า คุณปู่ของนางบุญมวเป็นลิเกเขมรและเล่นมโหรีเขมร คุณตาที่เป็นพระเอกลิเกเขมรและเป็นนักแสดงในวังเขมร ส่วนบิดาชื่อ นายเทียบ สมพรศิริ เป็นมโหรีเขมรซึ่งสืบทอดมาจากปู่ มารดาชื่อ นางบุญมี สมพรศิริ นางบุญมวคลุกคลีกับการแสดงดนตรีมาตั้งแต่เด็ก และสิ่งสำคัญที่ทำให้นางบุญมวมีความเป็นศิลปินนักแสดง คือ เมื่อตอนอายุ 16 ปี (ประมาณปีพุทธศักราช 2520) ได้มีอาการเหมือนถูกผีเข้า (เป็นคำพูดของชาวบ้านในสมัยนั้น) ไม่พูดไม่จากับใครจะเอาแต่จะร้องให้เพียงอย่างเดียว ทางบ้านก็ไม่ทราบสาเหตุที่แท้จริง ตาก็ได้นำวงมโหรีเขมรมาบรรเลงให้ฟัง ปรากฏว่าพอได้ยินเสียงมโหรีบรรเลง นางบุญมวก็ลุกขึ้นรำ เหมือนคนเสียดสี สร้างความประหลาดใจให้แก่บิดา - มารดา และชาวบ้านในละแวกนั้นเป็นอย่างยิ่ง ถ้าไม่มีเสียงมโหรีเขมรก็จะเกิดอาการสลบไปเหมือนคนตาย ครั้นพอดนตรีมโหรีบรรเลงก็จะฟื้น และลุกขึ้นมาร่ำรำ บิดา - มารดาก็ได้หาทางบำบัดรักษานางบุญมวด้วยหมอแผนโบราณตามมีตามเกิด อาการก็ยังเหมือนเดิม ต่อมาจึงได้รู้ว่าจะต้องหาครูมาทำพิธีรักษาที่บ้าน ซึ่งเป็นความเชื่อของคนในสมัยนั้นจึงจะหาย ถ้าไม่หายก็จะสิ้นใจไปเลย บิดามารดาจึงได้ทำพิธีเข้าทรงคู่ก็ได้รู้ว่าจะมีเทพมาขออยู่ด้วย แต่ต้องไปหาครูมาทำพิธีรักษาอาการผีเข้าก่อน โดยคนเข้าทรงบอกแต่เพียงว่า ครูคนนั้น คนนี้ อยู่ทิศโน้นทิศนี้ ทางบ้านออกตามหา ก็ได้พบ ครูที่ออกตามหา มีชื่อว่า แม่แก้ว อยู่บ้านจันดุม ตำบลจันดุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ (อายุ 69 ปี) จึงเชิญมาทำพิธีมะม่วง (การทรงเข้าผี)

เทพที่กล่าวถึงนี้ ชื่อ “จันตรา” แต่นางบุญมวจะต้องเลือกเอาระหว่างการร้องการรำกับการเล่นรักษาคณ จึงจะหายจากอาการถูกผีเข้า นางบุญมวก็ได้เลือกการร้อง การรำ แต่มีข้อแม้ว่า จะต้องร้องรำกันตรึมแก่บน 9 วัด และมีข้อห้าม เช่น จะต้องทำพิธีไหว้ครูก่อนแสดง ขึ้นแสดงแล้วจะไม่ลงจากเวที ห้ามร้องคำหยาบ เวลารำห้ามไปถูกเนื้อต้องตัว และเหตุการณ์นี้เองที่ทำให้นางบุญมวได้เริ่มชีวิตเป็นศิลปินนักร้องนักแสดง และได้ใช้ชื่อในการแสดงว่า “สไบทอง” และร่วมกับวงกันตรึมคณะบุญถึง ส.สไบทอง ในช่วงนี้เองที่นายเกรียงศักดิ์ ได้ติดตามวงกันตรึมคณะบุญถึง ส.สไบทอง ตลอดมา

นายเกรียงศักดิ์จะเรียกสไบทองว่า “พี่ครู” และได้ขอมาเป็นลูกศิษย์ฝึกการร้อง การรำกันตรึม จากการแนะนำของลุงบุญถึง ปานะโปย มือซอกันตรึม หัวหน้าคณะในสมัยนั้น ช่วงปิดเทอมจะมีงานแสดงเข้ามาตลอด บางครั้งรับงานทั้งกลางวันและกลางคืน ทำให้คลุกคลีกับเพลงกันตรึมจนมีความชำนาญสามารถร้องคนเดียวได้ทั้งคืน จึงได้รายได้จากแสดงนี้มาจุนเจือในด้านการศึกษา นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเพลงลิเกและหมอลำ จนร้องคำได้เป็นพระเอกลิเกและหมอลำได้ในการแสดงบางทีก็จะร้องกันตรึมสลับกับลิเกบ้างเป็นบ้างครั้ง (เกรียงศักดิ์, สัมภาษณ์ : 2547)

การตั้งคณะกันตรึมเกรียงศักดิ์ ส.สไปทอง

นายเกรียงศักดิ์ได้เล่าให้ฟังว่าเริ่มสนใจการร้องเพลงกันตรึม และตั้งคณะกันตรึม ประมาณปีพุทธศักราช 2523 ในนามของสไปทอง และในนามของ บุญถึง ส.สไปทอง และได้ร่วมการแสดงกับวงป่าพลอย ซึ่งเป็นวงมโหรีพื้นบ้านเขมร โดยแสดงคู่กันกับนักร้องฝ่ายหญิง คือ บุญมวย ที่มีชื่อในการแสดงว่า “สไปทอง” เป็นเวลาประมาณ 10 ปี แล้วมาหยุดพักช่วงหนึ่งเพราะสภาพการเป็นอยู่และความจำเป็นในด้านปัจจัยหลาย ๆ อย่าง มีผู้ว่าจ้างมาติดต่อไปแสดงอยู่เหมือนกัน แต่ก็ไม่รับงานเพราะ มีงานเป็นมัลลเทศก์เข้ามาแทน แต่ก็ยังได้รับเชิญและร่วมงานของ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์และศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ จนครั้งล่าสุดได้รับรางวัลชนะเลิศวงดนตรีพื้นบ้านอีสานใต้ (กันตรึม) ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ณ สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พุทธศักราช 2546 จึงมีความภูมิใจและจุดประกายให้เริ่มอนุรักษ์สืบสานเพลงกันตรึมพื้นบ้านให้แก่ชนรุ่นหลังต่อไป

การตั้งคณะกันตรึมก็เนื่องจากได้รับเสียงเรียกร้องจากชาวบ้าน คนแก่ คนเฒ่า ที่ว่าอยากเห็นการแสดงกันตรึมพื้นบ้าน โบราณ บวกกับการที่ได้รับรางวัลชนะเลิศติดต่อกันมาหลายครั้ง จึงได้ตั้งคณะกันตรึมขึ้นอีกครั้ง ในนาม คณะเกรียงศักดิ์ ส.สไปทอง บ้านโคกโพธิ์ ตำบลสะเดา อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ มาจนถึงปัจจุบัน (เกรียงศักดิ์, สัมภาษณ์ : 2547)

กันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไปทอง ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 86 หมู่ 6 บ้านโคกโพธิ์ ตำบลสะเดา อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดวงกันตรึมพื้นบ้านหลายรางวัล รวมทั้งได้รับเชิญไปแสดงทั้งในและต่างประเทศ สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนบุรีรัมย์ และชาวอำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นอย่างยิ่ง รูปแบบของการแสดงเป็นลักษณะกันตรึมพื้นบ้านโบราณ และกันตรึมพื้นบ้านประยุกต์ มีนางรำประกอบ เป็นการพัฒนาทำร้ายรำผสมผสานกับการแต่งกายด้วยผ้าทอพื้นเมืองในท้องถิ่น โดยนายเกรียงศักดิ์ กับนางบุญมวย ปะรุณรัมย์ เป็นผู้คิดทำร้ายและเครื่องแต่งกายขึ้นเอง ผสมผสานกับการขับขานบทเพลงกันตรึมพื้นบ้าน

ศิลปินนักแสดง นักดนตรี กัณฑ์ริมคณะเกรียงศักดิ์ ส.ส.ไพบทอง

1. นักร้องฝ่ายชาย

นายเกรียงศักดิ์ ประทุมรัมย์ (หัวหน้าคณะ) อายุ 44 ปี บ้านเลขที่ 86 หมู่ 6 บ้านโคกโพธิ์ ตำบลสะเดา อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์ 31250

2. นักร้องฝ่ายหญิง

นางบุญมววย (ส.ส.ไพบทอง) ประทุมรัมย์ อายุ 45 ปี บ้านเลขที่ 86 หมู่ 6 บ้านโคกโพธิ์ ตำบลสะเดา อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์ 31250

3. ผู้บรรเลงซอกันตรีม (ตรัวเอก)

นายขวัญ โสประโคน อายุ 19 ปี บ้านเลขที่ 77 หมู่ 11 บ้านโคกขมื่น ตำบลโคกขมื่น อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์ 31250

4. ผู้บรรเลงกลอง (สะโกร หรือ สะกัว)

นายภูวดลย์ ประทุมรัมย์ อายุ 20 ปี บ้านเลขที่ 86 หมู่ 6 บ้านโคกโพธิ์ ตำบลสะเดา อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์ 31250

นายไพฑูรย์ โตประโคน อายุ 16 ปี บ้านเลขที่ 34 หมู่ 11 บ้านโคกขมื่น ตำบลโคกขมื่น อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์ 31250

5. ผู้บรรเลงฉิ่ง

เด็กชาย ประทุมรัมย์ อายุ 12 ปี บ้านเลขที่ 86 หมู่ 6 บ้านโคกโพธิ์ ตำบลสะเดา อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์ 31250

6. ผู้บรรเลงฉาบ

นายธีรพล ประทุมรัมย์ อายุ 16 ปี บ้านเลขที่ 86 หมู่ 6 บ้านโคกโพธิ์ ตำบลสะเดา อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์ 31250

7. ผู้บรรเลงกรับ

นายพงษ์ศักดิ์ สุดเสียงสัง อายุ 15 ปี บ้านเลขที่ 111 หมู่ 6 บ้านโคกโพธิ์ ตำบลสะเดา อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์ 31250

นายสุทิน มะลิซ้อน อายุ 15 ปี บ้านเลขที่ 85 หมู่ 9 บ้านสะเดา ตำบลสะเดา อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์ 31250

8. นักแสดง (นางรำ)

เด็กหญิงเจนจิรา จันทร์สิง
 เด็กหญิงกนกวรรณ นระยารัมย์
 เด็กหญิงสุภาภรณ์ สมพรศิริ
 เด็กหญิงสุทัศน์ ดั่งประโคน
 เด็กหญิงจิราพรรณ จันทร์สิง
 เด็กหญิงบุษบง ทรวงประโคน
 เด็กหญิงอนุสรรา สมพรศิริ
 เด็กหญิงมาลัย พนิศรัมย์

การแต่งกาย กัณฑ์มคธะเกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง

1. นักแสดงฝ่ายชาย (นักร้อง / นักดนตรี)

- 1) สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น เป็นผ้าไหมพื้นบ้านทอในท้องถิ่น
- 2) นุ่งผ้าแบบโจงกระเบน เป็นผ้าไหมพื้นบ้านทอในท้องถิ่น
- 3) มีผ้าไหมพาดไหล่ โดยให้ชายผ้าห้อยอยู่ทางด้านหลัง เป็นผ้าไหมพื้นบ้านทอในท้องถิ่น
- 4) มีผ้าไหมคาดเอว เป็นผ้าไหมพื้นบ้านทอในท้องถิ่น
- 5) สวมเครื่องประดับ สร้อยคอ ปะเก้อมแบบเขมรท้องถิ่น

2. นักแสดงฝ่ายหญิง (นักร้อง / นางรำ)

- 1) สวมเสื้อแขนกระบอก เป็นผ้าไหมพื้นบ้านทอในท้องถิ่น
- 2) นุ่งผ้าแบบเขมรพื้นบ้าน เป็นผ้าไหมพื้นบ้านทอในท้องถิ่น (ผ้าไหมกะนี้้ว ผ้าโฮล ผ้าหลายมัดหมี่เขมร)
- 3) มีผ้าสไบเฉียง (มีหรือไม่มีก็ได้) เป็นผ้าไหมหลายมัดหมี่เขมรพื้นบ้านทอในท้องถิ่น
- 4) สวมเครื่องประดับ ตุ้มหู ตะเกา ระยา กังวาล แบบชาวบ้าน โบราณ สร้อยคอเงิน กำไลเงิน เข็มขัดเงิน ปะเก้อมแบบเขมรท้องถิ่น
- 5) ทรงผมเป็นทรงพุ่มแบบโบราณของชาวเขมรชนบท

ในปัจจุบันการแต่งกายของกัณฑ์ตรีมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง ได้มีการพัฒนาในเรื่องของการแต่งกายแบบพื้นบ้านโบราณ และแบบประยุกต์ เพื่อให้เกิดความสวยงาม ตามความเหมาะสม

การแสดงกัณฑ์ตรีมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง

ก่อนการแสดงกัณฑ์ตรีมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง ยังคงยึดถือตามประเพณีดั้งเดิม ก็คือก่อนการแสดงต้องมีพิธีไหว้ครู เพื่อความเป็นสิริมงคลของนักร้อง นักดนตรี และนักแสดง รวมถึงผู้ชมทั้งหลายที่ได้มาชมการแสดง เครื่องเช่นไหว้ประกอบการไหว้ครูก่อนการแสดงกัณฑ์ตรีมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง และบทคาถาไหว้ครูมีดังนี้

เครื่องเช่นไหว้ครูประกอบด้วย

1. ผ้าขาว 1 ผืน
2. รูป เทียน 1 ห่อ
3. กรวยแหลม 5 อัน (ใส่ดอกไม้กรวยละดอก)
4. หมากพลู 5 คำ
5. ข้าวสาร 1 ถ้วย
6. เงิน 99 บาท
7. เหล้าขาว 2 ขวด
8. น้ำอ้อย 2 ขวด
9. บุหรี่ 1 ซอง
10. ไข่ต้มสุก 2 ตัว
11. ไข่ต้ม 2 ฟอง
12. น้ำเปล่า 1 แก้ว
13. น้ำ 1 ขันเล็ก (สำหรับทำน้ำมนต์)

เครื่องบูชานี้ ต้องทำการจตุรพิธแบบเช่นบูชาครูก่อนการแสดงเสมอจะขาดไม่ได้ ขณะทำพิธีการหยดเทียนทำน้ำมนต์ รินสุราบนเครื่องดนตรีบอดเชิญครูบาอาจารย์มาช่วยปกป้องคุ้มครองคุ้มครองน้ำมนต์และประพรมทุกคนในคณะ เพื่อความเป็นสิริมงคล หลังจากเสร็จสิ้นพิธีไหว้ครูก็เริ่มบรรเลงเพลงโหมโรง เพื่อปลุกใจผู้ชม ผู้ฟัง นักร้องนักแสดงได้เตรียมตัว เมื่อเพลงโหมโรงจบลงนักแสดงก็จะเริ่มแสดง โดยขึ้นบทไหว้ครูตามธรรมเนียมการเล่นกัณฑ์ตรีมมาแต่ครั้งโบราณ

บทคาถาไหว้ครู กัณฑ์กรมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง มีบทคาถาไหว้ครู ซึ่งจะว่าคาถาพร้อมกับการทำนํ้ามนต์ ดังนี้

จุดธูปเทียน ตั้งนะโม (สามจบ) สวดสักเค (เจ็ดตำนานหนึ่งจบ) ต่อด้วยคาถามหานิยม ปัดบังตัว “โอมพุทฺธังปิต ฐรมมํปิต สังฆังปิต” (สามจบ) “นะเมตตา โมกฺกธนา พุทฺธาธาณี ธาเอินฺดู ยะยินฺดี” (สามจบ) ต่อด้วยบท “โอมกุคือลुकพระอาทิตย์ ภูมิฤทธิ์เหมือนพระฤๅษี ภูจะว่ากล่าวแต่ละที สาวพรหมจารีติดเนื้อติดใจ” (หนึ่งจบ)

ต่อด้วยบท “โอมระยิม มะหาระยิม ระยิมเตยงตุจ ระยิมเตยงทม ระยิมเตยงกกะมม ระยิม เตยงมะมาย ละออละอีละอาย เอาะออของอัย” (หนึ่งจบ เป็นอันเสร็จพิธีไหว้ครู) ถอดความ “ความเป็นที่รักของใคร ๆ ที่ได้พบเห็นใครเห็นแล้วนิยมชมชอบเราแสดง ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ คนเฒ่าคนแก่ สาวแก่ แม่หม้าย ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายทั้งมวลใน โลกมาอยู่ในตัวเราเถิด” (เกรียงศักดิ์, สัมภาษณ์ : 2547)

หลังจากจบคาถาไหว้ครูจะทำการเซ่นไหว้ โดยการเปิดเหล้าขาวเซ่นไหว้ที่เครื่องดนตรีทุกชิ้น และประพรมนํ้ามนต์กับเครื่องดนตรี นักร้อง นักดนตรี และนักแสดง ทุก ๆ คน พร้อมกับตีมํ้ามนต์ เพื่อความเป็นสิริมงคลในการแสดง

ผู้ที่เรียนคาถานี้จะต้องทำพิธีไหว้ครูกันเท่านั้นถึงจะเกิดความขลัง เป็นความเชื่อที่สืบต่อกันมาของกัณฑ์กรมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง บทคาถาไหว้ครูที่นำมาประกอบนี้ ผู้วิจัยได้กระทำพิธีไหว้ครูขออย่างถูกต้องแล้ว

การเล่นกัณฑ์ตั้งแต่ดั้งเดิมนั้น เจ้าภาพในงานจะจัดให้เล่นบนบ้าน โดยมีผู้ชมนั่งห้อมล้อมฟังอยู่ข้าง ๆ ต่อมามีการปลูกโรงหรือยกเวทีพื้นสูง ผู้ชมอยู่รอบข้าง การจัดวงผู้เล่นดนตรีจะนั่งเป็นวงอยู่กับพื้น ส่วนผู้ร้องและผู้รำจะยืน ในการแสดงปัจจุบันจะมีการจัดเวทีแสดง ประกอบเครื่องไฟ แสง สี เสียง (คล้ายเวทีคอนเสิร์ต) การจัดวงผู้เล่นดนตรีกัณฑ์กรมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง นักดนตรีจะนั่งเก้าอี้เป็นแถวทางด้านหลังของนักร้องฝ่ายชายและฝ่ายหญิง

เครื่องดนตรีของวงกันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไปทอง

1. กลองกันตรึม (สะโกรหรือสะกั่ว)	จำนวน 2 ลูก
2. ซอกันตรึม (ตรัวเอก)	จำนวน 1 ลูก
3. ฉิ่ง	จำนวน 1 คู่
4. ฉาบเล็ก	จำนวน 1 คู่
5. กรับ	จำนวน 2 คู่

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและสังคม

นักร้อง – นักดนตรีในวงกันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไปทอง ได้ทำหน้าที่รับใช้สังคมและชุมชนใกล้เคียงในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นเสมือนตัวแทนของชนกลุ่มน้อย ซึ่งได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่เป็นนักดนตรีเก่าแก่ ที่มีความโดดเด่นในฐานะนักร้อง – นักดนตรี โดยถือเอาการมีส่วนร่วมยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของกันตรึมพื้นบ้าน ไว้ได้เป็นอย่างดี รวมถึงการอนุรักษ์ สืบสาน และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านแบบดั้งเดิมสู่คนรุ่นใหม่ โดยได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชมรมอนุรักษ์ศิลปพื้นบ้านและดนตรีไทยจังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ผลงานการแสดงที่ได้ทำหน้าที่รับใช้ชุมชนและสังคม มีดังนี้

1. เข้าร่วมกิจกรรมด้านการแสดงและสาธิตเพลงพื้นบ้านอีสานใต้ ณ ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. ได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมการแสดงกันตรึมพื้นบ้านในนามตัวแทนแห่งประเทศไทย ในงานเทศกาลอาหารไทย ณ ประเทศเดนมาร์ก
3. ได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมการแสดงกันตรึมพื้นบ้าน ร่วมงานเทศกาลพื้นบ้าน ณ ประเทศเบลเยียม ประเทศฝรั่งเศส ประเทศโปรตุเกส และเมืองมาเก๊า ประเทศจีน
4. ได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมการแสดงกันตรึมพื้นบ้าน ในงานฉลองครบรอบ 100 ปี ณ วิทยาลัยเกษตรบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
5. ได้รับรางวัลเพลงกันตรึมพื้นบ้าน ในงานเครื่องปั้นดินเผา อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์
6. ได้รับรางวัลชนะเลิศเพลงกันตรึมพื้นบ้านยอดเยี่ยม ในงานสมโภชอีสานใต้ ครั้งที่ 4 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

7. ได้รับรางวัลเพลงกันตรึมพื้นบ้าน ในงานมหกรรมว่าวอีสาน จังหวัดบุรีรัมย์
8. ปีพุทธศักราช 2541 ได้รับรางวัลถ้วยพระราชทาน จาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงานวันครอบครัวแห่งชาติ
9. ปีพุทธศักราช 2542 ได้รับรางวัลถ้วยพระราชทาน จากสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ประเภทครอบครัว ในวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ณ ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทร จังหวัด พระนครศรีอยุธยา
10. ปีพุทธศักราช 2543 ได้รับรางวัลถ้วยพระราชทาน จาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในงาน “ครบรอบ 50 พรรษา” ณ พระราชวังมิมานเมฆ สวนดุสิต กรุงเทพมหานคร
11. ได้รับรางวัลศิลปินดีเด่น ประเภทเพลงกันตรึมพื้นบ้าน ในงานฉลองครบรอบ 30 ปี สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์
12. ได้รับรางวัลถ้วยพระราชทาน จาก สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ในงาน “ครอบครัวทั่วไทยใจเต็มร้อย”
13. ได้รับรางวัลชนะเลิศเพลงกันตรึมพื้นบ้าน ชิงแชมป์ประเทศไทย ประเภทครอบครัว จากผู้บัญชาการทหารอากาศ
14. ปีพุทธศักราช 2546 ได้รับรางวัลชนะเลิศวงดนตรีพื้นบ้านอีสานใต้ (กันตรึม) ซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี วันที่ 2 สิงหาคม 2546

สรุปวงกันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส.ส.ไบทอง มีลักษณะครอบครัว นักดนตรี นักแสดงเป็นลูกศิษย์ และลูกหลาน กันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส.ส.ไบทอง โดยได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่เป็นศิลปินมโหรีพื้นบ้าน และที่สำคัญเป็นวงกันตรึมวงเดียวในเขตชุมชนตำบลสะเดา ที่มีการแสดงและนำนางรำมาแสดงประกอบไปด้วย พร้อมทั้งมีการคิดประดิษฐ์ท่ารำ และเครื่องแต่งกายประกอบตามเอกลักษณ์ท้องถิ่นของเพลงกันตรึมพื้นบ้าน ที่ว่าเป็นพื้นบ้านก็โดยพิจารณา ได้จากบทเนื้อร้อง ทำนอง การแต่งกาย และการรำรำ

เครื่องดนตรีที่ใช้ดำเนินทำนองเป็นเครื่องดนตรีที่สร้างขึ้นด้วยวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นจากฝีมือของนักดนตรีศิลปินพื้นบ้าน ให้เสียงที่มีคุณภาพดีพอสมควรในการบรรเลงและการสื่อสารในระดับพื้นบ้าน รูปแบบของการผสมวงเรียบง่าย โดยมีเครื่องสายประเภทสี เรียกว่า ซอกันตรึม (ตรัว) คล้ายซออู้ ที่มีขนาดรูปร่างเป็นเอกลักษณ์ สังเกตได้จาก คันทวนที่แกะสลักเป็นรูปทรงพญานาค และด้ามคันชักที่แกะสลัก เป็นตัวกึ่งกำ แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตชาวบ้าน และสิ่งที่สำคัญนั้นเป็นการทำขึ้นเพื่อความถนัดของนักดนตรีผู้บรรเลงซอ (นายขวัญ โสประ โคน มือซอที่ถนัดมือซ้าย) เครื่องประกอบจังหวะที่สำคัญ คือ กลองกันตรึม (สะ โกรหรือสแก้ว) ที่เป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ

และเป็นฝีมือจากภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยแท้ ประกอบกับนักร้องฝ่ายชาย-ฝ่ายหญิง ที่ทำหน้าที่ร้องโต้ตอบกันคล้ายกับเพลงปฏิพากย์ หรือร้องเดี่ยว โดยใช้ซอบรรเลงคลอเสียงร้อง เช่นเดียวกับการเล่นที่เรียกว่า เจริญของอีสานได้

วงกันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส.ส ไปทอง เป็นวงกันตรึมที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษที่เป็นศิลปินพื้นบ้าน มีบทบาทหน้าที่ 2 ประการ คือ 1) มีหน้าที่เป็นมหรสพเพื่อความบันเทิงในงานต่าง ๆ และ 2) มีหน้าที่เป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์ของจังหวัดบุรีรัมย์และชุมชน ทำหน้าที่รับใช้สังคมและชุมชนใกล้เคียงจังหวัดบุรีรัมย์มาโดยตลอด และด้วยความที่เป็นศิลปินที่ต้องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน รวมถึงการวิสาสนและถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านสู่คนรุ่นใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งกันตรึมพื้นบ้านเอาไว้

คณะกันตรึม บุญถึง อ.ประโคนชัย จ.บุรีรัมย์ เป็นวงดนตรีกันตรึมเก่าแก่วงหนึ่งของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีนายบุญถึง ปาระโอย เป็นหัวหน้าวง ผลิตนักดนตรี และนักร้องกันตรึมจำนวนมาก ปัจจุบันนี้สามารถแสดงได้ทั้งแบบอนุรักษ์และแบบประยุกต์ ขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้าภาพผู้ว่าจ้างแสดง

คณะกันตรึม สมานชัย เป็นวงกันตรึมที่ได้รับความนิยมอีกคณะหนึ่งของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งสามารถแสดงได้ทั้งแบบอนุรักษ์และแบบประยุกต์

คณะกันตรึมในสถานศึกษา

1. คณะกันตรึมโรงเรียนพลับพลาชัยพิทยาคม อ.พลับพลาชัย จ.บุรีรัมย์ ควบคุมวงโดย ครูเกรียงศักดิ์ ประทุมรัมย์ เป็นวงกันตรึมที่อนุรักษ์การแสดงแบบดั้งเดิมไว้ทั้งเครื่องดนตรี การแสดงดนตรี บทร้องและการแต่งกาย

2. คณะกันตรึมโรงเรียนภัทรบพิตร อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ ควบคุมวงโดย ครูจักรี หาญสุวรรณ เป็นวงกันตรึมที่อนุรักษ์การแสดงแบบดั้งเดิมไว้ทั้งเครื่องดนตรี การแสดงดนตรี บทร้องและการแต่งกาย

3. คณะกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมัน อ.เมือง จ.สุรินทร์ ควบคุมวงโดย ครูสำรวม ดีสม (น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์) เป็นวงกันตรึมที่อนุรักษ์การแสดงแบบดั้งเดิมไว้ทั้งเครื่องดนตรี การแสดงดนตรี บทร้องและการแต่งกาย

4. คณะกัณฑ์กรมโรงเรียนสุรวิทยาคาร มีนักแสดงในวงซึ่งเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของน้ำผึ้งเมืองสุรินทร์ คือ นางสาวพิมพ์วิไล ดีสม ซึ่งถ่ายทอดความเป็นศิลปินจากแม่ได้อย่างดี จึงสามารถทำให้วงกัณฑ์กรมของโรงเรียนสุรวิทยาคาร เป็นวงกัณฑ์กรมที่อนุรักษ์การแสดงแบบดั้งเดิมไว้ได้ทุกด้านอย่างสมบูรณ์

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การละเล่นกันตรึมเพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ มีขั้นตอนการวิจัย และสรุปการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศิลปะการละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ในด้านเครื่องดนตรี การแสดงดนตรีและการแสดงในพิธีกรรม และบทร้องพื้นบ้าน
2. ศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลงการละเล่นกันตรึมเพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมร ในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ ในด้านเครื่องดนตรี การแสดงดนตรี การแสดงในพิธีกรรม และบทร้องพื้นบ้าน
3. การวิเคราะห์แนวทางในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่การละเล่นกันตรึมให้ดำรงอยู่ต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าวิจัย

ดำเนินการศึกษาได้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นกันตรึมเพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร

1.1.2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของการละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร

1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.2.1 การสังเกต

1.2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

1.2.3 การจัดเวทีระดมความคิดเห็น

2. ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ และการระดมความคิดเห็น มาวิเคราะห์ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ทั้งนี้โดยมีการทบทวนข้อมูลเพื่อลงสรุปประเด็นที่น่าเชื่อถือได้

3. ขั้นสรุปผลการศึกษา

เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ สรุปได้ดังนี้

3.1 ศิลปะการละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร วงอาชีพในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ วง เกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง วงบุญถึง วงน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ และวงสมานชัย ต่างยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมในการแสดงทั้งในด้านเครื่องดนตรี ซึ่งประกอบด้วย

กลองกันตรึม	2	ลูก
ซอด้วง	1	คัน
ปี่อ้อ	1	เตา
ขลุ่ย	1	เตา
ฉิ่ง	1	คู่
กรับ	1	คู่
ฉาบ	1	คู่

ผู้เล่นดนตรีประมาณ 6 - 8 คน มีนักร้องชาย - หญิง โดยทั่ว ๆ ไปนิยมให้มีชาย 2 คน หญิง 2 คน ถ้าเครื่องดนตรีไม่ครบตามที่กล่าวไว้ วงกันตรึมบางคณะก็อาจจะอนุโลมให้มีเครื่องดนตรีเพียง

กลองกันตรึม	1	ลูก
ซอ	1	คัน
ฉิ่ง	1	คู่
ฉาบ	1	คู่

ซึ่งก็จะมีนักดนตรีเพียง 4 คน และอาจจะมีนักร้องฝ่ายชาย 1 คน และฝ่ายหญิงอีก 1 คน ซึ่งถ้าฝีมือคนเล่นซอมีความสามารถเป็นพิเศษ บรรเลงได้ไพเราะก็จะได้รับความนิยมมาก เช่นเดียวกัน ถือว่าครบชุดเป็นวงดนตรีพื้นบ้านกันตรึมได้

การแสดงแต่เดิมเจ้าภาพในงานจะจัดให้แสดงบนบ้าน โดยมีชุมชนห้อมล้อมฟังอยู่ข้าง ๆ แต่ต่อมา มีการปลูกโรง หรือยกเวทีขึ้นสูง ไม่ตีฝาโดยปล่อยให้โล่งทั้ง 4 ด้าน ผู้ดูจะดูได้รอบ ๆ เวที นักร้องจะยืนร้องและรำประกอบสลับกันชาย - หญิง เป็นคู่ ๆ หรือ ชาย 1 ร้องโต้ตอบกับนักร้องหญิง 2 คน ซึ่งก่อนการแสดงจะต้องมีพิธีไหว้ครู ซึ่งเป็นขนบธรรมเนียมปฏิบัติ

บทร้องเพลงกันตรึม ไม่นิยมร้องเป็นเรื่องราว แต่มักจะร้องเป็นบทเบ็ดเตล็ด โดยแต่งให้เหมาะกับงานที่ไปแสดง และเริ่มต้นที่บทไหว้ครูก่อนทุกครั้ง จึงตามด้วยบทเบ็ดเตล็ดในลักษณะ บทปฏิพากย์

บทเพลงเบ็ดเตล็ดของกันตรึม มีหลายลักษณะ เช่น

1. บทชมความงาม ความดี ของชาย หญิง
2. บทเกี่ยวพาราสี ฝากรัก
3. บทไอ้โลมปลูโลม
4. บทสั่งสอนแต่โบราณ
5. บทพรรณนาความของธรรมชาติ ชีวิต
6. บทรำพึงรำพัน
7. บทประวัติของนักร้องชาย หญิง
8. บทเปรียบเปรยอุปมา อุปไมย
9. บทอาลัยอาวรณ์ โศกเศร้า
10. บทแข่งขันปฏิภาณไหวพริบ
11. บทคู่ขวัญ
12. บทเล่าเรื่อง เป็นนิทาน ตำนาน
13. บทรำลา

ทำนองเพลงกันตรึม มีมากกว่า 100 ทำนอง ที่ได้รับความนิยมมากเช่น

- บ๊อดกันตรึม
- บ๊อดแควนอ
- บ๊อดเมื่อกระเจียว

3.2 การพัฒนาการเปลี่ยนแปลงการละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์

ด้านเครื่องดนตรีปัจจุบันคณะนิยมเอาเครื่องดนตรีสากลเข้ามาประยุกต์ เช่น กลองชุด อีเลคโทน กีตาร์หรือไวโอลิน ทั้งนี้ ตามความต้องการของเจ้าภาพผู้ว่าจ้าง เพื่อผลในด้านความนิยม และผลทางเศรษฐกิจที่เป็นค่าตอบแทนการแสดง

การแต่งกายของนักแสดงทั้งชายหญิง เดิมจะแต่งกายโดยนุ่งโจงกระเบนทั้งชาย-หญิง สวมเสื้อคอกลมแขนสั้นสำหรับชาย ส่วนหญิงจะสวมเสื้อแขนกระบอก หรือนุ่งซิ่นไหมมีผ้าสไบเฉียงห่มทับ ชายมีผ้าไหมคาดเอว มีผ้าไหมคล้องพาดไหล่ทั้ง 2 ข้าง ห้อยชายด้านหลังทั้ง 2 ชาย

แต่ปัจจุบันการแต่งกายของนักดนตรีและนักร้องชายหญิงนิยมแต่งตามความสะดวกตามสบาย ทันสมัย และถูกใจผู้ชม

ส่วนบทร้องและลีลาการรำยรำ มีการดัดแปลงบ้าง ทั้งนี้ร้องทำนองและทำรำ เพื่อสอดคล้องกับความนิยมของผู้ชม โดยเอาบทร้องมาเปลี่ยนทำนอง เพิ่มความสนุกสนานให้แก่วงกันตรึมมากขึ้น

การปรับปรุงประยุกต์จากแบบดั้งเดิมเป็นแบบนี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้าภาพ ซึ่งโดยแท้จริงแล้วนักแสดงเหล่านั้นต่างตระหนักในการอนุรักษ์การแสดงแบบดั้งเดิมว่ามีความสำคัญ แต่เพื่อเศรษฐกิจที่สามารถช่วยให้วงยังคงดำเนินอยู่ได้ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนบ้าง แต่สิ่งที่ยังคงเดิมคือ ก่อนการแสดง ต้องมีพิธีกรรมในการไหว้ครู ซึ่งทุกคณะต่างยึดถือเป็นสิ่งสำคัญไม่เปลี่ยนแปลง

สำหรับวงกันตรึมในสถาบันการศึกษา ทั้ง 4 วง ที่ศึกษาวิจัย ยังคงอนุรักษ์เครื่องดนตรีการแสดง บทร้อง การแต่งกาย ตามแบบดั้งเดิมไว้ได้อย่างสมบูรณ์

3.3 วิเคราะห์แนวทางในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่การละเล่นกันตรึมให้ดำรงอยู่ต่อไป

สรุปจากการจัดเวทีระดมความคิดเห็น จึงได้แนวทางในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่การละเล่นกันตรึมให้ดำรงอยู่ต่อไป โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันการศึกษา ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา จัดให้มีคณะแสดงกันตรึมเพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมรขึ้นในสถาบัน เพราะนอกจากจะยังรักษามาตรฐานการแสดงแบบดั้งเดิมไว้ได้แล้ว ยังเป็นแนวทางที่จะ

ปลูกฝังให้เยาวชนเกิดความรัก ความซาบซึ้งในสุนทรียภาพของเพลงพื้นบ้าน ไทยเขมร และเกิดความตระหนักที่รักษา สืบทอดไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวอีสานใต้ให้คนรุ่นหลังได้ชื่นชม และอนุรักษ์ต่อไป

อภิปรายผล

1. คณะกัณฐมวงอาชีวะทั้ง 4 วง ที่ศึกษาวิจัยยังคงรักษารูปแบบการแสดงเครื่องดนตรี พิธีกรรม บทร้องแบบดั้งเดิมไว้ได้ แต่ในขณะที่เดียวกันหากเจ้าภาพผู้ว่าจ้างมีความประสงค์จะเห็นความ “ทันสมัย” ในวงกัณฐมวงอาชีวะเหล่านี้ก็สามารถปรับประยุกต์ได้ตามความต้องการของเจ้าภาพและผู้ชม ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “วัฒนธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในการอยู่ร่วมกัน ในแต่ละสังคม วัฒนธรรมจึงประกอบด้วยระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และคนกับสิ่งแวดล้อม กับทรัพยากรกับความเชื่อ ซึ่งถือเป็นมรดกอันล้ำค่าทางสังคมที่สืบทอด เรียนรู้กันมายาวนาน กระนั้นวัฒนธรรมก็ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง แต่วัฒนธรรมกลับเป็นสิ่งที่เคลื่อนไหว ปรับตัวเปลี่ยนแปลงตามเงื่อนไข สภาพปัจจัย เพราะวัฒนธรรม คือระบบความสัมพันธ์ที่รองรับวิถีชีวิตมนุษย์ ซึ่งสร้างขึ้นหรือคิดค้นตีความขึ้นมาเพื่อจัดระบบความสัมพันธ์ของคนในสังคม”

2. คณะกัณฐมวงสถาบันการศึกษาทั้ง 4 วง ยังคงรักษามาตรฐานการแสดง เครื่องดนตรี พิธีกรรม ทำนองเพลงและบทร้องแบบดั้งเดิมไว้ได้ ทั้งนี้เพราะมี “ครู” ผู้มีเป้าหมายที่ชัดเจน และเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ขนบการแสดงแบบดั้งเดิมเป็นผู้ควบคุมดูแล ดังนั้นกัณฐมวงจึงยังคงอยู่ในกรอบหรือแบบแผนดั้งเดิม โดยยังคงรักษาคุณค่าทางสังคมไว้ได้อย่างมั่นคง สอดคล้องกับวิเศษ ชาญประโคน (2539) ที่กล่าวว่าเพลงกัณฐมวงสะท้อนคุณค่าทางสังคม 3 ด้าน คือ ด้านวิถีชีวิต ด้านระบบครอบครัวและเครือญาติ และด้านลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม มีคติสอนใจชายหญิง เรื่องการครองเรือน และให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนายึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า คณะกัณฐมวงสถาบันการศึกษา สามารถรักษารูปแบบการแสดงกัณฐมวงเพลงพื้นบ้านชาว ไทยเขมร ไว้ได้ทั้งในด้าน เครื่องดนตรี การแสดง การแต่งกาย พิธีกรรม ทำนองและบทร้อง

โดยมีครูเป็นผู้ควบคุมและให้คำแนะนำปรึกษา ให้การแสดงอยู่ในกรอบหรือขอบการ
แสดงแบบอนุรักษ์ ดังนั้นสถานศึกษาทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษาจึงควร
ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งคณะกัณฑ์กรรม เพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่การเล่นกัณฑ์กรรม
ให้ดำรงอยู่ได้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป

2.1 ควรศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์การแสดง
กัณฑ์กรรมแบบดั้งเดิมในสถานศึกษา”

2.2 ควรศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์สืบทอดและเผยแพร่การ
แสดงกัณฑ์กรรม”

บรรณานุกรม

- กัญญารัตน์ คงทอง และคณะ. ดนตรี และ นาฏศิลป์พื้นบ้านดงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัด สุรินทร์, สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, 2545.
- กุหลาบ มัตถิกะมาส. (2518). คติชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร.
- ชัชวาลย์ วงศ์ประเสริฐ. ศิลปะการฟ้อนภาคอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2532.
- คู่ย์ ชุมสาย มล. วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา, ไทยวัฒนาพานิช. 2516.
- ถาวร สิบงกชและคณะ. (2526). เพลงโคราช : การศึกษาเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์. โรงพิมพ์ศิริอักษร : นครราชสีมา.
- ทรงรบ จันทร์เต็ม. กันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไปทอง บ้านโลกโพธิ์ ตำบลสะเดา อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2549.
- พรชัย พงษ์สุกิจวัฒน์. (2543 (2000)). เว็บไซต์ Homeandi.com : แ่ววเสียงกันตรึมอีสาน...เสียงที่กำลังลบเลือน. [Online] Available: <http://www.homeandi.com/content/c1748.html>.
- ผกา เบญจกาญจน์. วิเคราะห์การเล่นพื้นเมืองของอีสานใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญา ภาควิชา นาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา 2523. 158 หน้า.
- ภิญโญ จิตต์ธรรม. คติชาวบ้านอันดับ 1 เพลงชาวบ้าน, โรงพิมพ์เมืองสงขลา. 2516.
- ภูมิจิต เรืองเดช. กันตรึมเพลงพื้นบ้านชาวเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยาลัยครูบุรีรัมย์, 2528.
- _____. วิเคราะห์เพลงพื้นบ้านในจังหวัดบุรีรัมย์. บุรีรัมย์ : วิทยาลัยครูบุรีรัมย์, 2526.
- มนตรี ตราโมท. การละเล่นของไทย, โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์. 2497.
- _____. ลักษณะของเพลงไทย : เกร็ดความรู้เรื่องดนตรีไทย พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายพิชณุ แซ่มนาง, 2509. 126 หน้า.
- วิเศษ ชาญประ โคน. การวิเคราะห์กันตรึม : เพลงพื้นบ้านอีสานใต้, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2539.
- สุกัญญา สุจฉายา (2525). เพลงปฏิพากย์ : บทเพลงแห่งปฏิภาณของชาวบ้านไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภัทรชัย กระสินหอม. ชีวประวัติและผลงานของน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์. มหาวิทยาลัยสารคาม. 2544.
- สุมามาลย์ เรืองเดช. (2518). เพลงพื้นเมืองจากพนมทวน. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.

สมจิตร กัถยาศิริ (2524). การวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นเมืองของจังหวัดสุรินทร์, วิทยานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2524.

สิทธา พิณีภูวคต และประทีป วาทิกทินกร. ร้อยกรอง. โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิง ปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์. 2518.

อัญธิชัย ศิริเทศ. เว็บไซต์ ThaiNGO.org : เสียงเพลงและตัวตนของคนเขมร. [Online]

Available: <http://search.thaingo.org/story/kmusic.htm>, 2548.

เอนก นาวิกมูล. (2528). เพลงนอกศตวรรษ. โรงพิมพ์เรือนแก้ว.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
ประมวลภาพการประกวดกันตรึม

ภาคผนวก ข.

ภาพการเก็บรวบรวมข้อมูล

บุคลากรกรม

เกรียงศักดิ์ ประทุมรัมย์ (ผศ. วันทนีช นามสวัสดิ์ ผู้สัมภาษณ์)
วันที่ 27 พฤศจิกายน 2550

ขวัญ โสประโคน (ผศ. วันทนีช นามสวัสดิ์ ผู้สัมภาษณ์)
วันที่ 27 พฤศจิกายน 2550

โหมยิต ดีสม (รศ. ภูมิจิต เรืองเดช ผู้สัมภาษณ์)
วันที่ 27 กรกฎาคม 2551

จักรี หาญสุวรรณ (ผศ. วันทนีช นามสวัสดิ์ ผู้สัมภาษณ์)
วันที่ 10 พฤษภาคม 2551

เฉลิม กระจายแก้ว (ผศ. วันทนีช นามสวัสดิ์ ผู้สัมภาษณ์)
วันที่ 27 พฤศจิกายน 2550

น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ (รศ. ภูมิจิต เรืองเดช ผู้สัมภาษณ์)
วันที่ 27 กรกฎาคม 2551

บุญมวย ประทุมรัมย์ (ผศ. วันทนีช นามสวัสดิ์ ผู้สัมภาษณ์)
วันที่ 22 เมษายน 2551